

Kuusi reaktiota ja loputtomasti merkityksiä
Kuinka Facebook-reaktiot esittävät al-Holin pakolaisleirin uutisoinnin
herättämiä affekteja

Julia Kauppinen
Pro gradu -tutkielma
Mediatutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Toukokuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/
Humanistinen tiedekunta

KAUPPINEN, JULIA: Kuusi reaktiota ja loputtomasti merkityksiä – Kuinka Facebook-reaktiot esittävät al-Holin pakolaisleirin uutisoinnin herättämiä affekteja

Tutkielma, 94 s.
Mediatutkimus
Toukokuu 2021

Tänä päivänä uutismediat tavoittavat lukijoita sosiaalisen median alustojen, kuten *Facebookin*, kautta. Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee määrällisen ja laadullisen analyysin keinoin, miten käyttäjät soveltavat Facebookin vuonna 2016 julkaisemaa, kuudesta erilaisesta reaktiosta koostuvaa, reaktio-toimintoa uutisten kontekstissa. Ymmärrän reaktiot käyttäjiensä affekteja ilmaiseviksi toiminnoiksi, jotka saavat merkityksensä aina silloisista konteksteistaan.

Aineisto koostuu 45:stä *Ilta-Sanomien* Facebookiin julkaisemasta, Syyrian al-Holin pakolaisleiriä ja sinne asettuneita suomalaisia koskevasta, uutisesta aikaväliltä maaliskuu 2019 – tammikuu 2020. Määrällinen analyysi koski kaikkia aineiston uutisia, ja sillä rakensin kokonaiskuvan eri reaktioiden käytöstä. Laadullinen analyysi koski kahdeksaa uutista ja näiden uutisten kommentteja, ja sillä tulkitsin tarkemmin reaktioiden taustalla toimineita affekteja ja merkityksiä. Mahdollistaakseni vertailun abstrahoin sekä aineiston uutiset että kommentit tutkimukselle olennaisen tiedon mukaan aineistoa kuvaaviin teemoihin.

Tutkimuskysymykseni on kolmiosainen: 1) miten käyttäjät reagoivat *Ilta-Sanomien* al-Holin pakolaisleiriä koskeviin uutisiin, 2) mihin aspekteihin uutisissa mitkään reaktiot kiinnittyvät, 3) miten reaktiot sosiaalis-teknologisia toimintoina ilmentävät käyttäjiensä affekteja?

Tutkimukseni täydentää affektitutkimuksen kenttää tarttumalla erääseen internetin affektiivisuutta ja tunneintensiteettiä ilmentävään toimintoon, jota ei ole aikaisemmin tutkittu uutisten kontekstissa. Tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat *tunneintensiteetti*, *affekti*, *tahmeus* ja *affektiivinen yleisö*, ja sen teoreettisena punaisena lankana toimii Sara Ahmedin affektitutkimuksen merkkiteos *Tunteiden kulttuuripolitiikka* (2018). Lisäksi ammennan mediatutkimuksen ei-inhimillisestä tutkimusperinteestä, eli hahmottelen Tero Karppia ja Richard Grusinia mukaillen Facebookin sosiaalis-teknologisia rakenteita, jotka ehdollistavat inhimillistä toimintaa alustalla.

Se, että aineistossa käytettiin huomattavasti enemmän esimerkiksi merkitykseltään selvärajaista vihaista reaktiota kuin tykkäyksen kaltaista ihastunutta reaktiota, paljasti, etteivät kaikki reaktiot ole yhtä käyttökelpoisia käyttäjien affektienilmaisussa. Reaktioiden selkeimmäksi heikkoudeksi paljastui niiden affekteja yksinkertaistava ja hämärtävä vaikutus, joka toisinaan voi johtaa jopa vääriin tulkintoihin. Aineistossa esimerkiksi tykkäys ei tarkoittanut useimmiten kirjaimellista tykkäystä, vaan sillä ilmaistiin negatiivisia affekteja leirin suomalaisasukkaita kohtaan välillisesti ilmaisevilla hyväksyntää asukkaita kritisoivia diskursseja kohtaan.

Asiasanat: affektiivisyys, sosiaalinen media, *Facebook*, kvantitatiivinen tutkimus, kvalitatiivinen tutkimus, terrorismi, pakolaisleirit, emoji

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset	2
1.2. Teoreettinen viitekehys	6
1.2.1. Emootio ja affekti	7
1.2.2. Tahmeus	8
1.2.3. Affektiivinen yleisö	8
1.3. Aineisto	9
1.4. Menetelmät ja tutkimusetiikka	11
2. Ylhäältä alaspäin: Toimintaa säätelevät teknologiset edellytykset	13
2.1 Facebook	14
2.2. Verkkokommunikaation tunteidenilmaisun keinot	15
2.2.1. Hymiöt ja emoji	16
2.3. Sosiaaliset painikkeet	17
2.3.1. Tykkäys-toiminto	18
2.3.2. Reaktio-toiminto	19
2.3.3. Reagoiminen affektiivisena työnä	21
2.4. Facebook käyttäjien ja Ilta-Sanomien välissä	23
3. Suomalaiset tutustuvat al-Holin tilanteeseen	27
3.1. Alhaalta ylöspäin: Kohti analyysiä	27
3.2. Leirin suomalaisten esittely	30
3.2.1. Kurinpidollinen nauru	34
3.2.2. Uhkaavat figuurit ja muut tahmeat merkit	36
3.3.3. Ansaitsevuusdiskurssi	39
4. Väkivalta ja kurjat olot al-Holissa	43
4.1. Väkivalta	43
4.1.1. Tykkäyksen monet käyttötavat	46
4.1.2. Empatiaa pelon ja vihan lomassa	48
4.2. Leirin olosuhteet	49
4.2.1. Pilkallinen nauru	51
4.2.2. Tunneintensiteetti muuttuu	54
5. Paluu al-Holista	57
5.1. Spekuloinneista kahden orpolapsen varsinaiseen paluuseen	58
5.1.1. Sitkeä viha ja epävakaa tahmeus	62
5.1.2. Affektiivisen yleisön identiteettityö	66
6. Yhteenveto ja loppusanat	72
6.1. Määrällisten tulosten yhteenveto	72
6.2. Laadullisten tulosten yhteenveto	78

6.3. Loppusanat	83
Lähdeluettelo	87

1. Johdanto

Joukkotiedotusvälineiden siirtymisessä sosiaalisen median alustoille on kyse mediakonvergenssista, jolla viitataan perinteisten mediaa määrittävien rajojen murtumiseen sekä viestintäjärjestelmien ja mediamuotojen yhdentymiseen, lähenemiseen ja samankaltaistumiseen (Villi 2006, 101–102). Mediakonvergenssin myötä tavat kuluttaa, käyttää ja olla osallisena mediaa ovat muuttuneet ja monipuolistuneet. Esimerkiksi uutisten ilmaantuminen sosiaalisen median alustoille on tehnyt uutisten kuluttamisesta osittain alisteista näiden alustojen muutoksille. Pro gradu -tutkielmani tarkastelee erästä tällaista muutosta: *Facebookin* vuonna 2016 lanseeraamaa reaktio-toimintoa. Tykkäämisen ohella käyttäjä on toiminnon myötä voinut yhdellä klikkauksella reagoida julkaisuihin ihastuksella, naurulla, hämmästyksellä, surulla tai vihalla (Kuva 1.)¹. Tätä tutkimusta tehdessä näyttää siltä, että käyttäjät ovat ottaneet reaktio-toiminnon omakseen. Reaktiot ovat tänä päivänä uutisten kontekstissa, elleivät tykkäystä suositumpia toimintoja, niin ainakin sen hyviä haastajia.

Kuva 1. Facebook-reaktiot

Rakennan tutkielmassani ymmärrystä reaktio-toiminnon käytöstä uutisten kontekstissa määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Käsitän reaktiot eräänlaisiksi sosiaalis-teknologiseksi toiminnoiksi, jotka ilmentävät käyttäjien affekteja julkaisuja kohtaan. Samalla ymmärrän reaktiot merkityksiltään tyhjentymättömiksi. Reaktiot eivät automaattisesti ilmennä mitään tiettyjä affekteja, vaan kukin reaktio saa merkityksensä silloisesta kontekstistaan. Tämä on selvää, sillä erilaisten reaktioiden määrä on rajallinen. Yhteensä erilaisia reaktioita, tykkäys mukaan lukien, on vain kuusi. Niistä vain kaksi, vihainen ja surullinen, on perinteisesti negatiivisiksi tulkittavia. Voi siis sanoa, että reaktio-toiminto on kyllä laajentanut käyttäjien mahdollisuuksia ilmaista tunteitaan Facebookissa, mutta tämä muutos ei ole puhtaasti käyttäjiä vapauttava. Se on tehnyt käyttäjien toimijuudesta alisteista

---

¹ Koronapandemian myötä huhtikuussa 2020 Facebook täydensi reaktioiden tarjontaa uudella, halaamista esittävällä Läheisyys-reaktiolla. Facebook ei kuitenkaan ilmoittanut, onko kyseessä väliaikainen vai pysyvä uudistus. Tämä ei ollut ensimmäinen kerta, kun Facebook muuttaa reaktioiden tarjontaa; aikaisemmin Facebook on julkaissut väliaikaisesti kukka-reaktion äitiensä päivän ja sateenkaarilippu-reaktion Pride-kuukauden kunniaksi. (Guynn, Jessica (2020) [Need a hug during the coronavirus pandemic? Facebook is giving you one to share. Usa Today Tech](#)) (linkki tarkistettu 14.3.2021)

uusille teknologisille säädöksille. Reaktioiden kontekstisidonnaisuuden vuoksi olen rajannut aineistoni tarkasti. Aineistonani toimii 45 *Ilta-Sanomien* (IS) Facebook-sivuille julkaistua, Syyrian al-Holin pakolaisleiriä ja siellä asuvien suomalaisten tilannetta käsittelevää uutista aikaväliltä maaliskuu 2019 – tammikuu 2020.

Tässä johdantoluvussa käsittelen tutkimuskysymyksiäni, tutkimuksen teoreettista viitekehystä, käyttämiäni käsitteitä sekä aineistoa, metodologiaa ja tutkimusetiikkaa. Toisessa luvussa käsittelen Facebookia alustana sekä reaktiota alustan tarjoamana toimintona. Kolmannessa, neljännessä ja viidennessä luvussa erittelen teemoittain aineistoani määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin menetelmin. Kuudennessa ja viimeisessä luvussa kokoan yhteen pääluvuista seuranneita havaintoja, vastaan tutkimuskysymyksiini ja ehdotan suuntaviivoja tulevaisuuden tutkimukselle. Facebook-reaktiot ovat laaja, ja ainakin vielä alituttu aihe, eikä tämä tutkimus tule riittämään reaktioiden kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Oletettavaa on, että tutkimuksen jälkeenkin monia kysymyksiä aiheeseen liittyen jää vielä avoimeksi.

1.1. Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset

Tarkoituksenani ei ole tuottaa yleistettävissä olevaa tietoa Facebook-reaktioiden erilaisista käyttötarkoituksista. Aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa on tutkittu reaktioita uutisten kontekstissa, on laajojen ja monipuolisten aineistojen avulla tutkittu esimerkiksi reaktioiden suosiota suhteessa muihin alustan toimintoihin (Larsson 2018), sitä, miten käyttäjät reagoivat niin kutsuttuihin tunteellisiin uutisiin (Al-Rawl 2019) sekä sitä, miksi tiettyjen aihepiirien uutisiin reagoidaan enemmän kuin toisten (Salgado & Bobba 2019). Tämä tutkimus ottaa aikaisemmista tutkimuksista poikkeavan lähestymistavan aiheeseen. Tarkoituksenani on verrattain suppean aineiston avulla tutkia sitä, miten käyttäjät valjastavat reaktioita affektiivisen verkkokommunikaation käyttöön tiettyssä rajatussa kontekstissa.

Tunneintensiteetti on nettikulttuurien olennainen elementti (Paasonen 2014, 24). Tunneintensiteetillä viitataan nettisisältöjen affektivisuuteen: sisältöjen kykyyn herättää käyttäjissä affekteja, tunteita ja ruumiillisia tuntemuksia (Paasonen 2011, 67). Al-Holin tilanne on erityisen hedelmällinen tutkimuskohde internetin tunneintensiteetin tutkimiseen, sillä siihen tiivistyy erilaisia – ja paikoittain keskenään ristiriitaisiakin – affekteja ja tunteita esimerkiksi siitä, mikä on moraalisesti oikeudenmukaista ja mikä rankaistavaa. Tämä on ymmärrettävää, sillä affektit ja tunteet sekä niiden ilmaisu vaikuttavat merkittävästi julkisen moraalien ja sosiaalisten hierarkioiden rakentumiseen (Ahmed 2018).

Aihe liittyy yleiseen turvapaikanhakijoihin ja pakolaisia koskevaan keskusteluun, jonka taustalla vaikuttavat 2010-luvun taitteen muutokset. Suvi Keskinen (2009) mukaan julkinen keskustelu maahanmuutosta oli vuosien ajan ollut konsensushakuista, kunnes se syksyllä 2008 muuttui oleellisesti. Tällöin aiheesta alettiin puhua ongelmana, jolle olisi tehtävä jotakin. (Keskinen 2009, 33–35.) Muutos liittyy laaja-alaisempaan diskursiiviseen muutokseen Euroopassa ja muissa länsimaissa. Määrittelemällä ei-länsimaalaiset kulttuurit² väkivaltaisiksi, patriarkalisiksi ja takapajuisiksi, tämä niin kutsuttu maahanmuuttokriittinen diskurssi on kehystänyt maahanmuuton uhaksi länsimaisille liberaaleille arvoille. Diskursiivisen muutoksen vanavedessä vaalisuosiota ovat nauttineet nationalistispopulistiset äärioikeistopuolueet, jota Suomessa edustaa suosiotaan läpi 2010-luvun kasvattanut *perussuomalaiset* (PS). (Horsti 2015, 345–350.) Al-Holin suomalaisasukkaita koskeva keskustelu on kuitenkin poikkeuksellinen, sillä siinä on kyse henkilöistä, jotka ovat syntyjään Suomen kansalaisista. Aiheen tunneintensiteettiä on voimistanut julkisuudessa esiintyneiden naisten, ja toisinaan myös lasten, esitetty radikalisoituneisuus, joka nähdään turvallisuusuhkana.

Tutkimuksen laaja aikaikkuna mahdollistaa tunneintensiteetin muutosten tarkastelun. Maaliskuun 2019 ja tammikuun 2020 välillä al-Holiin liittyvät kysymykset ehtivät edetä monenlaisten poliittisten neuvottelujen läpi. Kun IS ensimmäisen kerran uutisoi aiheesta maaliskuussa 2019 haastattelulla, jonka uutistoimisto *CNN* oli tehnyt ”Isis-vaimo” Sannasta³, silloinen pääministeri Juha Sipilä oli juuri pyytämässä hallituksensa eroa sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen kariutumisen vuoksi. Kun taas joulukuussa 2019 hallitus viimein pääsi sopuun al-Holia koskevista päätöksistä ja kahden orvon suomalaislapsen virallinen palautus Suomeen oltiin aloittamassa, oli Sanna Marin ehtinyt toimia pääministerinä vasta kuusi päivää Sipilän seuraajan Antti Rinteen erottua pääministerin tehtävästä luottamuspuolan seurauksena. Al-Holin ohella suomalainen politiikan vuosi 2019 tullaankin todennäköisesti muistamaan ainakin kaksista vaaleista, halluskriisistä ja kolmesta pääministeristä.

Al-Holin leiri sijaitsee Syyriassa, Rojavan itsehallintoalueella. Leiri perustettiin ensimmäisen Persianlahden sodan seurauksena vuonna 1991. Vuonna 2016 leirille asettui noin 10 000 irakilaisista ja syyrialaisista, jotka olivat joutuneet pakenemaan jihadistijärjestö⁴ *Isisiä*. Isis

---

² Näissä diskursseissa Lähi-Idästä lähtöisiin islaminuskoihin viitataan yhden kulttuurin edustajina. Tosiasiassa muslimien edustamat kulttuurit vaihtelevat riippuen esimerkiksi heidän maantieteellisistä sijainneistaan (Tibi 2005, 1).

³ Vesa, Mikko (7.3.2019) ”Isis-vaimo” Sanna kertoi CNN:n toimittajalle suhtautumisestaan Isisin äärimmäisiin julmuuksiin – katso koko 8-minuuttinen haastattelu. *IS* (linkki tarkistettu 22.3.2021)

⁴ Tässä tutkielmassa tarkoitan käsitteellä jihadistijärjestö ryhmää, joka pyrkii ensisijaisesti aseellisen kamppailun avulla rakentamaan radikaaliin islamintulkintaan perustuvan poliittisen entiteetin, hallinnon tai yhteisön (Juntunen et al. 2016, 10).

vakiintui maailman johtavaksi jihadistijärjestöksi vuonna 2014, kun se oli onnistunut valloittamaan aseellisilla hyökkäyksillä yhteensä arviolta kolmasosan Syyrian ja Irakin alueista. Isisiä luonnehtii ennennäkemätön järjestäytyneisyys, ja näin ollen se edustaa niin kutsuttua uuden ajan jihadistijärjestöä. (Gerges 2017 1–4.) Marko Juntunen ja kumppanit (2016) viittaavat jordanialaiseen politiikan ja jihadismin tutkija Khalid Abu Rummaniin (2014) todetessaan, että vaikka Isis edustaa monessa mielessä uutta jihadistiliikkeiden vaihetta, on sen peruskysymys perinteinen; kuinka yhteiskuntaa johdetaan? Isisin käsityksen mukaan johtajuuden tulee perustua vain ja ainoastaan jumalalliseen ilmoitukseen, eikä ihmisen tehtävä näin ollen ole säätää lakeja tai määrittää yhteiskunnallisia normeja. Yhteiskunta voi muuttua Jumalan ohjaamaksi ainoastaan aseellisen taistelun kautta, eikä muutokseen tule pyrkiä demokratian tai lähetys- ja sosiaalityön avulla. Uutta Isisissä on ollut käsitys taistelun päämäärästä; Isis käsitetään ennen kaikkea kalifaatiksi, islamilaisen shariatulkinnan mukaisesti hallituksi valtioksi. (Juntunen et al. 2016, 27.)

Maaliskuussa 2019 uutisoitiin Isisin kalifaatin kukistuneen, kun Yhdysvaltain tukemat kurdijohtoiset joukot olivat vallanneet viimeisenkin Isisin linnakkeen, Eufratin varrella sijaitsevan Baghuzin.⁵ Tämän myötä al-Holiin saapui noin 64 000 naista ja lasta, joista isolla osalla epäiltiin olleen yhteyksiä pahamaineiseen Isisiin.⁶ Al-Hol nousi otsikoihin Suomessa keväällä 2019, kun saatiin tietää, että leirillä kurjissa oloissa asui myös suomalaisia, *Ylen* tietojen mukaan 11 naista ja 33 lasta.⁷ Julkinen keskustelu Suomen eettisistä velvollisuuksista leirillä asuvien kansalaistensa, eritoten lasten, turvallisuuden suhteen käynnistyi kesällä, kun aihetta alettiin kommentoida mediassa ja hallitus alkoi selvittämään mahdollisuuksia auttaa leirillä asuvia suomalaisia. Syksyllä uutisointi hiipui, kun vaikutti siltä, ettei mitään akuutteja toimia leirin suomalaisasukkaiden suhteen ollut suunnitteilla. Uudestaan uutisointi kiihtyi joulukuussa, tällä kertaa entistä kiivaampana. Silloin tuli julki epäily, että ulkoministeri Pekka Haavisto oli yrittänyt painostaa ulkoministeriön virkamiestä tuomaan leirin suomalaislapset Suomeen konsulikyydillä ja spekulatioita hallituksen suunnitelmista al-Holin suhteen alkoi liikkua julkisuudessa.

Tutkimuskysymykseni jakautuvat kolmeen pääkysymykseen:

- Miten käyttäjät reagoivat Ilta-Sanomien al-Holin pakolaisleiriä koskeviin uutisiin?

---

⁵ Pärssinen, Minna (2019) Isis-järjestön nousu, uho ja tuho kestivät 13 vuotta – tuhansia siviilejä tapettiin, ympäri maailmaa tehtiin toista sataa terrori-iskua. *YLE* (linkki tarkistettu 22.3.2021)

⁶ McKernan, Bethan (31.8.2019) Inside al-Hawl camp, the incubator for Islamic State's resurgence. *The Guardian* (linkki tarkistettu 22.3.2021)

⁷ Kuronen, Antti (23.5.2019) Yle Isis-leirillä Syyriassa: Leirillä on jopa 44 suomalaista, kertovat suomalaisnaiset videolla - "Haluamme takaisin Suomeen". *YLE* (linkki tarkistettu 22.3.2021)

- Mihin aspekteihin al-Holin pakolaisleiriä koskevissa uutisissa mitkäkin reaktiot kiinnittyvät?
- Miten reaktiot sosiaalis-teknologisinä toimintoina ilmentävät käyttäjiensä affekteja?

Täsmennän ensimmäistä tutkimuskysymystä kysymällä, mitkä ovat reaktioiden perusteella aiheen affektiivisia ja tahmeita kiinnekohtia. Tämän kysymyksen avulla tarkastelen, missä vaiheessa aineistoa aiheen tunneintensiteetti oli erityisen voimakas. Koska al-Holin tilanne on erottamattomasti yhteydessä politiikkaan, näen, että sen tunneintensiteettiä tutkiessa on kiinnitettävä huomiota uutisten sisältöjen ohella uutisten ajankohtiin. Ajankohta onkin oleellinen muuttuja, johon vertaan reagoimisen määrää ja laatua analyysissäni, sillä odotettavissa, että samalla kun al-Holin tilanne ja sen uutisointi eli ja muuttui, niin elivät ja muuttuivat myös käyttäjien affektit aiheeseen liittyen. Toista ja kolmatta kysymystä sen sijaan täsmentää seuraava kysymys; merkitsevätkö al-Hol-uutisten kontekstissa tietyt reaktiot joitakin tiettyjä affekteja?

Tutkimukseni tuottaa tietoa siitä, millainen tunneintensiteetti juuri IS:n Facebook-sivulla al-Hol-uutisoinnin kontekstissa manifestoitui. Tätä tietoa ei voi yleistää muualle internettiin tai julkiseen keskusteluun, ja toisen lehden tai alustan valitseminen tutkimukseni kohteeksi olisi johdatellut minut ainakin jossain määrin erilaisen tunneintensiteetin jäljille. IS:n valinta tutkimukseni kohteeksi on kuitenkin perusteltavissa lehden merkittäväällä asemalla suomalaisessa mediamaisemassa. Lisäksi empiirisen havainnoinnin perusteella IS:n uutisjulkaisut Facebookissa vaikuttivat erityisen reaktiorikkailta, ja siten hedelmällisiltä tutkimuskohteilta tutkimuskysymysteni kannalta.

IS on *Sanoma Media Finlandiin* kuuluva Suomen suurin uutismedia.⁸ Se edustaa iltapäivälehteä, eli sanomalehteä, joka keskittyy kovien uutisaiheiden, kuten politiikan ja talouden, ohella viihteeseen. Juha Herkman (2005) on todennut, että Suomessa iltapäivälehtien ja päivälehtien uutiskriteerit eivät eroa tyypillisesti toisistaan merkittävästi silloin, kun on kyse kovista uutisaiheista, ja siksi iltapäivälehdet eivät suoraan vertaudu kansainvälisiin verrokkeihinsa, *tabloideihin*. Herkmanin (2005, 288) mukaan IS sijoittuu ennemmin *vakavien populäärilehtien* joukkoon, joita Colin Sparksia (2000, 15) mukaillen luonnehtii painottuminen visuaaliseen ilmeeseen, skandaaleihin, urheiluun ja viihteeseen, mutta jotka tästä huolimatta kannattavat joko kokonaan tai suurelta osin samoja uutisarvoja kuin päivälehdet. IS hallitsee markkinoita erityisesti digitaalisesti. Lehden digitaalinen versio tavoitti vuonna 2019

---

⁸ [Sanoma Media Finland: Tuotteet ja brändit](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

keskimäärin 2 183 000 lukijaa viikossa (KMT 2019). Myös Facebookissa IS:n seuraajamäärä, tällä hetkellä yli 380 000 käyttäjää⁹, on merkittävä verrattuna moneen muuhun suomalaiseen valtamediaan, kuten *Helsingin Sanomiin (HS)*, jota seuraa parhaillaan hieman yli 230 000 käyttäjää¹⁰. Facebookin tietojen mukaan IS liittyi alustalle tammikuussa 2009 tarkoittaen, että IS ehti toimia Facebookissa noin seitsemän vuotta ennen reaktioiden lanseerausta.

1.2. Teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni paikantuu internetin affektiivisuuden ja tunneintensiteetin tutkimukseen, jota on aikaisemmin tehty etenkin verkkokeskustelujen kontekstissa (ks. esim. Paasonen 2014; Nikunen & Pantti 2018; Rantasila 2018; Oikkonen 2017). Tutkimukseni on tarvittavaa ja ajankohtaista täydennystä aiempaan tutkimukseen, sillä se keskittyy internetin affektiivisuutta ja tunneintensiteettiä ilmentävään toimintoon, jota ei olla parhaimman tietoni mukaan aikaisemmin tutkittu affektitutkimuksen näkökulmasta uutisten kontekstissa. Tutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä ovat tunneintensiteetin lisäksi *affekti*, *tahmeus* ja *affektiivinen yleisö*.

1990-luvulla tunteet, kokemuksellisuus ja aistimellisuus lisääntyivät humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kentällä huomattavasti, ja ilmiöstä alettiin puhua affektiivisena käänteenä. Käänteen myötä kysymyksiä ihmisen ja maailman suhteista ja olemisen tavoista, identiteeteistä ja merkityksenmuodostuksesta alettiin entistä useammin pohtia tuntemisen, tuntumisen ja kokemisen käsitteellistyskeinoin. (Koivunen 2008, 5.) Niin kutsutun ”affektiivisen käänteen” genealogiset juuret ovat kuitenkin monitahoiset, eikä kyseessä ole yhtenäinen tai selvärajainen muutos (Seigworth & Gregg 2010, 19). Affektiivisuuden nousu tutkimuskentälle lomittuu moniin muihin kulttuuriteoriassa hahmoteltuihin käännteisiin, kuten somaattiseen, ruumiilliseen, materiaaliseen, ontologiseen ja ei-inhimilliseen käänteeseen (Paasonen et al. 2015, 4).

Koska tutkimukseni paikantuu sosiaaliseen mediaan, ammennan affektitutkimuksen ohella mediatutkimuksen ei-inhimillisestä tutkimusperinteestä. Ihmisen rooli on tällaisessakin lähestymistavassa oleellinen, mutta sen sijaan että lähtisin liikkeelle inhimillisestä yksilöstä, tulen ensin hahmottelemaan sosiaalis-teknologisia rakenteita, jotka mahdollistavat inhimillistä toimintaa Facebookissa (Karppi 2018, 9). Tämä on perusteltua, sillä sosiaalisessa mediassa affektit eivät ole riippuvaisia ainoastaan inhimillisistä toimijoista, eli käyttäjistä, vaan myös ei-inhimillisistä toimijoista, kuten painikkeista ja algoritmeista. Ei-

---

⁹ Facebook: [Ilta-Sanomat: Tietoja](#) (linkki tarkistettu 6.3.2021)

¹⁰ Facebook: [Helsingin Sanomat: Tietoja](#) (linkki tarkistettu 6.3.2021)

inhimilliset toimijat ohjaavat sitä, miten affektiiviset yhteydet alustalla muodostuvat ja luovat tilan, jossa tunneintensiteetti toimii ja manifestoituu alustaspesifein tavoin. (Karppi 2018, 18.) Reaktio-toiminnossa tämä tarkoittaa sitä, että toiminto ikuistaa ja samalla myös pelkistää käyttäjiensä monimutkaiset ja monitahoiset affektit kuuteen erilaiseen ikoniin.

Anu Koivusen (2008, 7) mukaan eräs tärkeä syy tunteisiin liittyvien kysymysten esiin nousemiselle tutkimuksen kentällä on tutkimuskohteen muutos; mediatutkijat puhuvat tunteista ainakin osittain siksi, että media on tunteellistunut. Tästä on tietyllä tapaa kyse myös omassa tutkimuskohteessani. Facebookin reaktio-toiminto kutsuu käyttäjänsä sekä suhtautumaan julkaisuihin affektiivisesti että myös laittamaan nämä affektinsa liikkeelle emojinkaltaisen reaktion muodossa. Tunteiden ilmaisu on toki ollut Facebookissa mahdollista ennen reaktioitakin esimerkiksi julkaisuja kommentoimalla ja jakamalla, mutta reaktio-toiminnolla alusta tarjoaa näille toiminnoille nopean, yksinkertaisen ja helpon vaihtoehdon.

1.2.1. Emootio ja affekti

Affektitutkimuksen valtavirtaistumisesta huolimatta tutkimuksen kentällä vallitsee erimielisyyksiä aiheeseen liittyvistä käsitteistä, kuten *emootiosta* ja affektista. Jossain yhteyksissä tehdään käsitteellinen ero affektin ja emootion välille, jolloin pelkistetysti sanoen affektit ymmärretään ruumiillisiksi ja emootiot kulttuurisiksi (Probyn 2005, xv). Toisaalla taas esitetään emootioiden ja affektien lomittuvan yhteen arkisissa kohtaamisissa ja merkityksenmuodostuksissa (Ahmed 2010a, 32). Jälkimmäisen näkemyksen puolesta puhuu Margaret Wetherell (2012), joka on tarkastellut affektien ja diskurssien välistä suhdetta, ja todennut, että puhe affektiivisesta käänteestä tuottaa liian jyrkkää eroa merkitysten ja tunteiden välille. Ahmedin tavoin hän puoltaa näkemystä, jossa affektit, tunteet ja merkitykset ymmärretään yhteen kietoutuneiksi. (Wetherell 2012, 47–50; ks. myös Wetherell 2013.)

Tiedostan, että teorian tasolla affektia ja emootiota voi käsitellä erillisinä. Omassa tutkimuksessani tällainen lähestymistapa ei kuitenkaan ole mielekäs. Lähden liikkeelle ajatuksesta, ettei internetin kautta ole mahdollista tutkia käyttäjien affekteja tai emootioita sinänsä, vaan niiden tekstuaalisia esityksiä (Paasonen 2014, 25). Tulkintani mukaan internetissä tapahtuva toiminta on hyvä esimerkki arkisista kohtaamisista ja merkityksenmuodostamisen prosesseista, joissa Ahmedin (2010a, 32) sanoin affektit ja emootiot liukuvat ja liimaantuvat yhteen tehden niistä hankalia erottaa toisistaan. Niinpä viitataan tästä eteenpäin affekteista puhuessani sekä kehollisiin ja diskursiivisesti jäsentymättömiin intensiteetteihin että diskursiivisesti nimettyihin ja ilmaistuihin tunteisiin (Rantasila 2018, 33; Oikkonen 2017, 697).

1.2.2. Tahmeus

Sara Ahmedin (2018) mukaan tunteita ei tulisi nähdä psykologisina tiloina vaan yhteiskunnallisina ja kulttuurisina käytäntöinä, jotka määrittelevät kaikenlaisia objekteja. Tunteiden kohteet saavat muotonsa kiertokulun kautta, ja ajan kuluessa tunteet kasautuvat affektiivisena arvona objekteihin pyyhkien pois tunteiden tuottamisen ja kierron historian. Näin tunteet alkavat näyttämään objekteihin olemuksellisesti kuuluvilta ominaisuuksilta. (Ahmed 2018, 19–23.) Toisin sanoen affekti on se mikä tarttuu eli pitää yllä ideoiden, arvojen ja objektien välisiä yhteyksiä (Ahmed 2010b, 29).

Ahmed viittaa käsitteellä tahmeus objektin affektiiviseen arvoon, joka kasvaa sen kierron kautta; jos objektiin liitetään puheessa toistuvasti tiettyjä merkityksiä, näistä merkityksistä tulee erottamaton osa objektia. (Ahmed 2018, 120–121.) Merkitykset siis ikään kuin tarttuvat kiinni objektiin. Susanna Paasosen (2014, 25) mukaan internettutkimukseen sovellettuna tahmeus tarkoittaa seuraavaa: ”-- mitä enemmän objekti – kuten Facebookissa jaettu viesti, iltapäivälehden uutisjuttu tai hassu kissavideo – kiertää, sitä korkeampi affektiivinen arvo sillä on ja sitä tahmeammaksi se muodostuu. Ja toisin päin, mitä tahmeampi objekti on, eli mitä herkemmin affektit kiinnittyvät siihen, sitä enemmän se kiertää”.

Tahmeuden käsite soveltuu tutkimukseeni kahdella tasolla. Ensinnäkin sen avulla voi hahmottaa, kuinka tiettyihin uutisiin kertyy herkemmin tiettyjä reaktioita siksi, että ajan saatossa affektit ovat kasautuneet uutisaiheen, ja siihen liittyvien diskurssien – esimerkiksi kansalaisuudesta, kulttuurista, uskonnosta, sukupuolesta ja äitiydestä – ympärille affektiivisena arvona. Aineistoni uutiset voi siis nähdä kuuluvan sellaisten aiheiden joukkoon, jotka ovat ikään kuin pysyvästi tahmeita, affektein kyllästettyjä (Paasonen 2014, 29). Toisekseen tahmeuden avulla hahmottuu myös tiettyjen uutisaiheiden ja uutisten, kuten al-Hol-uutisten, affektiivisen arvon ja tahmeuden kasvu kierron – jakamisen, kommentoinnin ja reagoimisen – myötä. Reaktiot ilmentävätkin julkaisujen tahmeutta näyttämällä konkreettisesti, miten käyttäjien huomio kiinnittyy joihinkin julkaisuihin samalla liukuen toisten yli.

1.2.3. Affektiivinen yleisö

Affektiivisen yleisön (eng. *affective publics*) käsite juontuu danah boydin (2011) hahmottelemasta *verkostoituneen yleisön* (eng. *networked publics*) käsitteestä. Sillä boyd viittaa yleisöihin, jotka syntyvät ihmisten, teknologioiden ja käytäntöjen risteymässä. (boyd 2011, 39.) Se, mikä tekee verkostoituneesta yleisöstä affektiivisen yleisön, on Zizi

Papacharissin (2015, 125) mukaan tunteen ilmaisut, jotka liikuttavat, yhdistävät ja luonnehtivat tätä yleisöä. Papacharissin (2015, 23) määritelmä affekteista intensiteetteinä, joita ei ole vielä prosessoitu tunteiksi tai ajatuksiksi, eroaa määritelmästä, johon itse olen teoreettisesti sitoutunut. Affektiivisen yleisön käsite on kuitenkin minulle hyödyksi, kun kuvaan digitaalisen median kulttuuria, jossa ihmiset kokoontuvat hetkellisesti ja tunteella jonkin aiheen ympärille ennen kuin hajautuvat taas kohti seuraavia muodostelmia (Nikunen & Pantti 2018, 77).

Sosiaalisen median on nähty tuottavan ja ylläpitävän yhteyden tuntua merkityksellisellä tavalla; yhteyden tuntu voi aktivoida piileviä siteitä, jotka ovat tärkeitä yleisöjen mobilisoimiselle (Papacharissi 2015, 8, 20). Jodi Dean (2010) on esittänyt, että sen sijaan että verkon affektiiviset siteet tuottaisivat yhteisöjä niiden perinteisessä merkityksessä, ne tuottavat *yhteisön tuntua* (eng. *feelings of community*). Vaikka perinteiset yhteisöllisyyden määritelmät eivät kuvaa affektiivisia yleisöjä, jättävät nämä yleisöt kuitenkin jälkeensä jälkiä, joita voi seurata verkkosisältöjä tutkimalla. (Dean 2010, 22.) Facebookissa uutisaiheen ympärille kerääntyvä käyttäjien joukko on hyvä esimerkki affektiivisesta yleisöstä. Affektiiviselle yleisölle tyypillisesti joukkoa yhdistävät siteet ovat lähtökohtaisesti piileviä ja hetkellisiä. Joukkoa yhdistää affektiiviselle yleisölle ominaisesti tunneintensiteetti, jota ilmentävät heidän uutisjulkaisuihin kohdistamansa toiminnot – kuten reaktiot.

1.3. Aineisto

Suoritin aineistonkeruun Facebookin oman hakukoneen avulla. ”Hol”-sanana lisäksi hain uutisia hakusanalla ”Isis”, sillä usein al-Holin suomalaisnaisiin viitattiin uutisissa heidän Isis-yhteyksiensä vuoksi ”Isis-vaimoina” tai ”-äiteinä”. Yhteensä uutisia kertyi 170 kappaletta, joista suurin osa oli julkaistu joulukuussa. Utisten painottumista joulukuuhun selittää ensinnäkin ulkoministeri Haaviston epäilyttävinä pidettyihin toimiin liittyvä uutisointi ja toisekseen hallituksen kasvavat paineet al-Hol-tilanteen ratkaisemiseksi. Joulukuun alussa julkisuuteen alkoi vuotaa tietoja suunnitelmista leirin suomalaisasukkaiden auttamiseksi. Viimein 16.12.2019 hallitus sai sovittua kantansa al-Hol-kysymykseen ja ilmoitti pyrkivänsä noutamaan lapset leiriltä niin pian kuin mahdollista, mutta että velvoitetta vapaaehtoisesti alueelle menneiden aikuisten tuomisesta Suomeen ei olisi.¹¹

---

¹¹ [Turunen, Petri \(16.12.2019\) Hallitus pyrkii kotiuttamaan suomalaislapset al-Holin leiriltä Syyriasta. *IS* \(linkki tarkistettu 22.3.2021\)](#)

Aineiston keräämisen jälkeen aloitin sisällönanalyysin pelkistämällä alkuperäisdatan, eli uutiset, siten, että karsin aineistosta tutkimukseni kannalta epäolennaisen pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Pitkän harkinnan jälkeen päädyin rajaamaan aineistostani pois kaikki sellaiset uutiset, jotka koskivat al-Holia vain välillisesti, eli uutiset, joissa aihetta lähestyttiin ensisijaisesti poliittisen päätöksenteon kautta (103 kpl). Niinpä aineistosta rajautui pois uutisia, joiden päähuomio oli esimerkiksi poliitikkojen mielipiteissä, hallituksen neuvotteluissa tai opposition kritiikissä hallitusta kohtaan. Syitä rajaukselle oli kaksi. Ensinnäkin, jos olisin sisällyttänyt tällaiset uutiset aineistoon, tutkimuksen painopiste olisi siirtynyt al-Hol-aiheesta yleisemmin politiikan kentälle. Aihe on toki erottamattomasti yhteydessä politiikkaan, sillä juuri politiikan kentällä siihen liittyvät kysymykset lopulta ratkaistaan. Kuten Matti Välimäki (2019, 93) on todennut, puolueiden perusarvot ja ideologiset lähtökohdat eroavat huomattavasti toisistaan. Siten on ymmärrettävää, että al-Hol-aihe kuohutti verkon lisäksi myös eduskunnassa. Rajauksen avulla en siis pyrkinyt sulkemaan politiikkaa tutkimukseni ulkopuolelle – se tuskin olisi ollut edes mahdollista. Sen sijaan pyrin välttämään tutkimuksen rönsyilemisen toisiin poliittisiin aihepiireihin, kuten puolueiden ja poliitikkojen suosioon. Toisekseen suuri aineisto olisi haitannut laadullisen analyysin osuutta, sillä jotta halutusta ilmiöstä voidaan muodostaa mahdollisimman kattava tulkinta, laadulliseen osuuteen on perusteltua valita tarkkaan rajattu ilmiö (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104).

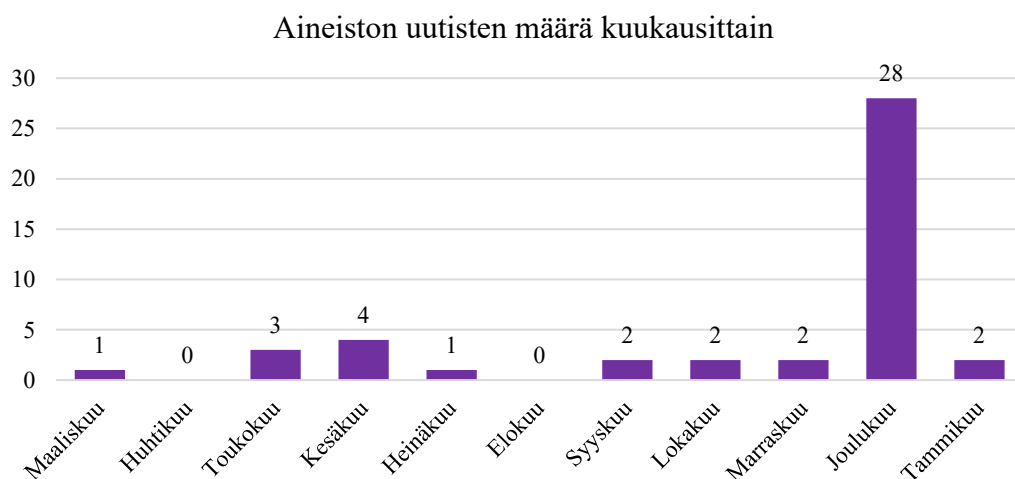
Seuraavaksi rajasin aineistosta pois muiden länsimaiden toimiin ja näkemyksiin keskittyvät uutiset (11 kpl) pitääkseni fokuksen tunneintensiteetissä, joka syntyy käyttäjien suhtautuessa kotimaahansa liittyviin tapahtumiin. Lisäksi teemojen, joihin kuului vain yksi uutinen tai uutisten, joiden pääpaino oli jossakin toisessa aiheessa, ja jotka tämän vuoksi vain sivusivat al-Holia, sisällyttäminen aineistoon ei ollut hedelmällistä tutkimuskysymysteni kannalta. Siten lopullisen aineiston ulkopuolelle jäi vielä yksitoista uutista.

Aineiston rajaamisen jälkeen ryhmittelin uutiset etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia uutisten sisältöjen välillä. Tätä vaihetta seurasi aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen tutkimukselleni olennaisen tiedon perusteella aineistoa kuvaaviin pääteemoihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124–125.) Suurimmassa osassa uutisia teemoja esiintyi useampi. Pääteemalla viitataan teemaan, joka oli hallitsevin kyseisessä uutisessa. Useimmissa uutisissa pääteema oli selkeästi määriteltävissä, mutta joidenkin uutisten kohdalla jouduin käyttämään enemmän harkintaa paikantaakseni pääteeman. Tällöin kiinnitin huomioni etenkin uutisen otsikkoon sekä uutisen ensimmäiseen ja viimeiseen kappaleeseen. Lopullinen aineisto koostuu 45:stä uutisesta, jotka teemoittelin viiteen pääteemaan:

1. Leirin suomalaisten esittely (11 kpl)

2. Väkivalta (5 kpl)
3. Leirin olosuhteet (6 kpl)
4. Paluun spekulointi (15 kpl)
5. Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio (8 kpl)

Valtaosa uutisista sijoittui ajallisesti joulukuuhun. Kesällä uutisoinnissa tapahtui toinen pienempi piikki. (Kaavio 1.) Lähtökohtaisesti suunnitelmanani oli vertailla reaktioita teemojen välillä pyrkien tämän kautta määrittämään toistuvia reagoimistapoja al-Hol-uutisiin. Hypoteesinani oli, että teemoitteleva analyysi tulisi paljastamaan jonkinlaisia suosittuja tapoja reagoida al-Hol-uutisiin. Analyysin edetessä huomasin kuitenkin johdonmukaisuuksien ohella myös epäjohdonmukaisuuksien herättävän mielenkiintoni, minkä seurauksena ryhdyin etsimään aineistosta myös kohtia, joissa yksittäisen uutisen reaktiot erosivat merkittävästi muista uutisista teeman sisällä. Näin pystyin paikantamaan rajanvetoja reagoimistrendien sisältä – hienovaraisia kohtia, joissa affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui.

Kaavio 1. Aineiston uutisten määrät kuukausittain

1.4. Menetelmät ja tutkimusetiikka

Koska Facebookin reaktio-toiminto on tutkimuskohteena melko uusi, päädyin mixed methods research -lähestymistapaan (MMR) eli laadullisen ja määrällisen tutkimusotteen yhdistämiseen. Koin, että pystyisin yhdistämisen avulla vastaamaan paremmin tutkimusongelmiini, kuin vain jompaakumpaa otetta käyttäessä. (Tuomi & Sarajarvi 2018, 78.) Määrällinen analyysi koski koko aineistoa, eli 45:tä uutista ja niiden reaktioita, ja sen avulla vastasin ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, miten käyttäjät reagoivat Ilta-Sanomien al-Holin

pakolaisleiriä koskeviin uutisiin. Määrällisen analyysin avulla muodostin siis kokonaiskuvan siitä, miten käyttäjät käyttivät reaktioita aineistoni kontekstissa.

Laadullisen otteen avulla muodostin hienovaraisempia tulkintoja aineistosta ja selvitin, millaisia affekteja ja merkityksiä reaktioiden taustalla toimi. Rajasin laadullisessa osuudessa aineistoa entisestään vastakseni seuraaviin tutkimuskysymyksiini eli siihen, mihin aspekteihin al-Holin pakolaisleiriä koskevissa uutisissa mitkäkin reaktiot kiinnittyvät ja miten reaktiot sosiaalis-teknologisina toimintoina ilmentävät käyttäjiensä affekteja. Sovelsin laadullista otetta lopulta 1–2 uutiseen kustakin teemasta, mikä tarkoitti yhteensä kahdeksaa uutista sekä kyseisten uutisten kommentteja. Otin kommentit mukaan aineistoon siksi, että reaktiot yksin ovat epäselviä affektien merkitsijöitä. Analysoimalla kommenttien suhdetta toisaalta uutiseen ja toisaalta siihen kertyneisiin reaktioihin minun oli mahdollista ymmärtää reaktioiden taustalla toimivia affekteja ja merkityksiä. Sekä reaktioiden määrä että laatu olivat siis oleellisia aiheen tunneintensiteetin kannalta. Reaktioiden määrä kertoi mihin käyttäjien huomio tarttui ja laatu taas havainnollisti, miksi käyttäjien huomio tarttui siten kuin se tarttui. Määrällinen ja laadullinen tutkimusote siis toimivat tutkimuksessani toisiaan täydentäen.

Koska käytin sosiaalisen median sisältöjä tutkimusaineistonani, minun oli pohdittava yksityisyyteen liittyviä kysymyksiä. Tutkimusaineistoni on teknisesti julkinen, sillä se koostuu julkaisuista, reaktioista ja kommentteista avoimilla keskustelualustoilla. Yksityisen ja julkisen raja on kuitenkin tällaisessakin aineistossa häilyvä ja sidoksissa tutkimusaiheen ja materiaalien arkaluontoisuuteen. (Kosonen, Laaksonen, Rydenfelt & Terkamo-Moisio 2018, 119–120.) Siksi päätin, että vaikka analysoin käyttäjien kirjoittamia kommentteja, en käytä tutkimuksessa suoria viittauksia, joista voisi päätellä kommenttien lähettäjän. Tutkimusta tehdessä suorien viittauksien tekeminen ei ollut edes tarpeen, sillä en laadullisessakaan analyysissä ollut kiinnostunut yksittäisistä kommentteista vaan kommenteissa esiintyneiden affektien ja merkitysten kierrosta.

2. Ylhäältä alaspäin: Toimintaa säätelevät teknologiset edellytykset

Tässä luvussa paneudun Facebookiin sosiaalisen median alustana sekä reaktioihin alustan käyttäjille tarjoamana toimintona. Teoreettisena apunani toimii ei-ihmiskeskeinen lähestymistapa internetin affektiivisiin rakenteisiin. Luvun oleellisuutta tutkimuskysymysteni kannalta selittävät Tero Karpin (2018; 2014) huomiot käyttäjien *sitoutumisesta* (eng. *user engagement*) Facebookissa. Karppi on kritisoinut sosiaalisen median tutkimuskentän binääristä lähestymistapaa, jossa joko keskitytään inhimillisiin toimijoihin, eli käyttäjiin, tai ei-inhimillisiin toimijoihin, eli teknologiaan. Niin kutsutuissa käyttäjakeskeisissä tutkimuksissa pyritään selittämään, miten käyttäjät osallistuvat sosiaalisen median alustoilla ja miksi. Alustakeskeisissä tutkimuksissa sen sijaan pyritään selittämään olosuhteita, joissa alustat mahdollistavat tiettyjä toiminnan tapoja samalla estäen toisia tapoja. (Karppi 2014, 38.)

Kuten Richard Grusin (2010) on todennut, sosiaalisen median affektiiviset rakenteet ovat kuitenkin kahdensuuntaisia. Yhtäältä ne toimivat ylhäältä alaspäin sosiaaliteknologisten alustojen säädellässä toiminnan materiaalisia edellytyksiä. Toisaalta rakenteet toimivat myös alhaalta ylöspäin niiden tuottaessa erityisiä inhimillisen toiminnan muotoja ja kollektiivisia affektien ilmaisuja ja muodostelmia. (Grusin 2010, 79.) Käyttäjän sitoutuminen Facebookissa operoi näiden kahden Grusinin teoretisoiman toimijuuden välissä; sitoutuminen on suhde, jossa ylhäältä ja alhaalta suuntautuvat toimijuudet yhdistyvät. (Karppi 2014, 40.) Samalla kun käyttäjät ovat alhaalta käsin sitoutuneita alustaan sen tarjoamien toimintojen kautta alustaa kehitetään ylhäältä käsin käyttäjien sitoutumisten perusteella. Käytännössä tämä tarkoittaa seuraavaa; mitä paremmin käyttäjät ovat sitoutuneita Facebookiin, sitä paremmin alusta esimerkiksi algoritmien ja datankeruun avulla pystyy kehittämään sitouttamisen tapoja, ja mitä enemmän alusta miellyttää käyttäjiä, sitä sitoutuneempia käyttäjät ovat. (Karppi 2014, 55.) Onnistunut sitoutuminen edellyttää siis aktiivisuutta käyttäjältä, sillä jos käyttäjä ei tarjoa alustalle relevanttia tietoa esimerkiksi siitä, mitä toimintoja käyttää alustalla mieluiten, on alustan vaikea tulkita, mihin suuntaan sitouttamisen keinoja tulisi kehittää.

Edellä mainittuja ajatuksia mukaillen tulen alustan teknologisten edellytysten sekä käyttäjien reaktioiden käytön tarkastelulla rakentamaan ymmärrystä siitä, miten kahdensuuntaisuus käytännössä toteutuu. Siinä missä tulevilla analyysiluvuissa huomio on käyttäjien inhimillisessä toiminnassa, eli reaktioiden käytössä IS:n al-Hol-uutisten kontekstissa, tässä luvussa tarkastelen, millaisia edellytyksiä Facebook teknologisen alustana ja reaktio-ominaisuus sen tarjoamana toimintona luo inhimilliselle toiminnalle. Aloitan tarkastelun Facebookista edeten erilaisten affektienilmaisua verkossa mahdollistavien

toimintojen tarkastelun pariin. Näistä käsittelen ensin hymiöitä ja emojiä ja sen jälkeen sosiaalisia painikkeita, pääasiassa tykkäys-toimintoa. Tykkäys-toiminnon jälkeen siirryn tutkimukseni ytimeen, reaktio-toiminnon käsittelyyn.

2.1. Facebook

Facebookin synty vuonna 2004 liittyy niin kutsuttujen Web 2.0 alustojen kehittymiseen. Aikaisemmista internetalustoista poiketen nämä 2000-luvun alun uudenlaiset alustat eivät keskittyneet enää ainoastaan käyttäjienvälisen kommunikation mahdollistamiseen. Sen sijaan alustat alkoivat lisäämään interaktiivisuutta myös käyttäjien ja alustojen välillä. Samalla internetalustojen toimijuus ei enää rajoittunut vain passiiviseen toiminnan mahdollistamiseen, vaan alustat alkoivat myös aktiivisesti tuottamaan erityisiä, kullekin alustalle tyypillisiä inhimillisen toiminnan muotoja. (Dijk 2012, 5–6.)

Aluksi Facebook joutui kilpailemaan käyttäjien huomiosta useiden muiden sosiaalisen median alustojen, kuten *Myspacen* kanssa. 2010-luvulle tultaessa useimmat näistä varhaisista vastustajista olivat kuitenkin menettäneet ison osan aktiivisista käyttäjistään jättäen Facebookin nauttimaan asemastaan länsimaiden suosituimpana sosiaalisen median sivustona. (Dijk 2012, 45, 57.) Web 2.0 alustojen historian alkumetreillä alkaneen menestyksensä johdosta Facebookilla voi perustellusti esittää olleen suurta vaikutusvaltaa siihen, millaiseksi sosiaalinen kanssakäyminen verkossa on muovautunut. Olisi kuitenkin virheellistä väittää, että tämä kehitys on ollut suoraviivaista. Alusta alkaen käyttäjät ovat suhtautuneet alustan säädöksiin vaihtelevasti. (Dijk 2012, 46.) Haluankin huomauttaa, etten pidä sosiaalisen median teknologioita deterministisinä, vaan tiedostan, että käyttäjät jatkuvasti neuvottelevat alustojen kanssa siitä, mitä toimintoja he soveltavat arjessaan ja millä tavoin (Dijk 2012, 6). Tällä tavoin käyttäjien sitoutumisen kahdensuuntaisuus toteutuu Facebookissa käytännössä. Käyttäjät käyvät jatkuvaa neuvottelua alustan kanssa sitoutumisestaan esimerkiksi käyttämällä joitakin toimintoja toisia toimintoja aktiivisemmin.

Sen lisäksi, että Facebook on inhimillistä toimintaa verkossa tuottava teknologinen alusta, on se myös yritys, jonka menestys nojaa käyttäjiin ja heidän muodostamiinsa yhteyksiin alustalla. Erityisten inhimillisen toiminnan muotojen lisäksi Web 2.0 alustat ovat kehittäneet uusia ilmaisen työvoiman muotoja alkaessaan kerätä käyttäjien henkilökohtaista dataa sekä alustan kehittämisen että kohdennetun mainonnan tarkoituksiin (ks. esim. Cohen 2008). Koska käyttäjät ja heidän aktiivisuutensa alustalla ovat Facebookin toiminnan keskiössä, yhtiön menestys on pitkälti riippuvaista siitä, miten alustaa onnistutaan

kehittämään edelleen siten, että se vastaa käyttäjiensä haluihin ja tarpeisiin muuttuvissa poliittisissa, kulttuurisissa ja teknologisissa ilmapiireissä (Karppi 2018, 20). Facebookin menestyksen keskiössä on siis juuri käyttäjien sitoutuminen. Käymällä läpi Facebookin julkisia dokumentteja, Tero Karppi on havainnut käyttäjän sitoutumisen olevan pääasiallinen konsepti, jonka kautta yritys kuvailee sekä käyttäjien keskinäisiä että käyttäjien ja alustan välisiä suhteita (Karppi 2018, 28).

On kuitenkin huomioitava, että 2010-luvulla julkisuudessa esiintyi uhkakuvia Facebookin menestyksen rapistumisesta. Kenties yksi äärimmäisimmistä esimerkeistä on vuonna 2014 julkaistu tutkimus, jonka mukaan Facebook menettäisi 80 prosenttia aktiivisista käyttäjistään vuosien 2015 ja 2017 välillä (Cannarella & Spechler 2014). Vaikka ennustus ei toteutunutkaan, ja Facebook nauttii edelleen asemastaan maailman suosituimpana sosiaalisen median alustana¹², mikään ei automaattisesti suojele Facebookia tulevaisuudessa joukoittain tapahtuvalta sitoutumisen katkeamiselta (Karppi 2018, 25–26). Päinvastoin sosiaalisen median popularisoituminen on tarkoittanut uusien toimijoiden ilmaantumista kilpailukentälle ja lisännyt alustojen välistä kilpailua käyttäjien huomiosta (Fei & Bo 2014, 551). Vuoden 2015 toimintakertomuksessaan Facebook ennustikin aktiivisten käyttäjien määrän kasvun hidastuvan tulevaisuudessa¹³, mikä tarkoittaa Karpin mukaan seuraavaa; Facebookin tulee sekä laajentaa käyttäjien sitoutumisen tapojen mahdollisuuksia että tehostaa olemassa olevia käyttäjien sitoutumisia. (Karppi 2018, 38–39.)

2.2. Verkkokommunikaation tunteidenilmaisun keinot

Tietokonevälitteisen kommunikaation kehittyminen on tuonut mukanaan uudenlaisten alustojen ohella uudenlaisia kielenkäytön ja itseilmaisun tapoja, joiden joukossa niin kutsutut *hymiöt* (eng. *emoticon*), eli välimerkkien käytöstä muodostuvat ilmeet, symbolit ja objektit, sekä *emojit*, eli pikselimuotoon koodatut kuvalliset hymiöt, ovat olleet suosittuja. (Marengo et al. 2017, 74). Ulkomuodoltaan Facebook-reaktiot muistuttavat suuresti emojiä.

Sen sijaan käyttötavaltaan ja teknologialtaan reaktiot eroavat merkittävästi emojiä kuten myös hymiöistä. Niin hymiöt kuin emojiäkin kehitettiin eräänlaisiksi kirjoitetun viestinnän jatkeiksi. Hymiöt muodostuvat tietokonejärjestelmissä välimerkkien käytöstä, ja myös kuvamuotoiset emojiä sisältyvät tietokonejärjestelmiä varten kehitettyyn

---

¹² [Statista \(2021\) Most popular social networks worldwide as of January 2021, ranked by number of active users](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

¹³ [Facebook \(2016\) Annual Report 2015](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

yleismaailmalliseen merkistöstandardiin *Unicode*:en (Lucas 2016, 4). Sen sijaan Facebook-reaktiot ovat alun perin vuonna 2009 alustalla julkaistun tykkäys-toiminnon pohjalta kehitetty toiminto. Vaikka Facebook-reaktiot ovatkin oma spesifi toimintonsa, on sitä tutkiessa oleellista kiinnittää huomiota tykkäys-toiminnon ohella myös muihin ominaisuuden taustalla vaikuttaviin historiallisiin kehityssuuntiin, etenkin hymiöihin ja emojiihin, jotka ovat antaneet reaktioille niiden tunnistettavan ulkomuodon. Reaktio-toiminto on mielenkiintoinen teknologinen tuote, sillä siinä vaikuttaa konvergoituvan kaksi erillistä tietokonevälitteisen kommunikaation muotoa: toisaalta hymiöt ja emotit ja toisaalta sosiaalisen median alustoille tyypillinen sosiaalinen painike – Facebookin tykkäys-toiminto.

2.2.1. Hymiöt ja emotit

Luke Starkin ja Kate Crawfordin (2015) mukaan emojiien historia ulottuu ainakin 1960-luvulle, jolloin kehittyi niin kutsuttu *hymynaama* (eng. *smiley*) sellaisena kuin se vielä tänäkin päivänä yleisesti tunnetaan. Tällöin yhdysvaltalaiselle mainostaiteilija Harvey Ball’lle annettiin tehtäväksi suunnitella ”jotakin piristävää” osana erään vakuutusyhtiön sisäisten suhteiden parannuskampanjaa. Tuloksena oli pyöreä keltainen, kasvoja esittävä, symboli; kaksi pistettä silmien merkitsijöinä, ja leveä kaarre hymyilevän suun merkitsijänä. Kuten tänä päivänä tiedetään, tähän ei symbolin esiinmarssi tyssännyt. 1980-luvun alkuun mennessä hymynaama oli levinnyt pysyväksi osaksi länsimaisen popkulttuurin kuvastoa. (Stark & Crawford 2015, 2.)

Samoihin aikoihin alkoi myös hymiöiden, eli välimerkeistä koostuvien ilmeiden ja symboleiden, käyttö yleistyä tietokonevälitteisessä kommunikaatiossa. Todistetuksi ensimmäisenä hymiöitä käytti vuonna 1982 Scott. E. Fahlman, joka ehdotti sähköpostiviestissä, että merkeillä ”:-)” ja ”:-)” voitaisiin selkeyttää eroa humorististen ja vakavien viestien välillä (Senft 2014). Siinä missä nämä Pohjois-Amerikasta lähteneet hymiöt kehitettiin esittämään vaakasuuntaista kuvaa kasvoista, japanilaiset hymiöt, eli *kaomokit*, asetettiin tyypillisesti pystysuuntaan (esim. ●◡●). Kaomojien kehittyessä monimutkaisemmiksi tarvittiin yhä enemmän merkkejä tietyn kuvan tuottamiseen, mikä heikensi viestinnän nopeutta ja selkeyttä. Tämä on yksi mahdollinen syy sille, että varsinaiset emotit, eli pikselimuotoon koodatut hymiöt ja symbolit, kehittyivät alun perin juuri Japanissa 1990-luvun lopulla. (Stark & Crawford 2015, 3.)

Hymiöihin ja emojiihin kiteytyy runsaasti luovaa potentiaalia. Alusta alkaen niiden tarkoituksena oli helpottaa ja elävöittää tunteiden ilmaisua, joka kirjoitettuun tekstiin perustuvassa tietokonevälitteisessä kommunikaatiossa oli aikaisemmin ollut vaikeaa (Walther

& D’Addario 2001). Hymiöt ja emojiit ovatkin onnistuneet tekemään tunteidenilmaisusta verkkoympäristössä nopeaa ja yksinkertaista. Edellisen lauseen loppuun sisältyy myös hymiöiden ja emojiiden heikkous – kaikessa mullistavuudessaan ne myös kahlitsevat luovuutta. Darren Ellis (2018) on todennut, että ennalta tuotettuina ja universaaleina objekteina hymiöt yksinkertaistavat ja hämärtävät käyttäjiensä todellisia affekteja. Vaikka Ellis itse viittaa tutkimuksessaan vain hymiöihin, voi hänen ajatuksiaan soveltaa myös emojiisiin. Ikuistamalla käyttäjien affektit stabiileihin symboleihin hymiöt ja emojiit pyyhkivät pois käyttäjien affektien taustalla vaikuttavien voimien monitahoisuuden ja muovaavat kokonaisuuden näennäisesti yksinkertaiseen muotoon. Usein hymiöitä käytetäänkin Ellisin mukaan esittämään monimutkaisia ja vaikeasti ilmaistavia kokemuksia (Ellis 2018, 23.) Tämä vuoksi voi kyseenalaistaa, onko lähettäjän kokemuksen täydellinen ilmaiseminen hymiöiden ja emojiiden tehtävä ollenkaan. Supistamalla kompleksisen kokemuksen kompaktiin muotoon hymiöt ja emojiit nopeuttavat ja sulavoittavat tunteidenilmaisua tietokonevälitteisessä kommunikaatiossa ja siten täyttävät niille alun perin annetun funktion.

Koska hymiöt ja emojiit yksinkertaistavat ja hämärtävät käyttäjiensä affekteja, voidaan päätellä, että sosiaalisen median alustojen käyttäjistä hymiöiden ja emojiiden käytön perusteella keräämä niin kutsuttu henkilökohtainen data on pelkistys monimutkaisesta todellisuudesta. (Ellis 2018, 24–25.) Olisikin käyttäjien aliarviointia väittää, että hymiöiden, emojiiden tai reaktioiden merkitykset olisivat ennalta määrättyjä tai että kaikki tulkitsisivat niitä samalla tavoin. Esimerkiksi Laura Kerslake ja Rupert Wegerift (2017, 77) ovat huomauttaneet, että jos käyttäjät kokevat erilaisten emojiiden tarjonnan puutteelliseksi, käyttäjät voivat alkaa valjastamaan jo olemassa olevia emojiita uusin merkityksin.

2.3. Sosiaaliset painikkeet

Facebookin tykkäys-toiminto on esimerkki niin kutsutuista *sosiaalisista painikkeista*, jotka kehittyivät Web 2.0 alustojen valtavirtaistumisen myötä 2000-luvulla (Gerlitz & Helmond 2013, 1351). Sosiaaliset painikkeet ovat havainnollistava esimerkki siitä, millaisia erityisiä ja kullekin alustalle ominaisia toimintoja Web 2.0 alustat ovat tuottaneet. Ensimmäiset sosiaaliset painikkeet on jäljitetty linkkien jakamiseen tarkoitettuihin sivustoihin, *Redditiin* ja *Diggiin*, jotka vuonna 2006 julkaisivat alustoillaan painikkeet, joilla käyttäjät saattoivat äänestää ja jakaa julkaisuja. Myös Facebook esitteli ensimmäisen, jakamiseen tarkoitettun, sosiaalisen painikkeensa vuonna 2006. Toiminnon lanseerauksen tarkoituksena oli lisätä käyttäjien kaikenlaista toimintaa alustalla. (Gerlitz & Helmond 2013, 1351–1352.) Vaikuttaakin, että jo

alusta alkaen Facebookin kehittämisessä on ollut pyrkimyksenä tehostaa käyttäjien sitoutumisia alustaan.

2.3.1. Tykkäys-toiminto

Vuonna 2009 Facebook laajensi sosiaalisten painikkeiden tarjontaa lisäämällä alustalle tykkäys-toiminnon vaihtoehdoksi lyhyille positiivisille kommenteille, kuten ”Pidän tästä”, ”Mahtavaa” ja ”Onnea”.¹⁴ Tykkääminen Facebookissa on mahdollista oikeastaan kaikenlaisen sisällön yhteydessä. Käyttäjä voi tykätä esimerkiksi julkaisuista, kommenteista, kuvista, videoista sekä mainoksista ja ilmaista tällä tavoin sosiaalisuutta ja hyväksyntää julkaisuja ja julkaisujen tekijöitä kohtaan. Tykkäyksen myötä tykätty sisältö saattaa levitä myös tykkäyksen tehneen käyttäjän Facebook-ystävien uutisvirtaan. Tähän vaikuttavat Facebookin algoritmit, jotka mittaamalla esimerkiksi käyttäjien välisiä suhteita, käyttäjien mieltymyksiä sekä julkaisujen keräämää huomiota määrittävät kunkin käyttäjän uutisvirran, eli Facebook-etusivun, sisällön. Sitouttamisen tavoitteita seuraten algoritmien toiminnan tarkoituksena on muodostaa uutisvirrasta mahdollisimman relevantti kullekin käyttäjälle. (Bucher 2018, 78.)

Tykkäyksen nopeus ja helppous vaikuttaa miellyttäneen käyttäjiä, sillä tykkäyksestä tuli nopeasti alustan suosituin toiminto. Esimerkiksi vuonna 2016 tykkäyksiä raportoititiin yli 6 miljardia kappaletta päivässä, 1,6 miljardin käyttäjän toimesta.¹⁵ Yksittäisen tykkäyksen arvo sitoutumisen näkökulmasta on kuitenkin nähty alhaisena suhteessa muihin alustan toimintoihin, sillä sen käyttö edellyttää verrattain vähän aktiivisuutta (Salgado & Bobba 2019, 2262). Esitän, että tykkäyksien arvo kumpuaa toiminnon suosiosta ja sen vaikutuksista muiden käyttäjien käyttäytymisiin. Koska käyttäjän tekemä tykkäys todennäköisesti tulee näkymään joidenkin kyseisen käyttäjän Facebook-ystävien uutisvirrassa, tykkäykset eivät ainoastaan tarjoa Facebookille tietoa käyttäjien sosiaalisista suhteista ja mieltymyksistä vaan myös kasvattavat tykätyn sisällön huomioarvoa. Kun algoritmiset vaikutukset yhdistetään toiminnon suureen suosioon, voi huomata, että tykkäykset ohjailevat merkittäväällä tavalla sitä, mihin käyttäjien huomio alustalla kiinnittyy. Richard Grusin (2010, 4, 127) on käyttänyt tykkäys-toimintoa todisteena siitä, että nykymediakulttuuri tähtää negatiivisten affektien

---

¹⁴ [Pealman, Leah \(2009\) I like this. Facebook](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

¹⁵ [Frier, Sarah \(27.1.2016\) Inside Facebook's Decision to Blow Up the Like Button. Bloomberg](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

minimointiin ja positiivisten affektien optimointiin. Onkin totta, että yksinään tykkäyksillä käyttäjät eivät ole pystyneet ilmaisemaan negatiivisia affekteja Facebookissa ainakaan suoraan.

Rebecca A. Hayes ja kumppanit (2016) määrittelevät tykkäyksen niin kutsutuksi *parakielelliseksi digitaalseksi toiminnoksi* (eng. *paralinguistic digital affordance*), joka edistää vuorovaikutusta ilman erillistä kielenkäyttöä. Se siis täyttää *faattisen kommunikaation* (eng. *phatic communication*) tunnusmerkistön, joka tarkoittaa ”kielenkäyttöä vapaassa ja päämäärättömässä sosiaalisessa kanssakäymisessä” (Malinowski 1972, 142). Vaikka faattinen kommunikaatio edistää sosiaalisia suhteita, se rakentuu hyvin rajallisesta määrästä jaettua informaatiota. (Hayes et al. 2016, 173.) Tykkäyksen faattisuus tekee toiminnosta avoimen erilaisille tulkinnoille, ja ilman kunkin tykkäyksen kontekstin erillistä arvioimista onkin vaikeaa tulkita, onko tykkääjä halunnut ilmaista kirjaimellisesti tykkäämistä vai kenties jotakin toista merkitystä (Sumner et al. 2018, 1452.) Tykkäyksen monimerkityksisyydestä kertoo Hayesin ja kumppaneiden (2016) tutkimus, jossa tykkäyksien taustalta löydettiin laaja joukko erilaisia käyttötarkoituksia tykätyn sisällön kirjaimellisesta positiivisesta arvottamisesta esimerkiksi tekijän kannustamiseen, arkistointiin ja tykkäyksen ironiseen käyttöön. Tämä monimerkityksisyys haastaa sitä funktiota, jonka Facebook tykkäys-toiminnolle alun perin antoi: olla helppo ja nopea ilmaisukeino nimenomaan positiivisille affekteille.

Vaikka Facebook mahdollistaa myös informatiivista kommunikaatiota esimerkiksi yksityis- ja ryhmäviestien sekä julkaisujen kirjoittamisen ja kommentoimisen muodossa, määrittelen Vincent Milleriä (2008) seuraten Facebookin rakentuvan osittain niin kutsutuista *faattisista teknologioista*. Faattiset teknologiat rakentavat ja ylläpitävät sosiaalisia suhteita kokonaisvaltaisella, mutta ei-informatiivisella, tavalla, sillä niiden tarkoituksena ei ole vaihtaa merkityksellistä informaatiota vaan ilmaista sosiaalisuutta ja ylläpitää yhteyksiä. (Miller 2008, 395.) Tulkitsen tykkäyksen olleen optimaalinen toiminto käyttäjien sitouttamiselle, sillä sen faattisuus tekee siitä vaivattoman, nopean ja monikäyttöisen toiminnon, joka kuitenkin ylläpitää sekä käyttäjien keskinäisiä että käyttäjien ja alustan välisiä yhteyksiä. Se, että Facebook päätyi vuonna 2016 laajentamaan tykkäys-toimintoa vaihtoehtoisilla reaktioilla kielii kuitenkin siitä, että seitsemässä vuodessa tykkäys-toiminto osoitti toimivuutensa ohella myös vajaavaisuutensa ja riittämättömyytensä.

2.3.2. Reaktio-toiminto

Reaktioiden lanseerausta on mielenkiintoista tarkastella Facebookin vuoden 2015 toimintakertomuksen rinnalla – osuvathan nämä kaksi ainakin ajallisesti hyvin lähelle toisiaan.

Kenties reaktioiden lanseeraus oli eräänlainen pyrkimys samaan aikaan sekä laajentaa käyttäjien sitoutumistapojen mahdollisuuksia että vahvistaa olemassa olevien käyttäjien sitoutumisia (vrt. Karppi 2018, 38–39). Toimintakertomuksessa tämä yhteys muodostetaan työntekijöiden palkkioista kertovassa kappaleessa, jossa sanotaan yrityksen tuotejohtajan nauttineen vuonna 2015 bonuksia tuotekehityksen ja käyttäjien sitouttamista edistävien toimien, kuten reaktio-toiminnon kehittämisen, myötä. Näkemystä puoltavat myös Facebookin omat lausunnot, joiden mukaan reaktio-toiminto oli vastaus käyttäjien pitkäaikaiseen tyytymättömyyteen vähiin mahdollisuuksiin ilmaista tunteitaan alustalla nopeasti ja helposti.¹⁶

Käyttäjien tyytymättömyyttä ja Facebookin vastausta siihen selittää ja kehystää laajempi yhteiskunnan ja kulttuurin muutos. Eva Illouz (2007) on esittänyt yhteiskunnan modernisoitumisen ja kapitalisoitumisen merkinneen kulttuurin tunteellistumista ja ihmisten emotionaalisten resurssien kaupallistumista. Illouz ymmärtää tunteet Ahmedin tavoin kulttuurisiksi ja sosiaalisiksi merkityksiksi. Illouzin mukaan 1900-luvulla tunteet siirtyivät yksityisestä sfääristä julkisen identiteettityön ja sosiaalisen kanssakäymisen keskiöön tehden tunteista ja niiden ilmaisusta merkittävän tavan muovata käsitystä itsestä ja toisista. (Illouz 2007, 3–4.) Muutokset ovat vaikuttaneet merkittäväällä tavalla myös mediaan. Anu Koivunen (2008, 7) onkin todennut Illouziin ja muihin kulttuurin tunteellistumista teoretisoineisiin tutkijoihin viitaten: ”Jos ja kun media yhä useammin ja keskeisemmin kehystää itsensä tunnekokemukseksi, puhuttelee käyttäjiään ja yleisöjään tunteisiin vedoten ja tunnereaktiota kutsuen –, tutkijoiden tehtävänä on tarttua tähän ja eritellä sen merkityksiä ja vaikutuksia.”

Kun yhteiskunnan ja kulttuurin muutos yhdistetään hymiöiden ja emoji- vakiintuneeseen aseman nopeana ja helppona tunteidenilmaisun keinona, on Facebook-käyttäjien tyytymättömyys pelkkään tykkäykseen helppo ymmärtää. Tulkitsen, että reaktioiden lanseerauksella Facebook pyrki ymmärtämään ja täyttämään käyttäjiensä haluja ja tarpeita sekä sopeuttamaan alustaa muuttuviin poliittisiin, kulttuurisiin ja teknologisiin ilmapiiireihin (Karppi 2018, 20). Ensimmäisillä reaktio-toiminto vaikuttaa täyttäneen Facebookin liiketoiminnan kehitysvaatimuksista ainakin vaatimuksen käyttäjien sitoutumistapojen mahdollisuuksien laajentamisesta (Karppi 2018, 38–39) tarjoamalla käyttäjille uuden vaihtoehtoisen tavan ilmaista mieltymyksiään ja sosiaalisuuttaan alustalla. Reaktio-toiminto myös asettaa kyseenlaiseksi Grusin (2010) väitteen siitä, että nykymediakulttuuri tähtäisi negatiivisten affektien minimointiin ja positiivisten optimointiin. Siinä missä pelkällä tykkäyksellä käyttäjä

---

¹⁶ [Krug, Sammi \(24.2.2016\) Reactions Now Available Globally. Facebook](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

pystyi ilmaisemaan ainoastaan positiivisia affekteja (Grusin 2010, 4), reaktioiden – tykkäyksen lisäksi ihastuksen, naurun, hämmästyksen, surun ja vihan – avulla käyttäjä voi nopeasti eritellä, herättääkö sisältö hänessä negatiivisia vai positiivisia affekteja.

Siihen, onko reaktio-toiminto tehostanut käyttäjien sitoutumisia merkittäväällä tavalla, on luultavasti liian aikaista ottaa kantaa, eikä tutkimukseni pyri vastaamaan tähän nimenomaiseen kysymykseen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että reaktioita on alettu käyttämään enenevissä määrin. Esimerkiksi analytiikkayritys Quintlyn vuonna 2018 – eli kaksi vuotta reaktioiden lanseerauksen jälkeen – julkaisemassa tutkimuksessa raportoitiin Facebook-reaktioiden käytön lisääntyneen 433 prosentilla ensimmäisen, huhtikuussa 2016 tehdyn, vastaavan tutkimuksen jälkeen. Vaikka Quintlyn tutkimus ei kata kaikkia Facebookissa aikavälillä 1.1.–30.4.2018 tehtyjä reaktiota, 218 289:ltä eri kaupalliselta toimijalta ympäri maailmaa kerätty, 44 miljoona julkaisua kattava aineisto on suuntaa antava. Tutkimuksen mukaan reaktioiden käyttö kattoi tutkimushetkellä 12,8 prosenttia kaikista alustan toiminnoista, kun huhtikuussa 2016 tämä luku oli ollut vain 5,8 prosenttia. Ymmärrettävästi tykkäyksien määrä alustalla oli samalla laskenut 76,4 prosentista 61,2 prosenttiin.¹⁷

2.3.3. Reagoiminen affektiivisena työnä

Starkin ja Crawfordin (2015) mukaan emojiit ilmentävät affektien kaksoismerkitystä yhtäältä ihmismielen luovaa potentiaalia vapauttavana voimana ja toisaalta tuotantovoimana, jota markkinat yrittävät jatkuvasti valjastaa omiin käyttötarkoituksiinsa. He ovat todenneet, että jo alkuperäisessä hymynaamassa oli affektiivista voimaa, kun se kehittyi taloudellisesti motivoituneesta innovaatiosta joustavasti kulttuuria kiertäväksi objektiksi. Heidän mukaansa emojiit, kuten niiden edeltäjä hymynaamakin, operoivat aaltoilevalla dynamiikalla, jossa affekti voidaan ikuistaa tiettyihin kulttuurisiin representaatioihin tietyssä ajassa ja paikassa, mutta joista tämä affekti voidaan myöhemmin irrottaa ja ikuistaa uusiin teknologis-kulttuurisiin ilmentymiin. (Stark & Crawford 2015, 2–3.) Juuri näin vaikuttaisi käyneen, kun tykkäys-toiminto laajentui reaktio-toiminnoksi ja ”lainasi” emojiilta tunnistettavan ulkomuotonsa.

Esitän, että reaktiot edustavat tykkäysten tavoin faattista kommunikaatiota, sillä vaikka reaktio on merkitykseltään spesifimpi kuin tykkäys, ei toimintoa ole mielekästä tulkita samalla tavalla informatiiviseksi kuin esimerkiksi kommentti-toimintoa, joka mahdollistaa

---

¹⁷ [Shah, Pritam \(28.6.2018\) Facebook's new Reactions are being used more – a lot more. *Quintly*](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

hyvinkin spesifin informaation sisällyttämisen itseensä. Teoriassa yhden ja saman reaktion käytön taakse voi siis piiloutua loputon määrä erilaisia affekteja, joita käyttäjän ei ole mahdollista tarkentaa ja eritellä kyseisen toiminnon sisällä. Reaktiot eivät ilmennäkään tulkintani mukaan uutisen yleisön mielipiteitä, vaan pikemminkin uutisen ja sen yleisön affektiivisuutta. Kuten johdantoluvussa esitin, uutiseen toimintoja kohdistavat käyttäjät muodostavat affektiivisen yleisön, jonka keskuudessa kiertävää tunneintensiteettiä reaktiot osaltaan ilmentävät. Esimerkiksi uutisen, johon on kertynyt paljon vihaisia reaktioita, voi kyllä reaktioiden perusteella tulkita herättäneen käyttäjissä vihaa tai vihaan läheisesti liittyviä negatiivisia affekteja, mutta sitä, millaisista merkityksistä nämä affektit kumpuavat, tai mihin osaan uutisesta nämä affektit kohdistuvat, ei pelkistä reaktioista kuitenkaan voida päätellä.

Koska käyttäjien sitoutuminen on keskeistä Facebookin menestykselle, reaktioiden, kuten muidenkin alustan toimintojen, arvo riippuu käyttäjien alustalle tarjoamasta työvoimasta. Yksi tapa käsitteellistää työvoimaa, jota Web 2.0 alustat uuttavat käyttäjistä, on *affektiivisen työvoiman* (eng. *affective labour*) käsite. Alun perin se juontaa juurensa feminismiin ja tarpeeseen määritellä uudelleen niin kutsuttuja ”naisten töitä”, kuten hoivatyötä, jonka arvo kumpuaa materiaalien hyödykkeiden tuottamisen sijaan niiden tuottamasta aineettomasta hyvästä, kuten sosiaalista suhteista (Hardt 1999, 96). Affektiivisen työvoiman on sittemmin ymmärretty olevan keskeistä kaikilla kapitalistisen talouden aloilla (Hardt 1999, 97), ja työntekijöiden emotionaalisista resursseista on tullut yhä merkittävämpi tuotantovoima (Illouz 2007, 37). Esimerkiksi juuri sosiaalisen median sivustoilla – kuten Facebook – affektiivisuuden keskeisyys työvoiman muotona on nähty erityisen ilmeisenä, sillä sivustoilla tapahtuva vuorovaikutus perustuu informaation vaihtamista enemmän sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen, eli toisin sanoen faattiseen kommunikaatioon (Jarrett 2015, 205).

Eräs toinen tapa käsitteellistää Web 2.0 alustojen työvoiman muotoja on Tizziana Terranovan (2004, 73) *ilmaisen työvoiman* (eng. *free labour*) käsite, jolla viitataan internetissä tapahtuvaan, ”ylimääräiseen toimintaan”, joka tuottaa arvoa pääomalle, mutta ei sovellu perinteisiin työn määritelmiin. Lisäksi Mark Coté ja Jennifer Pybus (2007) ovat soveltaneet Maurizio Lazzaraton (1996, 133) *aineettoman työvoiman* (eng. *immaterial labour*) käsitettä, jolla Lazzarato viittaa toimintaan, joka tuottaa objektin informatiivisen ja kulttuurisen sisällön saaden aikaan esimerkiksi erilaisia kulttuurisia makuja. Cotén ja Pybusin (2007, 89–90) mukaan Web 2.0 alustoilla aineeton työvoima manifestoituu aikaisempaa nopeammin ja intensiivisemmin alustojen perustaessa ansaintalogiikkansa enenevissä määrin käyttäjien toiminnan mittaamiseen, hallitsemiseen ja sääntelemiseen.

Tulkintani mukaan affektinen, ilmainen ja aineeton työvoima kuvaavat Facebook-käyttäjien reagoimista. Terranovan (2004) ilmaisen työvoiman käsitettä mukaillen reagoiminen, kuten muukin käyttäjien toiminta alustalla, on vapaaehtoista, ilmaista ja ylimääräistä toimintaa, joka kuitenkin lisää Facebookin arvoa mainospaikkana. Koska reaktiot ovat liian monimerkityksisiä tullakseen tulkituiksi informatiivisena sisältönä, näen kuitenkin, että reaktioiden alustalle tarjoama arvo riippuu nimenomaan käyttäjien affektiivisesta työstä, jonka alusta sitten tulkitsee algoritmisia periaatteitaan seuraten sitouttamista ohjailevaksi informaatioksi.

Tykkäys-toiminnon faattisuuden vuoksi käyttäjiin liittyvä data, jonka toiminto alustalle antaa, on häilyvää, ja tähän ongelmaan reaktio-toiminto näyttäisi pyrkineen vastaamaan. Tätä puoltaa Facebookin lausunto vuodelta 2017, jonka mukaan alustan algoritmit antavat tykkäyksiä enemmän painoarvoa reaktioille¹⁸ tarkoittaen, että algoritmit tulkitsevat reaktion tykkäystä vahvemerkiksi signaaliksi siitä, että käyttäjä haluaa nähdä samanlaista sisältöä uutisvirrassaan jatkossakin. Toisin sanoen, Facebook tulkitsee reaktiot tykkäyksiä vahvemerkiksi signaaleiksi käyttäjien sitoutumisesta, ja tätä sitoutumista Facebook pyrkii vahvistamaan käyttäjien algoritmisella ohjaamisella samankaltaisen sisällön pariin (vrt. Karppi 2014, 55). Karppia (2015, 225) mukaillen tulkitson, että tällä tavoin Facebook manifestoi käyttäjille lupaus iloista sattumasta eli siitä, että käyttäjä voi aina löytää jotakin mielenkiintoista ja uutta alustalta. Facebook siis lupaa aktiivisille käyttäjille tahmaista sisältöä, joka kiinnittää käyttäjän huomion, jopa koukuttaa ja saa käyttäjän viipymään alustalla sekä palaamaan sen pariin uudestaan (vrt. Paasonen 2014; Ahmed 2018).

2.4. Facebook käyttäjien ja Ilta-Sanomien välissä

Esitän, että Facebook-reaktioiden tehtävä on käyttäjien miellyttämisen lisäksi tehdä käyttäjien henkilökohtaisesta datasta, eli affekteista ja mieltymyksistä, helpommin hallittavaa, ymmärrettävää ja kaupallistettavaa. Tätä selittää Facebookin taloudellisen menestyksen riippuvuus käyttäjiltä kerätyn datan määrästä, yksityiskohtaisuudesta ja relevanttiudesta. On merkittävää, ettei Facebook tähänkään päivään mennessä ole ilmoittanut algoritmiansa arvottavan eri reaktioita eri tavoin. Tulkintani mukaan tämä tarkoittaa, että reaktio on sitoutumisen näkökulmasta alustalle aina arvokkaampi kuin tykkäys – laadustaan riippumatta. Kenties päätös arvottaa kaikkia reaktioita samanarvoisesti liittyy siihen, etteivät reaktiot edusta

---

¹⁸ Bell, Karissa (28.2.2017) You might want to rethink what you're 'liking' on Facebook now. *Mashable* (linkki tarkistettu 22.3.2021)

informatiivista kommunikaatiota vaan faattista kommunikaatiota kuten tykkäyksetkin. Toisin sanoen reaktiot edustavat mielipiteitä enemmän affektiivisuutta.

Hymiöiden ja emojiiden ohella myös reaktiot pyyhkivät pois käyttäjien affektien taustalla vaikuttavien merkitysten kompleksisuuden ja muovaavat kokonaisuuden näennäisesti yksinkertaiseen muotoon nopeuttaakseen ja helpottaakseen tunteiden ilmaisua (vrt. Ellis 2018). Tapa, jolla reaktiot tämän tekevät, on kuitenkin hymiöitä ja emojiita radikaalimpi. Siinä missä välimerkeistä koostuvissa hymiöissä erilaisten hymiöiden rajana on vain käyttäjän mielikuvitus ja Unicode-merkistöstandardiinkin koodattujen emojiiden tarjonta koostuu tällä hetkellä yli 3500:sta erilaisesta vaihtoehdosta ja variaatiosta¹⁹, Facebook tarjoaa käyttäjille vain kuusi erilaista reaktiota. Käyttäjän tekemän reaktion laadusta ei siis voida suoraan päätellä, mitä mieltä hän on sisällöstä, johon on reaktion kohdistanut. Faattisena eleenä reaktio viestii korkeintaan, että julkaisu on sitouttanut käyttäjää, eikä sillä, ovatko sitoutumista motivoinut positiiviset vai negatiiviset affektit, ole merkitystä – ainakaan Facebookille. Enää ei vaikutakaan siltä, että Facebook pyrkisi ainoastaan positiivisten affektien optimointiin (Grusin 2010). Koska tunneintensiteetti on sitoutumisen näkökulmasta itsessään arvokas, Facebook pyrkii kaikenlaisten affektien maksimointiin. Paasonen (2014, 26) on kyseenalaistanut Grusin väitettä jo aikana ennen reaktio-toimintoa esittäen, että verkossa positiiviset ja negatiiviset affektit kasautuvat ja limittyvät, jolloin kyse ei ole vain hyvien tunteiden optimoinnista tai kielteisten estämisestä, vaan näiden välisestä jatkuvasta, dynaamisesta liikkeestä.

Reaktioilla ei ole arvoa ainoastaan Facebookille vaan myös Facebookissa toimiville kaupallisille toimijoille, joiden ansaintalogiikka internetissä perustuu pitkälti käyttäjien huomioon. Digitaalisen median kehittyminen ja laajentuminen on merkinnyt sitä, että tänä päivänä verkossa käyttäjille on tarjolla väsyttävyyteen asti erilaista sisältöä kulutettavaksi. Näin käyttäjien *huomiosta* on tullut yhä kovemman kilpailun kohde esimerkiksi internetiin toimintansa laajentaneiden uutisyhtiöiden välillä. (ks. esim. Webster 2014.) Tulkitsen, että huomion käsite on luontevasti yhdistettävissä sitoutumisen käsitteeseen, mutta näen, että käsitteiden erillään pitäminen selventää, että vaikka uutisyhtiöiden mahdollisuudet toimia sosiaalisessa mediassa ovat pitkälti yhteen kietoutuneita alustojen toimintalogiikkojen kanssa, uutisyhtiöitä ohjailevat myös heidän omat spesifit intressinsä.

Facebook houkuttelee IS:n kaltaisia toimijoita alustalleen tarjoamalla näiden sisällöille suuria yleisöjä käyttäjien muodossa (Myllylahti 2018, 237). Uutisyhtiöt jakavat

---

¹⁹ [Unicode \(2020\) Emoji Counts, v13.1](#) (linkki tarkistettu 6.3.2021)

sisältöä Facebookissa pyrkimyksenään välillisesti lisätä kävijävirtaa omilla verkkosivuillaan, mikä lisäisi verkkosivujen arvoa mainospaikkana. Toisin sanoen, Facebook tarjoaa uutisyhtiöille rahallista arvoa huomion muodossa. (Myllylahti 2018, 240–241.) Facebookin kaltaisten alustojen tärkeys uutisyhtiöille on korostunut 2010-luvun alusta alkaen, sillä kommentoinnin lisääntynyt sääntely uutisyhtiöiden omilla sivuilla on ajanut uutisiin liittyvän keskustelun enenevissä määrin ulkopuolisille sivustoille (Horsti 2015, 348).

Esitän, että reaktiot ovat arvokkaita IS:lle kahdesta pääasiallisesta syystä. Ensinnäkin reaktiot kertovat, millaiset uutiset kiinnittävät käyttäjän huomion parhaiten. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa esimerkiksi kysymystä siitä, kiinnittävätkö käyttäjien huomion paremmin uutiset, joihin he kohdistavat negatiiviseksi tulkittavia reaktioita, vai uutiset, joihin he kohdistavat positiiviseksi tulkittavia reaktioita. Toisekseen reaktioilla on arvoa IS:lle myös Facebookin algoritmien vuoksi. Koska algoritmit suosivat reaktioita yli tykkäysten, vaikuttaa siltä, että maksimoidakseen uutistensa saaman huomion, IS:n kannattaa julkaista Facebookissa uutisia, jotka keräävät itseensä runsaasti nimenomaan reaktioita.

Kaiken kaikkiaan hymiöt, emoji, tykkäykset ja reaktiot ovat muutakin kuin vain teknologisia alustoja inhimillistäviä, käyttäjien tunteidenilmaisua helpottavia ja sosiaalisuutta fasilitoivia käytänteitä. Ne myös muistuttavat, että taloudelliset toimijat teknologioiden taustalla pyrkivät jatkuvasti mittaamaan, analysoimaan, standardisoimaan sekä lyömään rahaksi käyttäjien affekteja eli uuttamaan käyttäjistä affektiivista työvoimaa (Stark & Crawford 2015, 8). Tästä käyttäjien affektiivisesta työvoimasta hyöttyy taloudellisesti sekä Facebook että IS. Se, miten tämä hyöty näiden toimijoiden välillä jakautuu, on kuitenkin monimutkainen kysymys, johon ei ole selkeää vastausta. Merja Myllylahden (2018, 246–247) tutkimus ehdottaa, että vaikka uutisyhtiöt keräävät sosiaalisten median alustojen kautta liikennettä sivustoillensa, on suora liikenne sivustoille kuitenkin tätä merkittävämmässä asemassa, ja alustojen avulla saatu tuotto kattaa vain vähän uutisyhtiöiden kokonaistuotosta.

Rasmus Kleis Nielsen ja Sarah Anne Ganter (2018) ovat esittäneet, että uutismedioita ajaa sosiaalisen median alustoille, kuten Facebookiin, käyttäjien huomiosta paitsi jäämisen pelko. Sosiaalinen media näyttäytyy uutismedioille paikkana, jossa voi tavoittaa yleisöjä, kuten nuoria, joiden tavoittaminen on tyypillisesti nähty vaikeana. (Nielsen & Ganter 2018, 1609.) Tavallaan Facebook siis pitää yllä lupausta onnellisesta sattumasta, ei ainoastaan käyttäjille (Karppi 2015), vaan myös alustalla toimiville kaupallisille toimijoille, kuten IS:lle. Onnellista sattumaa siitä, että toimimalla sinnikkäästi alustalla uutisyhtiöt voivat tavoittaa suuria ja uusia yleisöjä. Ehtona onnellisen sattuman tapahtumiselle, eli huomion ja taloudellisen tuoton kasvulle, on se, että uutismedia luovuttaa osan toimijuudestaan alustan säädeltäväksi.

Onkin hyvä muistaa, etteivät sosiaalisen median alustat sääntelee ainoastaan käyttäjien vaan myös IS:n kaltaisten, alustalla operoivien kaupallisten toimijoiden, toimintaa. Siksi Nielsenin ja Ganterin (2018, 1602–1603) mukaan Facebookin kaltaisia, merkittävän aseman mediaympäristössä omaavia, sosiaalisen median sivustoja kuvaa termin ”alusta” sijaan paremmin termi *välikäsi* (eng. *intermediary*). Tämä johtuu merkittävästä vaikutusvallasta, joka näillä sivustoilla on kaikenlaisten toimijoiden toiminnan muovaamisessa. Reagoiminen onkin tulkintani mukaan hyvä esimerkki siitä, kuinka paljon vaikutusvaltaa sosiaalisen median alustoilla, kuten Facebookilla, on siihen, miten uutisten kuluttajat ja uutistarjoajat kohtaavat digitalisoituneessa nyky-yhteiskunnassa.

3. Suomalaiset tutustuvat al-Holin tilanteeseen

Edellisessä luvussa hahmottelin, millaisia edellytyksiä Facebook sosiaalisen median alustana ja reaktiot alustan tarjoamana toimintona luovat inhimilliselle toiminnalle. Grusinia (2010) mukaillen huomioni oli siis ylhäältä alaspäin suuntautuvassa toimijuudessa, jolla sosiaalis-teknologiset alustat sääntelevät sosiaalisessa mediassa tapahtuvan toiminnan materiaalisia edellytyksiä. Tämä oli oleellista tutkimuskysymysteni kannalta, sillä sosiaalisessa mediassa affektit ovat riippuvaisia inhimillisten toimijoiden, eli käyttäjien, ohella myös ei-inhimillisistä toimijoista, kuten painikkeista ja algoritmeista, jotka ohjaavat sitä, miten affektiiviset yhteydet muodostuvat alustalla (Karppi 2018, 18). Seuraavaksi siirrän huomioni alustan inhimillisiin toimijoihin eli siihen, miten käyttäjät käytännössä sovelsivat reaktioita aineistossani. Vaikutusvallastaan huolimatta sosiaalisen median alustat eivät nimittäin ole deterministisiä, vaan käyttäjät käyvät jatkuvaa neuvottelua sitoutumisistaan alustojen kanssa esimerkiksi käyttämällä toisia toimintoja enemmän kuin toisia (Dijk 2012, 6). Toisin sanoen, huomioni on tulevissa kolmessa analyysiluvussa alhaalta ylöspäin suuntautuvassa toimijuudessa, jossa käyttäjät esimerkiksi reagoimalla tuottavat kollektiivisia affektien ilmaisuja ja muodostelmia, erityisiä inhimillisiä toiminnan muotoja (Grusin 2010, 79).

3.1. Alhaalta ylöspäin: Kohti analyysiä

Aineistoni koostui 45:stä IS:n Facebookiin julkaisemasta, al-Holin pakolaisleiriä käsittelevästä, uutisesta. Kiinnostukseni kohdistui aineiston affektiiviseen yleisöön (Papacharissi 2014), joka ilmaisi tunneintensiteettiään uutisia kommentoiden, jakaen sekä uutisiin reagoiden. Olen kiinnostunut erityisesti uutisten reaktioista eli siitä, miten käyttäjät käyttivät juuri reaktioita kyseisessä, affektiivisesti latautuneessa verkkokommunikaatiossa. Kuitenkin, kuten edellisessä luvussa esitin, reaktioiden rajallinen tarjonta ja faattisuus saa reaktiot pakenemaan spesifejä merkityksiä. Siksi otin analyysin tueksi myös uutisten kommentteja, joiden avulla tein tarkempia tulkintoja affekteista ja merkityksistä, jotka vaikuttivat reaktioiden taustalla juuri al-Hol-keskustelussa.

Sovelsin aineistoon MRR-lähestymistapaa, eli yhdistin laadullista ja määrällistä tutkimusotetta. Tällä valinnalla pyrin rakentamaan mahdollisimman kokonaisvaltaista ymmärrystä tutkimuskohteestani. (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2018, 78.) Reaktioiden määrä kertoi, miten käyttäjät sovelsivat reaktioita käytännössä ja ilmaisi omalta osaltaan kunkin uutisen tahmeutta eli sitä, mihin käyttäjien huomio kiinnittyi. Reaktioiden määrä ei kuitenkaan ollut

ainut uutisten tahmeutta ilmentänyt aspekti, vaan yhtä oleellisesti sitä ilmensi myös reaktioiden laatu. Vaikka Facebookin algoritmit arvottavat huomion näkökulmasta kaikkia reaktioita samantarvoisesti, tunneintensiteettiä analysoitaessa ei ole samantekevää, mitkä reaktiot ovat olleet käytetyimpiä missäkin uutisissa. Uutisten ja uutisten kommenttien laadullinen analysointi määrällisen otteen ohessa auttoi ymmärtämään sitä, millaisia affekteja ja merkityksiä käyttäjien reaktioiden taustalla vaikutti ja sitä, mitä käyttäjät pyrkivät reaktioilla ilmaisemaan. Siispä määrällinen ja laadullinen ote toimivat analyysissä toisiaan täydentäen.

Kuten edellisessä luvussa esitin, yhteen reaktioon voi tiivistyä lukematon määrä erilaisia merkityksiä ja affekteja. Tämä pätee myös al-Hol-utisiin, vaikka kyseessä onkin rajattu aihe, josta jonkinlaista mielipidekonsensusta voi käyttäjien keskuudesta verkkoaineistoja tutkimalla havaita. Päätös rajata aineisto suppeasti oli seurausta halustani ymmärtää reaktioiden taustalla toimivia merkityksiä ja affekteja. Mikäli aineisto olisi ollut suurempi, reaktioiden taustoista olisi ollut hankalampi tehdä pitäviä tulkintoja. Lisäksi tiedostan, etteivät reaktioiden merkitykset ole kaikkien käyttäjien kesken jaettuja, vaan että soveltamalla reaktioita käyttäjät käyvät niiden merkityksistä neuvottelua.

Huomautan, etten pyrkinyt nimeämään jokaista aineistossa esiintyvää affektia ja merkitystä – se tuskin olisi edes mahdollista. Sen sijaan pyrin paikantamaan sellaiset toistuvat affektit ja merkitykset, jotka ohjasivat affektiivisen yleisön kohdistamaan juuri tiettyjä reaktioita uutisiin merkittävässä määrin. Näkemykseni mukaan aineistoni uutiset muodostivat tarpeeksi suppean kokonaisuuden voidakseni tehdä jonkinlaisia yleistyksiä siitä, miten käyttäjät sovelsivat reaktioita tietyn rajatun aiheen yhteydessä. Samalla aineisto oli tarpeeksi monitahoinen, jotta tilaa jäi myös vertailulle.

Jaottelin uutiset viiteen pääteemaan mahdollistaakseni systemaattisen vertailun uutisten välillä. Tulevat kolme analyysilukua on jaoteltu teemoittain siten, että tämä käsillä oleva luku kolme keskittyy yleisellä tasolla al-Holin suomalaisasukkaita käsitteleviin uutisiin eli teemaan 1. *Leirin suomalaisten esittely*. Luvussa neljä analysoin uutisia, jotka keskittyvät leirin tapahtumiin ja olosuhteisiin eli teemoja 2. *Väkivalta* ja 3. *Leirin olosuhteet*. Viidennessä luvussa analyysin kohteena ovat leirin suomalaisasukkaiden paluuta käsittelevät uutiset eli teemat 4. *Paluun spekulointi* ja 5. *Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio*.

Käyn ensimmäiseksi läpi määrällisen analyysin tuloksia, minkä pohjalta vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli siihen, miten käyttäjät reagoivat Ilta-Sanomien al-Holin pakolaisleiriä koskeviin uutisiin. Täsmennän tätä kysymystä kysymällä, mitkä ovat reaktioiden määrien perusteella uutisaiheen affektiivisia ja tahmeita kiinnekohtia. Reaktioiden määrällistä tarkastelua olen selkiyttänyt aineiston kaavioimisella. Kaavioissa uutiset on nimetty

niiden ilmestymisajankohdan mukaan. Jos teeman sisällä esiintyi kaksi tai useampi samana päivänä julkaistu uutinen, erotin nämä toisistaan kirjaimilla. Kaavioissa uutiset ovat kronologisessa järjestyksessä alkaen vanhimmasta ja edeten uusimpaan.

Määrällistä osuutta seuraa laadullisen analyysin osuus. Sen pohjalta vastaan toiseen ja kolmanteen tutkimuskysymykseeni eli siihen, mihin aspekteihin al-Holin pakolaisleiriä koskevissa uutisissa mitkäkin reaktiot kiinnittyvät ja miten reaktiot sosiaalis-teknologisina toimintoina ilmentävät käyttäjiensä affekteja. Määrällisen otteen avulla siis kysyn, miten reaktioita käytettiin al-Hol-uutisten kontekstissa, mutta laadullisen otteen avulla kysyn, miksi käyttäjät sovelsivat reaktioita niin kuin sovelsivat – mitä käyttäjät halusivat reaktioilla ilmaista? Toista ja kolmatta kysymystä täsmentää siten kysymys siitä, merkitsevätkö al-Hol-uutisten kontekstissa tietyt reaktiot joitakin tiettyjä affekteja? Vastatakseni näihin kysymyksiin valitsin jokaisesta teemasta yhden tai kaksi uutista, joiden kommentit analysoin reaktioiden ohella. Yhteensä tällaisia uutisia kertyi lopulta kahdeksan kappaletta.

Sovelsin kommenttien analyysiin samanlaista metodiikkaa kuin itse uutisiin. Ensin karsin kommentteista tutkimukselleni epäolennaisen pois. Julkaisujen kommentoinnin ohella Facebook mahdollistaa toisten käyttäjien kommenttien kommentoinnin. Pitääkseni huomion uutisissa ja välttyäkseni keskustelun rönsyilemisestä henkilökohtaisuuksiin tai tutkimuskysymyksiini liittymättömiin seikkoihin rajasin tällaiset kommentit pois aineistosta. Lisäksi välttyäkseni virhetulkintoilta rajasin aineistosta pois myös sekalaisen joukon kommentteja, joiden merkitykset tulkitsin liian epäselviksi, jotta niistä olisi voinut tehdä pitäviä tulkintoja. Tällaisia olivat esimerkiksi jotkin vain yhden kerran aineistossa esiintyneet meemit, pelkistä hymiöistä tai emojiesta koostuvat kommentit ja sarkastisiksi epäilemäni kommentit, joiden sarkastisuutta en kuitenkaan onnistunut varmistamaan.

Karsimisen jälkeen ryhmittelin kommentit etsien samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia niiden väliltä sekä abstrahoin kommentit, eli erittelin ja käsitteellistin niistä affektiivisen yleisön tunneintensiteettiä kuvaavia, toistuvia kommenttiteemoja (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125). Selkeyttääkseni erottelua uutisten teemojen ja kommenttien teemojen välillä kutsun tästä eteenpäin uutisten teemoja nimellä *teema* ja kommenttien teemoja nimellä *kommenttiteema*. Jos kommenttiteema esiintyi kyseessä olevan uutisen kommenteissa vain kerran, jätin sen pois analyysistä. Kuten uutisissa, myös useimmissa kommenteissa kommenttiteemoja esiintyi useampi kuin vain yksi. Toisin kuin uutisista, kommentteista en kuitenkaan eritellyt pääteemoja, vaan arvotin jokaista kommenttiteemaa samanarvoisesti. Tämä johtui siitä, etteivät kommentit ole samalla lailla harkittuja ja johdonmukaisia kokonaisuuksia kuin uutiset. Siten esimerkiksi siitä, missä järjestyksessä kommenttiteemat esiintyivät

kommenteissa, ei olisi ollut perusteltua tehdä päätelmiä siitä, mitkä niistä kuvaavat kommentoijan affekteja parhaiten. Näin ollen yhdessä kommentissa saattoi yhtäaikaaisesti esiintyä useampikin kommenttiteema. Ero analyysiin soveltuvien kommenttien määrissä uutisten välillä oli huomattava, minkä vuoksi tarkastelin kommenttiteemojen esiintyvyyttä ensisijaisesti prosentiosuuksina lukumäärien sijaan.

3.2. Leirin suomalaisten esittely

On luontevaa aloittaa analyysi teemasta, jonka uutiset keskittyvät leirin suomalaisasukkaiden esittelyyn, sillä tämän kehyksen kautta IS:n Facebook-seuraajat al-Holiin aiheena tutustuivat. Ensimmäinen, 7. maaliskuuta IS:n Facebook-sivulle julkaistu uutinen²⁰ aiheesta otsikoitiin näin:

””Isis-vaimo” Sanna kertoi CNN:n toimittajalle suhtautumisestaan Isisin äärimmäisiin julmuuksiin – katso koko 8-minuuttinen haastattelu”

Kuten otsikosta voi päätellä, uutinen kertoo videosta, jossa CNN:n toimittaja Ben Wedeman haastattelee suomalaista, Sannaksi esittäytyvää, naista sekä Sannan 13-vuotiaasta tytärtä. Haastattelun myötä al-Holin suomalaisasukkaiden tilanne alkoi valjeta suomalaisille; kevään mittaan selvisi, että Isisin kalifaatin kukistumisen myötä leirille kurjiin oloihin oli asettunut asumaan useita muitakin suomalaisia naisia, joilla uskottiin olevan yhteyksiä Isisiin, sekä naisten lapsia. Merkityksellistä Suomen kannalta tulisi olemaan se, että valtaosa leirin suomalaisnaisista, Sanna mukaan lukien, kertoi tahtovansa perheineen palata Suomeen. Tämä aiheutti kansan keskuudessa suurta vastarintaa. Leirin naisia, ja toisinaan jopa heidän lapsiaan, kuvattiin mediassa suureksi turvallisuushaksi: väkivaltaisiksi ja radikalisoituneiksi ”Isis-vaimoiksi, -äideiksi, ja -lapsiksi”. On syytä huomauttaa, että al-Hol-keskustelu on alusta asti ollut sukupuolittunutta. Sannasta alkaen uutisten keskiössä ovat olleet leirin naiset, ”Isis-vaimoiksi” mediassa nimetyt henkilöt. Miespuoliset henkilöt, kuten naisten aviomiehet, ovat uutisissa sivuosassa, jos esiintyivät niissä ollenkaan. Tähän toki vaikuttaa se, että valtaosa näistä miespuolisista henkilöistä oli joko kuollut taisteluissa tai joutunut vangituksi Isisin kukistumisen myötä.

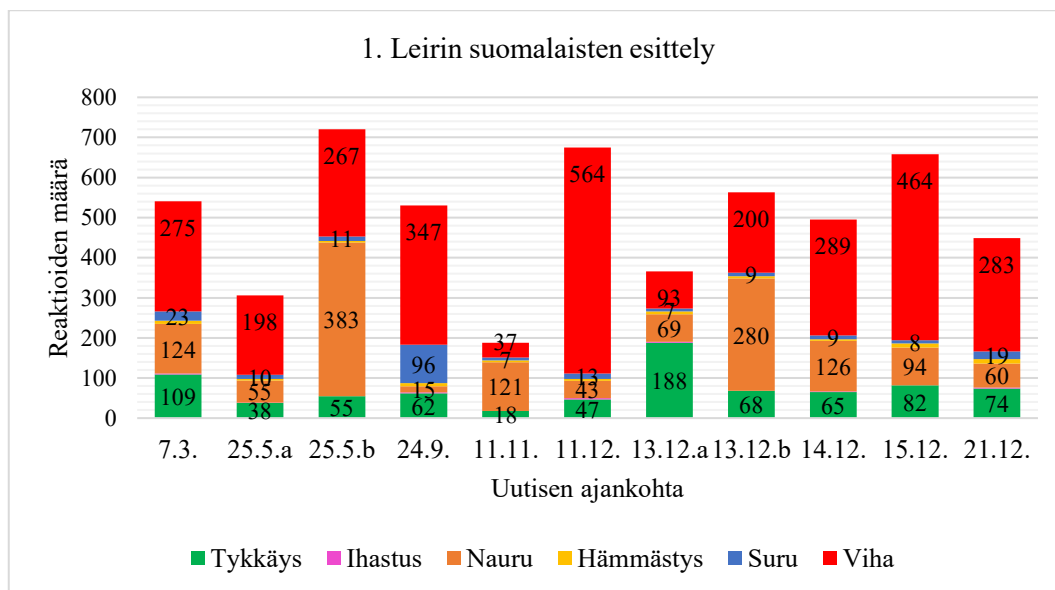
Yksitoista uutista sisältävä teema oli yksi aineiston laajimmista. Uutisten joukkoon mahtui monenlaisia leirin suomalaisasukkaita käsitteleviä uutisia haastatteluista

---

²⁰ [Vesa, Mikko \(7.3.2019\) ”Isis-vaimo” Sanna kertoi CNN:n toimittajalle suhtautumisestaan Isisin äärimmäisiin julmuuksiin – katso koko 8-minuuttinen haastattelu. /S \(linkki tarkistettu 22.3.2021\)](#)

tietoihin, joita heistä oli saatu ulkopuolisten lähteiden kautta. Uutisia yhdistävä tekijä oli se, että painopiste niissä oli leirin suomalaisasukkaissa sekä pyrkimyksessä tarjota lukijoille tietoa heidän henkilöhistorioistansa, motiiveistansa sekä toiveistansa. Suurimmassa osassa uutisia niissä esiintyvien henkilöiden suomalaisuus esitettiin faktana. Poikkeuksen tähän muodosti uutinen 11.11., jossa esiintyvän henkilön suomalaisuuteen suhtauduttiin epäilyksellä. Uutisessa esiintyi vaaleahiuksinen ja sinisilmäinen 6-vuotias Yousef, joka vieraalla kielellä kertoo olevansa Suomesta, ”Finlandi”.

Kuten kaavio 2. osoittaa, ylivoimaisesti suosituin reaktio teemassa 1. oli vihainen (54,94%). Myös toiseksi suosituinta, nauravaa, reaktiota käytettiin runsaasti teeman yhteydessä, mutta kuitenkin merkittävästi vihaista reaktiota vähemmän (24,95%). Toisaalta joissakin uutisissa nauravan reaktion osuus oli vihaista suurempi, kuten edellä mainitsemissani Yousefista kertoneessa uutisessa. Sen sijaan neljää muuta reaktiota, tykkäystä (14,68%), surullista (3,86%), hämmästyntä (1,31%) ja ihastunutta (0,25%) reaktiota, käytettiin teemassa selvästi kahta suosituinta vähemmän.

Kaavio 2. Teema 1: Leirin suomalaisten esittely

Erityisen mielenkiintoista on, kuinka vihaiset ja nauravat reaktiot lomittuivat yhteen teemassa, sillä lähtökohtaisesti ne vaikuttavat merkityksiltään erilaisilta. Esimerkiksi Ahmed (2018, 67) määrittelee vihan voimakkaaksi tunteeksi, johon sisältyy aina johonkin kohdistuvaa vastustusta. Nauru sen sijaan voi toimia lähteenä emotionaalisista ja sosiaalisista paineista vapautumiselle, ja sillä on teoretisoitu olevan jopa solidaarisuuteen kannustavaa affektiivista voimaa (Willett & Willett 2014). Eräissä Facebook-reaktioita käsittelevissä

tutkimuksissa onkin suoraan määritelty vihainen reaktio merkitykseltään negatiiviseksi ja naurava reaktio positiiviseksi (ks. esim. Larsson 2018; Basile et al. 2017). Aineistoni kuitenkin osoittaa, että käyttäjät löysivät vihaisesta ja nauravasta reaktiosta myös jotakin yhteistä. Täten väitän, että reaktioiden määrittäminen ennalta binääriselle positiivinen-negatiivinen-akselille on ongelmallista, sillä esimerkiksi juuri nauru on affektin tai tunteen sijaan kehollinen reaktio, jolla ei ole mitään ennalta määriteltyä, annettua, merkitystä (Kyrölä 2010, 73). Nauru voikin pitää sisällään lukemattoman määrän erilaisia, ja joskus keskenään ristiriitaisiakin affekteja: yhtäältä läheisyyttä ja iloa sekä toisaalta vastenmielisyyttä (Graefer 2014, 111), inhoa (Menninghaus 2003; Tyler 2008) ja ylemmydentunnetta (Buckley 2003).

Tästä teemasta valitsin laadulliseen analyysiin uutiset 25.5.b ja 11.12., sillä koin, että niiden vertailu avaisi ymmärrystä siihen, mitä samaa, ja toisaalta eroa vihaisella ja nauravalla reaktiolla voi olla. Lisäksi uutiset olivat teeman uutisista reaktiorikkaimpia; ensimmäiseen kertyi 720 ja toiseen 675 reaktiota. Siitä, mitkä reaktiot korostuivat missäkin uutisessa, löytyi kuitenkin eroja. Ensimmäiseen uutiseen, 25.5.b, kertyi jonkin verran enemmän nauravia reaktioita (383 kappaletta/53,19%) kuin vihaisia reaktioita (267 kappaletta/37,08%). Toiseen uutiseen, 11.12., sen sijaan kertyi selkeästi enemmän vihaisia reaktioita (564 kappaletta/83,56%) kuin nauravia reaktioita (43 kappaletta/6,37%).

Uutisen 25.5.b otsikossa lukee: ”Isis-vaimo Sanna kertoi Ylelle uuden selityksen, miksi päätti lähteä Syyriaan – ”Mies sai puhuttua ympäri””. Uutisen Facebook-julkaisun kuvauksessa sen sijaan todetaan, että ”Ylen Instagram-tilillä julkaistussa videossa haastateltu Isis-vaimo Sanna katuu ja toivoo, että perhe saisi palata takaisin Suomeen.” Ajankohdaltaan uutinen sijoittuu al-Hol-uutisoinnin alkumetreille, jolloin julkisuudessa ei vielä ollut esiintynyt tietoja mahdollisista suunnitelmista leirin suomalaisasukkaiden auttamiseksi. Uutinen oli järjestyksessään toinen Sannan tapaukseen keskittyvä uutinen IS:n Facebook-sivulla, joten voi olettaa, että ainakin osalle IS:n lukijoista Sannan tapaus oli tällöin jo tuttu. Uutisen alussa viitataan tähän Sannasta aikaisemmin julkaistuun uutiseen, josta nostetaan esiin Sannan lausunto siitä, että hänen aviomiehensä on kuollut auto-onnettomuudessa sekä siitä, että pään irti leikkaaminen on oikeutettua, jos se on kirjattu *sharia-lakiin*²¹. Samoin kuin edellisessä Sannasta kertovassa uutisessa, myös tässä uutisessa Sanna katuu ja ilmaisee haluavansa perheineen palata Suomeen. Aikaisemmasta uutisesta poiketen nyt Sanna vierittää vastuun

---

²¹ *Sharia*, eli islamistinen laki, perustuu Koraaniin, profeetta Muhammadin ohjeita-antaviin hadith-kertomuksiin sekä islamilaisten teologilainoppineiden laatimiin selityksiin ja kannanottoihin. Se pyrkii ottamaan kantaa mahdollisimman moneen elämän osa-alueeseen, ja sen katsotaan olevan jumalallinen laki. (Muhammad 2011, 248.)

Syyriaan lähtemisestä edesmenneelle aviomiehelleen, joka vakuutti Sannalle, että elämä Syyriassa olisi turvallista ja hyvää. Uutisen lopussa esitetään taustatietoja Sannan perheestä sekä terrorismitutkija Juha Saarisen kriittinen kommentti ”Isis-vaimojen” lausuntoja kohtaan.

Uutisen 11.12. otsikossa sen sijaan lukee: ”Kolmen lapsen äiti lähti Syyriaan ja saattaa pian palata Suomeen – tämä Isis-naisista tiedetään”, ja sen Facebook-julkaisun kuvaukseen on kirjoitettu, ”Suurin osa al-Holin leirillä olevista suomalaisista haluaa palata Suomeen. IS kertoo, mitä naisista tiedetään.” Kuten uutisen otsikko ja kuvaus kertoo, ajankohdaltaan uutinen sijoittuu hyvin erilaiseen tilanteeseen kuin edellinen. Joulukuussa Suomi oli jo alkanut suunnittelemaan leirin suomalaisasukkaiden palautuksia. Samoihin aikoihin IS julkaisikin Facebookissa runsaasti erilaisia leirin suomalaisasukkaiden paluuta spekulioivia uutisia. Palautusoperaation virallista vahvistusta saatiin kuitenkin vielä odottaa jonkin aikaa – hallitus julkaisi sen 16. joulukuuta. Toisin kuin edellisessä uutisessä tässä uutisessä kukaan yksittäinen henkilö ei ole pääosassa. Sen sijaan uutisessa kerrotaan viiden eri suomalaisnaisen taustoista, ja näistä naisista yksi on Sanna. Uutisessa kerrotaan, että suurin osa naisista haluaa palata perheineen Suomeen. Koska vielä tässä vaiheessa julkisuudessa liikkui vain spekulatioita siitä, keitä leiriltä ollaan palauttamassa, esitetään kaikki paluuta toivovat henkilöt mahdollisesti lähiaikoina Suomeen palaavina.

Kommenttien rajauksen jälkeen uutisesta 25.5.b jäi jäljelle 155 kommenttia, joista erittelin yksitoista erilaista, toistuvasti ja toisinaan yksittäisessä kommentissa lomittain esiintynyttä, affektiivista kommenttiteemaa. Esittelen seuraavaksi nämä nimeltä sekä suluissa sen, kuinka usein kommenttiteema esiintyi kyseisen uutisen kommentteissa: *vastuunkanto* (93/60%), *turvallisuusuhka* (28/18,06%), *leiriläisten epäluotettavuus* (16/10,32%), *kulttuurinen erilaisuus* (16/10,32%), *leirin lasten suojeleminen* (12/7,74%), *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisoiminen* (9/5,81%), *uutismedioiden kritisoiminen* (5/3,23%), *leiriläisten kuoleman toivominen* (5/3,23%), *valtionvarojen tuhlaus* (4/2,58%) *leiriläisten pilkkaaminen* (3/1,94%), sekä *tyytymättömyys päättäjiin* (2/1,29%). Lisäksi kymmenessä kommentissa (6,45%) ilmaistiin ainoastaan yleistä leirin suomalaisasukkaisiin tai heidän paluuseensa kohdistuvaa vastustamista ilman erillisiä perusteluja.

Uutisesta 11.12. sen sijaan löytyi 89 analyysiin soveltuvaa kommenttia, joista erittelin yhdeksän kommenttiteemaa: *tyytymättömyys päättäjiin* (26/29,21%), *valtionvarojen tuhlaus* (21/23,6%), *turvallisuusuhka* (19/21,35%), *vastuunkanto* (19/21,35%), *leiriläisten epäluotettavuus* (11/12,36%), *kulttuurinen erilaisuus* (5/5,62%), *leirin lasten suojeleminen* (5/5,62%) ja *leiriläisten kuoleman toivominen* (2/2,25%). Koska kaikki kommenttiteemat olivat edellisestä uutisesta tuttuja, vaikutti siltä, että samat affektit ja merkitykset kiersivät teeman

sisällä uutisesta toiseen. Kuten erot kommenttiteemojen prosentiosuuksissa uutisten välillä osoittavat, siitä, mitkä affektit ja merkitykset painottuivat, löytyi kuitenkin merkittäviä eroavaisuuksia uutisten väliltä. Esimerkiksi edellisessä uutisessa marginaalisessa asemassa olleet *tyytymättömyys päättäjiin* ja *valtionvarojen tuhlaus* -kommenttiteemat olivat uutisessa 11.12. nousseet kärkeen. Kuten edellisestä uutisesta myös tästä uutisesta löytyi leirin suomalaisasukkaita tai heidän paluutaan yleisesti vastustavia kommentteja (7/7,87%).

3.2.1. Kurinpidollinen nauru

Näkemykseni mukaan se, että nauru (53,19%) oli suosituin reaktio uutisessa 25.5.b selittyy pääasiassa kommenttiteemojen *vastuunkanto*, *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisoiminen* ja *leiriläisten pilkkaaminen* myötä. Perustan väitteeni siihen, että useammin kuin muut kommenttiteemat, nämä yhdistyivät ivallisiin ja humoristisiin ilmaisiin. Lähestyn naurua pääasiassa *vastuunkannon* (93/60%) kautta, sillä se oli uutisen 25.5.b kommenttiteemoista ylivoimaisesti suosituin.

Jaottelin *vastuunkanto* -kommenttiteemaan kuuluvaksi kommentit, joissa tavalla tai toisella esitettiin, että uutisessa 25.5.b esiintyneen Sannan tulee kantaa vastuu omista valinnoistaan. Näissä kommentteissa ivallisia ja humoristisia ilmaisuja esiintyi lähestulkoon puolissa eli 29 kappaleessa. Ilmaisusta yleisin oli Sannan mahdollisiin lähtömotiiveihin, kuten ”paratiisiin” tai ”islamilaisten unelman” tavoitteluun, viittaaminen. Tällaisten ilmaisujen joukkoon tulkitsin nykyoloista nauttimiseen kannustavat kommentit, sillä IS:n aikaisempien al-Hol-uutisten takia oletin, ettei leirin olojen kurjuus ollut jäänyt affektiiviselle yleisölle epäselväksi. Toiseksi yleisin ivallinen tai humoristinen ilmaisutapa kommenttiteeman yhteydessä olivat hymiöt, joiden käytön tulkitsin humoristiseksi, pilkalliseksi tai sarkastiseksi. Toisinaan nämä erilaiset ivalliset ja humoristiset ilmaisut esiintyivät kommentteissa lomittain tehostaen uutiseen kohdistuvaa pilkkaa.

Lisäksi neljässä kommentissa vastuunkantoon kehoitettiin *meemien*²² välityksellä. Niin kutsuttu *internetmeemi* määritellään digitaalisten elementtien, kuten kuvien tai videoiden, joukoksi, jotka jakavat muotoon, sisältöön ja asenteisiin liittyviä tunnuspiirteitä, jotka luodaan tietoisuudessa toistensa olemassaolosta ja joita kierrätetään, imitoidaan tai muokataan

---

²² Termi *meemi* juontuu Richard Dawkinsin (1976) määritelmästä henkilöltä toiselle kopioimisen ja imitoimisen kautta leviävästä kulttuurin objektista. Määritelmä on sittemmin omaksuttu kuvaamaan nettiympäristöissä kierrätettyjä ja muokattuja käyttäjäsältöjä. (ks. esim. Shifman 2014; Milner 2012.)

internetissä käyttäjien kesken. (Shifman 2014, 7–8.) Toinen kommenteissa esiintyneistä meemeistä oli sketsisarja *Pulttiboisista* (1989–91) tutun Kikkeliskokkelis-miehen hokemasta juonnettu kuvaa ja tekstiä yhdistelevä meemi ja toinen *Kummelit* -sketsisarjan (1991–2004) *Valintojen maailma* -sketsistä juonnettu, muodoltaan edellistä muistuttava meemi. (Kuva 2.) Molemmat näistä meemeistä esiintyivät kyseisen uutisen kommenteissa kaksi kertaa.

Kuva 2. Vastuunkannon kommenttiteemaan kuuluvat meemit

Lisäksi kolmessa muussa *vastuunkannon* kommenttiteemaan kuuluvassa kommentissa esiintyi jokin muu pilkkaava aspekti, kuten henkilöä alentava nimitys. Kaiken kaikkiaan esitän, että naurava reaktio tarttui uutisessa pääasiassa Sannan reflektioon itsestään edesmenneen aviomiehensä houkuttelun uhrina. Tätä uhrin kuvaa affektiivinen yleisö ei hyväksynyt vaan kehotti Sannaa, usein humoristisesti tai ivallisesti, kantamaan vastuun valinnoistaan. Tämä moraalinen arvostelma sai tulkintani mukaan yleisön kohdistamaan uutiseen – ja siten myös Sannaan – runsaasti nauravia reaktioita.

Tätä tulkintaa tukevat naurun moraalia tutkineen Francis H. Buckleyn (2003) ajatukset. Buckleyn mukaan ylemmydentunne on oleellinen osa autenttista naurua. Vaikka nauravasta reaktiosta ei voikaan päätellä, signaloiko se aitoa naurua vai ei, Buckleyn teoria selittää nauravan reaktion erästä oleellista sosiaalista funktiota. Nauru ilmaisee koomista vikaa naurun kohteessa, tässä tapauksessa Sannassa. Nauravaa reaktiot käyttäneet henkilöt eivät kokeneet jakavansa vikaa Sannan kanssa, ja siten he paljastivat ylemmydentunteensa suhteessa häneen. (vrt. Buckley 2003, 4.) Vaikka nauru itsessään ei olekaan tunne tai affekti, sen sosiaalinen funktio on luontevasti yhdistettävissä Ahmedin ajatuksiin affektien kierron vaikutuksista sosiaalisten hierarkioiden rakentumiseen. Kuten affekti myös nauru tarttuu: tässä tapauksessa alempiarvoisena sosiaalista järjestystä rikkovien valintojensa vuoksi nähtyyn henkilöön. Siispä naurava reaktio, kuten fyysinenkin nauru, pitää yllä ideoiden, arvojen ja objektien välisiä yhteyksiä (vrt. Ahmed 2010b, 29).

Tarkoitukseni ei ole arvuutella, onko tämä paremmuudentunne perusteltua vai ei, vaan tuoda esiin naurun sosiaalisia suhteita ja hierarkioita sementtoivia vaikutuksia. Michael Billig (2005, 9) on todennut naurun sijaitsevan sosiaalisen elämän keskiössä, sillä juuri esimerkiksi naurunalaiseksi joutumisen uhka varmistaa, että yhteiskunnan jäsenet mukautuvat sosiaalisen ympäristönsä käytäntöihin ja sääntöihin. Billigin (2005, 180) näkemys naurusta ei kuitenkaan ole Buckleyn tavoin deterministinen, vaan hän tekee eron niin kutsutun *kurinpidollisen* ja *kapinallisen* naurun välille. Näistä ensimmäinen pyrkii vahvistamaan sosiaalisia rakenteita ja toinen taas murtamaan niitä.

Havaintojani nauravan reaktion kurinpidollisesta funktiosta tukee *vastuunkannon* ohella, vaikka sitä huomattavasti pienemmissä rooleissa, uutisessa 25.5.b esiintyneet kommenttiteemat *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisoiminen* (9/5,81%) ja *leiriläisten pilkkaaminen* (3/1,94%). Näistä ensimmäinen yhdistyi kommentteissa ivallisiin ja humoristisiin ilmaisuihin, kuten pilkkanimityksiin, vitseihin ja hymiöihin. Toinen taas koostui kommentteista, joissa pilkkaan ei liittynyt mitään sellaisia merkityksiä, jotka olisivat liittäneet kommentin johonkin toiseen kommenttiteemaan. Vaikka tämän uutisen nauravat reaktiot viittaavat juuri kurinpidolliseen nauruun, en kiellä, etteikö nauravalla reaktiolla voisi olla myös kapinallisia funktioita Facebookissa.

3.2.2. Uhkaavat figuurit ja muut tahmeat merkit

Esitän, että muut uutisen 25.5.b kommenttiteemoista selittävät nauravia reaktiota paremmin uutisen vihaisia reaktioita, joiden osuus sekin oli merkittävä, joskin nauravia reaktioita pienempi (37,08%). Teeman toisessa uutisessa (11.12.) nauravan reaktion osuus ei ollut merkittävä vaan päinvastoin pieni. Sen sijaan vihaisen reaktion osuus oli kyseisessä uutisessa niin hallitseva (83,56%), että näen sen jokaista kommenttiteemaa olevan perusteltua tarkastella suhteessa vihaiseen reaktioon nauravan reaktion sijaan.

Uutisessa 25.5.b vihaiseen reaktioon liittyvistä kommenttiteemoista *turvallisuushka* (28/18,06%) oli suosituin, ja kokonaisuudessaankin se oli uutisen toiseksi suosituin kommenttiteema humoristisiin ilmaisuihin yhdistyneen *vastuunkannon* jälkeen. Uutisessa 11.12. kommenttiteeman esiintyvyys oli prosentuaalisesti jopa hieman suurempi kuin edellisessä uutisessa (19/21,35%). Tästä huolimatta se oli vasta kolmannella sijalla *tyytymättömyys päättäjiin* ja *valtionvarojen tuhlaus* -kommenttiteemojen jälkeen, joita tulen käsittelemään seuraavassa alaluvussa.

Turvallisuushka -kommenttiteema ilmeni molempien uutisten kommenteissa pääasiassa erinäisten uhkaavien merkitysten kautta. Näistä merkityksistä yleisin oli terrorismiin viittaaminen joko terroristiksi nimeämisen tai terroristiseen toimintaan viittaamisen kautta. Terrorismista ei ole olemassa yleismaailmallista määritelmää. Yleisesti siihen ajatellaan liittyvän väkivalta ja poliittiset motiivit, mutta se mikä tekee väkivallan käytöstä laitonta, on laajasti tulkinnanvaraista (World Bank 2020, 18.) *Islamilaisen terrorismin*, johon Isisin ideologia ja toiminta lukeutuu, taustalla vaikuttaa pyrkimys islamilaisen kalifaatin, jota uskonoppineet hallitsevat sharian mukaan, muodostamiseen (Nordberg 2007, 33–34). Terrorismin taktiikkoihin kuuluu olennaisesti väkivalta itsemurhaiskuista aseellisiin hyökkäyksiin ja kidnappauksiin (Nordberg 2007, 22–23). Se, ovatko al-Holin suomalaisasukkaat osallistuneet terrorismirikoksiin, on vielä tätä tutkimusta tehdessä epäselvää, eikä sen selvittäminen ole tutkimukseni kannalta edes oleellista. Sen sijaan, että tarkastelisin sitä, täyttävätkö leirin suomalaisasukkaat terroristin määritelmän, käsittelen terrorismin nimeämisen ja muiden uhkaavien merkitysten sosiaalisia funktioita.

Ahmedin (2018) mukaan terroristiksi nimeämisen taustalla operoi usein pelko. Terrorismiin viittaaminen on jo itsessään pelon nimeämistä, sillä se voimistaa uhkakuvia luomalla eron niiden välille ketkä ovat uhattuina, ja ketkä uhkaavat tätä uhattujen kollektiivia. (Ahmed 2018, 96.) Kirjaimellisia viittauksia pelkoon esiintyi molempien uutisen kommenteissa vain vähän. Täten terrorismiin viittaaminen toimii kuten *figuraatio*, pyrkien peittämään merkityksenannon kulttuurisia ulottuvuuksia (Haraway 1997, 8–11). Figuurien käyttö puheessa toimii siis peittämällä *entymeemejä* eli argumentin julkilausumattomia väitteitä (Eubanks & Schaeffer 2004, 58). Tämä tarkoittaa sitä, että sanojen ”terrorismi” ja ”terroristi” sisältämät merkitykset uhasta ovat kollektiivin kesken niin jaettuina, ettei niitä tarvitse eksplisiittisesti eritellä puheessa. Onkin tärkeää tiedostaa se terrorismin nimeämisen sosiaalinen funktio, johon Ahmed viittaa. Nimeämällä Sannan ja muut leirin suomalaisasukkaat terroristeiksi affektiivinen yleisö kehysti heidät uhaksi. Tämä uhka kohdistui yksilöiden ohella myös kollektiiviin, eli suomalaisiin yleensä, joiden turvallisuudentunnetta potentiaalisen terroristin fyysinen läheisyys, mahdollinen paluu Suomeen, ja diskursiivinen läheisyys, suomalaisuus, uhkasi. Kommenteissa esiintyi muitakin uhkaavia figuraatioita, kuten ”aivopesty”, ”rikollinen” ja ”aikapommi”, mutta mikään näistä ei ollut yhtä toisteinen ja siten tahmea kuin ”terrorismi” tai ”terroristi”. Kaiken kaikkiaan uhkapuhe paljastaa, kuinka tietyt figuraatiot ovat keränneet toiston ja kierron kautta sosiaalisesti ja poliittisesti merkittävää, affektiivista arvoa (Tyler 2008, 19).

Tulkitsen, että *kulttuurinen erilaisuus* -kommenttiteema linkittyy turvallisuushkadiskurssiin erityisesti uutisessa 25.5.b. Tämä johtuu ensinnäkin Sannan lausunnosta shariaa ja päänsätkemisestä, joka mainittiin kyseisessä uutisessä ja jota toisteltiin todisteena kulttuurisesta erilaisuudesta kyseisen uutisen kommentteissa moneen otteeseen. Toisekseen *kulttuurinen erilaisuus* -kommenttiteema esiintyi huomattavasti useammin uutisen 25.5.b kommentteissa (16/10,32%) kuin uutisen 11.12. kommentteissa (5/5,62%).

Uutisen 25.5.b kommentteissa esiintynyt kulttuurin ja väkivallan rinnastus on ongelmallinen, sillä muslimien suhtautuminen shariaan ja sen soveltamisalaan vaihtelee. Karkeasti suhtautumistavat voidaan jakaa neljään: konservatistiseen, modernistiseen, sekularistiseen ja fundamentalistiseen. Lausuntonsa perusteella Sanna kuuluu fundamentalististen muslimien ryhmään, jotka tulkitsevat, että islamista voidaan johtaa kaikki inhimillisen toiminnan säännöt. Henkilökohtaisen sitoumuksensa lisäksi osa fundamentalisteista kannattaa myös väkivallan käyttöä pyrkimyksessä islamistisen ihanneyhteiskunnan saavuttamiseen. (Muhammed 2011, 46–47.) Tämänkin fundamentalistisen islamintulkinnan piirteen Sanna vaikuttaa täyttävän. Täten tulkitseen Sannan sharia-sitoumukseen viitanneiden kommenttien uutisessa 25.5.b vastustaneen Sannan paluuta vedoten ensinnäkin hänen kulttuuriseen erilaisuuteensa, mutta toisekseen myös hänen lausuntoonsa väkivallan oikeutuksesta uskonnon varjolla, joka kehysti Sannan turvallisuushaksi.

Ahmedin mukaan vihan narratiivit toimivat samalla logiikalla kuin pelon narratiivit: tuottamalla subjektin, jota kuvitellut ”toiset” uhkaavat. Uhkaavien ”toisten” läsnäolo ei uhkaa ainoastaan viedä jotakin, kuten turvallisuuden, subjektilta vaan se uhkaa myös viedä subjektin valta-aseman (Ahmed 2018, 59.) Siten vihainen reaktio vaikuttaa mielekkäältä valinnalta ilmaisemaan affektiivisen yleisön kokemaa turvallisuushkaa molemmissa uutisissa sekä kulttuurista erilaisuutta erityisesti uutisessa 25.5.b ainakin se huomioon ottaen, ettei suoranaista pelkoa ilmaisevaa reaktiota Facebookissa ole tarjolla.

Ahmedin (2018, 19–23) mukaan affektit eivät sijaitse olemuksellisesti erilaisissa merkeissä tai kehoissa vaan tarttuvat niihin affektiivisen kierron kautta. Vihalla onkin oleellinen sosiaalinen funktio; viha vahvistaa kollektiiveja tulkitsemalla tiettyjä kollektiivin ulkopuolisia kehoja tai kehojen merkkejä vihan kohteeksi ja uhkaavuuden lähteeksi (Ahmed 2018, 58–59). *Leiriläisten epäluotettavuus* -kommenttiteemasta havaitsin molemmissa uutisista tällaista, leirin suomalaisasukkaisiin ja etenkin Sannaan, kohdistuvaa tulkintaa. Uutisessa 25.5.b kyseinen kommenttiteema oli kolmanneksi suosituin (16/10,32%), ja siinä

epäluotettavuutta merkitsi useimmiten Sannan vain silmät paljastava vaate, *niqab*²³, jota kommentoijat nimittivät esimerkiksi kaavuksi ja rätiksi. Kerran niqabilla perusteltiin epäilyä siitä, että Sanna on todellisuudessa mies. Lisäksi useassa kommentissa epäluotettavuutta merkitsivät Sannan lausunnot, jotka tulkittiin selittelyksi tai valehteluksi.

Uutisessa 11.12. *leiriläisten epäluotettavuus* -kommenttiteema oli neljänneksi suosituin ja prosentuaalisesti sen osuus oli jopa hieman suurempi kuin edellisessä uutisessa (11/12,36%). Syyt epäluotettavaksi tulkitsemiselle painottuivat tällä kertaa osittain eri asioihin kuin edellisessä uutisessa. Vaikka Sanna ei ollut ainoa uutisessa mainittu leirin suomalaisasukas, viidessä kommentissa, eli lähes puolissa kommenttiteemaan kuuluneissa kommenteissa, epäilyttävyyttä merkitsi epäily juuri Sannan sukupuolesta. Tähän lienee vaikuttaneen se, että leirin suomalaisasukkaista ainoastaan Sannasta oli tähän mennessä levinnyt julkisuuteen silmät paljastava kuva. Useimmiten epäilyttävyyttä perusteltiin jälleen vaatetuksen herättämällä mielikuvilla.

Ottaen huomioon uutisten välisen ajallisen viiveen, lähes seitsemän kuukautta, vaikuttaa siltä, että sekä Sanna että hänen vaatetuksensa olivat aineistossa merkkejä, joihin epäluotettavuuden merkitykset tarttuivat erityisellä tahmeudella. Tahmeuden taustalla vaikuttaa musliminaisten kasvot peittävien vaatteiden käyttöön liittyvä julkinen debatti, joka on voimistunut Euroopassa 2010-luvun taitteesta lähtien (ks. esim. Burchardt & Grier 2019). Toisaalta viidessä muussa uutisen 11.12. kommentissa epäluotettavuutta merkitsi epäily siitä, etteivät leirillä asuvat ja uutisissa suomalaisiksi esitetyt lapset ole todellisuudessa Suomen kansalaisia. Tämä vertailu uutisten välillä kertoo, etteivät affektiivisen yleisön al-Holin suomalaisasukkaihin liittämät epäluotettavuuden merkitykset olleet tasaisen tahmeita. Se, mitkä merkitykset korostuivat milloinkin, vaihteli.

Tulkintaani pelon kierrosta al-Hol-uutisten affektiivisen yleisön keskuudessa tukee Sanna Mustasaaren (2020) havainnot affektien kierron vaikutuksesta siihen, miten al-Holin suomalaisasukkaihin kohdistettuja toimia tai toimimattajättämissiä perusteltiin julkisuudessa vuonna 2019. Dorothea Godzeckaan viitaten Mustasaari toteaa, että henkilön on onnistuttava tunnistamaan kärsijä osaksi ”meitä”, jotta kärsimys herättää henkilössä myötätuntoa. Tämä tunnistamisen prosessi oli al-Holin suomalaisasukkaiden kohdalla monimutkainen. Siinä missä esimerkiksi CNN:n haastattelussa ilmi tulleet seikat, kuten Sannan

---

²³ *Niqab* on kasvot lähes kokonaan peittävä hunttu, jossa on pieni aukko silmille. Musliminaiset käyttävät niqabia noudattaakseen Islamin siveellisyysääntöjä. ([Suomen Tietotoimisto STT: Musliminaisten asut/huivit](#)) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

suomalainen nimi ja Sannan lapsen suomenkielentaito²⁴, liittivät leirin suomalaisasukkaat diskursiivisesti osaksi suomalaisia, toiseutta merkitsevät symbolit, kuten niqab ja sharia-laki, taas diskursiivisesti liikuttivat heidät kauemmas suomalaisista. CNN:n toimittaja Ben Wedeman alleviivasi tätä toiseutta esimerkiksi kysymällä Sannan 13-vuotiaalta tyttäreltä, aikooko hän Suomeen palatessaan ”elää kuin normaalit ihmiset” ja riisua niqabin yltään. Tämä rinnastus niqabin ja epänormaaliuden välillä implikoi, että niqabin käyttö on jotakin normaalista suomalaisuudesta poikkeavaa. Täten se vahvisti ajatusta, jonka mukaan muslimien tavat, kuten musliminaisten asujen ja huivien käyttö, tekevät yksilöstä erilaisen, suomalaiseen yhteiskuntaan kuulumattoman. (Mustasaari 2020, 11–12.)

3.3.3. Ansaitsevuusdiskurssi

Nyt kun olen eritellyt kommenttiteemoja, jotka selittävät nauravaa reaktiota uutisessa 25.5.b ja kommenttiteemoja, jotka selittävät vihaista reaktiota molemmissa uutisissa, on aika pohtia, miksi nauravien ja vihaisten reaktion määrät erosivat näiden kahden uutisen välillä niin suuresti. Tulkitsen, että eroa selittää kaksi seikkaa: uutisten keskenään erilaiset ajalliset kontekstit ja sisällöt. Ensinnäkin toisin kuin uutisen 25.5.b aikaan toukokuussa, joulukuussa julkisuudessa liikkui tietoja Suomen suunnitelmista leirin suomalaisasukkaiden auttamiseksi, vaikka vielä ei tiedettykään, keitä tarkalleen ottaen leiriltä aiotaan hakea. Tämä selittää sitä, että uutinen 11.12. kehysti kaikki uutisessa esiteltävät viisi naista potentiaalisesti pian Suomeen palaavina. Toisekseen eroa selittää juuri paluuta maalaileva kehys, jonka uutisen 11.12. sisältö ja otsikko muodostivat. Toisin kuin uutisessa 25.5.b, uutisessa 11.12. annettiin ymmärtää, että leirin suomalaisasukkaiden läheisyys todella ”uhkaa” Suomea. Kun tietää affektiivisen yleisön leirin suomalaisasukkaihin kohdistaman negatiivisen asenteen, ei ole ihme, ettei yleisöä tässä vaiheessa enää ”naurattanut” samalla tapaa kuin sitä nauratti edellisen uutisen yhteydessä.

Tulkitsen, että sama vihan ja pelon logiikka, jonka esitin selittävän edellisiä kommenttiteemoja, selittää myös uutisen 11.12. kahta suosituinta kommenttiteemaa eli *tyytymättömyys päättäjiin* (26/29,21%) ja *valtionvarojen tuhlaus* (21/23,6%). Erottava tekijä on se, että vihan ja pelon kohde oli siirtynyt osittain leirin suomalaisasukkaista suomalaisiin päättäjiin, joiden nähtiin päätösvaltansa johdosta olevan välillisesti vastuussa uhan

---

²⁴ Haastattelussa, jonka CNN:n teki keväällä 2019 al-Holissa perheineen asuvasta Sannasta, kuullaan myös Sannan lapsia, joista yksi puhuttelee äitiään selkeällä suomen kielellä ([Vesa, Mikko \(7.3.2019\) ”Isis-vaimo” Sanna kertoi CNN:n toimittajalle suhtautumisestaan Isisin äärimmäisiin julmuuksiin – katso koko 8-minuuttinen haastattelu. JS](#)). (linkki tarkistettu 22.3.2021)

konkretisoitumisesta (vrt. Nikunen ja Pantti 2018, 86). Samalla se, minkä koettiin olevan uhattuna, ei enää ollut vain turvallisuus vaan myös luottamus politiikkaan sekä taloudellinen toimeentulo.

Ahmedia seuraten tulkitsemme uutiseen 11.12. kiinnittyneiden negatiivisten merkitysten toimineen samalla positiivisena kiinnittymisenä kuviteltuun kollektiiviseen subjektiin, ”ansaitseviin suomalaisiin”. Kommenttiteemassa *valtionvarojen tuhlaus* – joka oli uutisen toiseksi suosituin kommenttiteema – tätä kollektiivista subjekta merkitsivät ilmaisut, kuten ”me” ja ”veronmaksajat”. Useat kommentoijat myös tarttuivat leirin suomalaisasukkaiden näennäiseen erityiskohteluun ja kyseenalaistivat, noudettaisiinko kommentoijat ulkomailta, jos he olisivat sinne vapaaehtoisesti menneet tai arvuuttelivat liioittelevaan tyyliin palaajia odottavan Suomessa VIP-kohtelu. Näin kommentoijat asettivat itsensä ”veronmaksajien” ja ”meidän” joukkoon, jotka ansaitsevat erityisiä oikeuksia suomalaisina ja joutuvat maksajiksi ja sijaiskärsijöiksi, jos asukkaat palaavat Suomeen. (vrt. Ahmed 2018, 58–60.)

Tämä ansaitsevuusdiskurssi liittyy yleiseen keskusteluun turvapaikanhakijoista ja pakolaisista, mikä usein kietoutuu kysymyksiin avun ansaitsevuudesta ja sosiaaliturvajärjestelmän rajoista. Käsitykseen ansaitsevuudesta vaikuttaa avuntarvitsijoiden ahdingon konkreettisuus, mutta myös esimerkiksi avuntarvitsijoiden asenne ja vastavuoroisuus (Nikunen & Pantti 2018, 84–86.) Uutisen 11.12. kommenteissa erityisesti ajatukset vastavuoroisuudesta olivat vahvasti läsnä. Leirin suomalaisasukkaisiin kohdistetun avun ei uskottu palautuvan auttajalle, Suomelle, sillä Isis-kytköstensä vuoksi asukkaat nähtiin uhkina. Kolmessa kommentissa sijaiskärsijöiksi nimitettiin jokin heikompaan asemaan kuviteltu ryhmä, vanhukset, veteraanit tai kodittomat, joiden hyvinvointia al-Holin suomalaisasukkaille annettava apu kommentoijien mukaan erityisesti heikentäisi.

Lisäksi useissa kommenteissa esitettiin, ettei leirin suomalaisasukkaita kiinnosta sosiaaliin vastuisiin, kuten työntekoon, sitoutuminen, vaan heidän väitettiin haluavan palata Suomeen ainoastaan hyväksikäyttääkseen hyvinvointivaltion tarjoamia etuuksia. Tällainen diskurssi on tyypillinen maahanmuuttokriittisille kannanotoille. Kuten Katariina Mäkinen (2017) on todennut, taloudelliset ja moraaliset arvostelmat ovat usein rodullistettuja. Näissä arvostelmissa korostetaan henkisiä ominaisuuksia rakenteellisten epäkohtien sijaan, jolloin laiskuudesta ja tuottamattomuudesta tulee luonteenpiirteitä, joiden ajatellaan olemuksellisesti kuvaavan tiettyjen etnisten ryhmien edustajia. (Mäkinen 2017, 224.) Diskurssi liittyy 1970-luvulta lähtien voimistuneeseen *uusliberalistiseen ideologiaan*, joka on muovannut käsityksiä kansalaisuudesta (Lem 2013, 447). Ideologia on voimistanut diskurssia, jossa kansalaisuudella

ei tarkoiteta enää vain laillista suhdetta yksilön ja valtion välillä vaan myös kysymyksiä siitä, millainen on kunnioitettava ja ansaitseva kansalainen – mitä velvollisuuksia kansalaiselle langetetaan oikeuksien ohella. (Mäkinen 2017, 219–220; Lem 2013, 444). Runsas määrä valtionvarojen tuhlaukseen viittaavia kommentteja osoittavat ison osan affektiivisesta yleisöstä ajatelleen, etteivät al-Holin suomalaisasukkaat täytä kunnioitettavan ja ansaitsevan kansalaisen vaatimuksia.

Vaikka kommentteissa ei esiintynyt kirjaimellisia viittauksia rakkauteen, löysin niistä yhteyden Ahmedin ajatuksiin vihan ja rakkauden narratiivien liitoksesta, joka on tyypillinen monikulttuurisuuskeskusteluille. Kommenteissa, joissa vastustettiin leirin suomalaisasukkaiden oikeuksia ”veronmaksajien” tai ”meidän” oikeuksiin vedoten, asukkaisiin kohdistuva viha oikeutettiin rakkaudella implikoimalla, että ”meidän” oikeuksien puolustaminen pakottaa vastustamaan ”toisten” oikeuksia. (Ahmed 2018, 161.)

Tyytymättömyys päättäjiin oli uutisen 11.12. suosituin kommenttiteema. Näen, että se liittyy läheisesti edelliseen, sillä oikeastaan myös edellinen kommenttiteema ilmaisi tyytymättömyyttä ja etenkin epäluottamusta politiikkaa ja sen oikeudenmukaisuutta kohtaan. Sitä, kenen niskoilla syy tyytymättömyydelle tarkalleen ottaen ajateltiin olevan, ei kuitenkaan edellisessä kommenttiteemassa eksplisoitu kuten eksplisoitiin tässä kommenttiteemassa osoittamalla syyttävä sormi joko yleisesti päättäjiin tai yksittäisiin päättäjiin. Lisäksi todella usein nämä kaksi kommenttiteemaa esiintyivät kommenteissa rinnakkain, mikä sekin kertoo niiden yhteen kietoutuneisuudesta. Useimmiten tyytymättömyyden kohteena olivat päättäjät tai Suomen poliittinen järjestelmä yleisesti. Useammassa kommentissa esimerkiksi toivottiin lakimuutosta, joka oikeuttaisi leirin suomalaisasukkaiden kansalaisuuden mitätöimisen. Yksittäiset päättäjät, poliitikot, puolueet ja ideologiat vilahtelivat kommenteissa, mutta mikään niistä ei ollut niin toisteinen, että sitä voisi tässä kontekstissa kutsua tahmeaksi merkiksi.

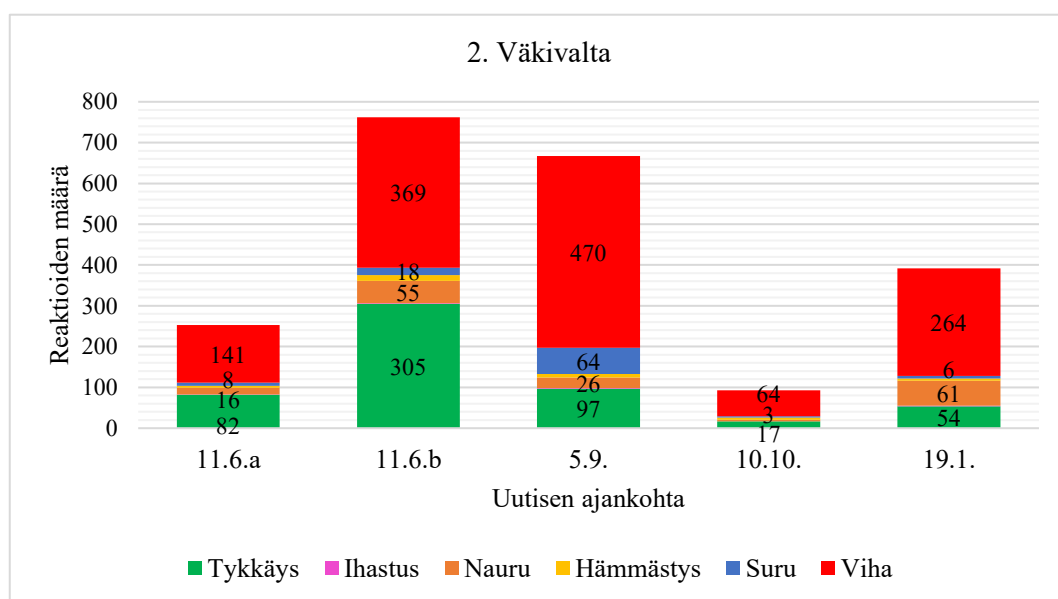
4. Väkipalta ja kurjat olot al-Holissa

Edellisessä luvussa käsittelyssä olivat uutiset, joiden keskiössä olivat al-Holin suomalaisasukkaat. Nyt huomio siirtyy leirin ilmiöihin ja oloihin, kun käsittelyssä ovat teemat 2. Väkipalta ja 3. Leirin olosuhteet. Kyseiset teemat olivat aineiston suppeimpia; ensimmäinen koostui viidestä ja toinen kuudesta uutisesta.

4.1. Väkipalta

Ensin analysoin uutisia, jotka käsittelevät leirin naisten tai yleisesti Isisiin kuuluvien henkilöiden potentiaalista väkivaltaisuutta. Uutisista ei noussut esiin todisteita siitä, että leirin suomalaisnaiset olisivat osallistuneet väkivallantekoihin, vaan ”Isis-vaimojen” harjoittamasta väkivallasta puhuttiin yleisellä tasolla. Poikkeuksen tähän muodosti uutinen 11.6.b, jonka keskiössä oli terrorismitutkija Juha Saarisen lausunto siitä, että myös suomalaiset ovat voineet ”osallistua julmuuksiin”. Kiinnostusta suomalaisten ”Isis-vaimojen” väkivaltaisuuteen selittää Isisiin ja laajemmin islamiin liittyvä kulttuurisesti omaksuttu pelko, joka on niin tahmeaa, että se tulkitsee jokaisen henkilön, joka ei voi todistaa syyttömyyttään väkivallantekoihin ja jolla on yhteys Isisiin, poikkeavana ja potentiaalisesti vaarallisena (vrt. Mustasaari 2020a, 14).

Kuten edellisessä myös tässä teemassa ylivoimaisesti suosituin reaktio oli vihainen (60,36%). Toiselle sijalle nousi tällä kertaa tykkäys (26,61%). Nauravan reaktion osuus oli edelliseen teemaan verrattuna pieni (7,48%). Myös surullisen (4,57%), hämmästyneen (1,8%) ja ihastuneen (0,18%) reaktion määrät olivat pieniä. (Kaavio 3.)

Kaavio 3. Teema 2: Väkipalta

Laadulliseen analyysiin valitsin uutiset 11.6.b ja 5.9. kahdesta pääasiallisesta syystä. Ensinnäkin niihin kertyi teeman uutisista eniten reaktioita: ensimmäiseen 762 ja toiseen 667 reaktiota. Toisekseen ne ilmaisivat erityisen hyvin reaktioiden variaatiota teeman sisällä. Jos edellisessä teemassa vihaiset ja nauravat reaktiot lomittuivat yhteen, tässä teemassa vastaavanlaiseksi voi kuvailla vihaisten reaktioiden ja tykkäysten välistä suhdetta. Ja samoin kuin nauravan ja vihaisten reaktion välinen suhde, myös tykkäyksen ja vihaisten reaktion suhde on mielenkiintoinen eikä aivan yksinkertainen. Tykkäämisellä käyttäjän on perinteisesti tulkittu viestivän hyväksyntää tykkäämäänsä julkaisua tai sen tekijää kohtaan. Siten sen funktio vaikuttaa suorastaan päinvastaiselta kuin aina jonkinlaista ja johonkin kohdistuvaa vastustusta ilmaisevan vihaisten reaktion. Tarkoittaako tämä siis sitä, että uutinen, johon on kertynyt lähes yhtä paljon tykkäyksiä ja vihaisia reaktioita, on herättänyt affektiivisessa yleisössä runsaasti keskenään ristiriitaisia, positiivisia ja negatiivisia, affekteja? Väitän, että ei ainakaan aina.

Uutisessa 11.6.b vihainen reaktio (369/48,43%) ja tykkäys (305/40,03%) olivat keskenään lähes yhtä suosittuja – ensimmäisen osuus oli vain vähän toista suurempi. Sen sijaan uutisessa 5.9. ero vihaisten reaktioiden (470/70,46%) ja tykkäysten (97/14,54%) välillä oli merkittävä, vaikka tässäkin uutisessä tykkäys oli toiseksi suosituin reaktio. Sen lisäksi, että olen kiinnostunut siitä, miksi vihaisten reaktion ja tykkäyksen osuudet poikkesivat näissä kahdessa uutisessä niin suuresti toisistaan, olen kiinnostunut myös siitä, miksi uutisesta 5.9. nousi esiin ainoana uutisena koko teemasta silmiinpistävä määrä surullisia reaktioita (64/9,6%).

Uutisen 11.6.b otsikossa lukee: ”Tutkija: Isis-vaimot eivät ole mitään kotirouvia, myös suomalaiset voineet osallistua julmuuksiin – ”Tällainen on mahdollista”. Uutisen Facebook-julkaisun oheen kirjoitettu kuvaus on otsikon kanssa lähes identtinen, siitä puuttuu ainoastaan otsikon lopun lainaus. Uutinen on jatkoa aikaisemmin samana päivänä julkaistulle uutiselle 11.6.a, jossa norjalaislehti *Verdens Gangin* haastattelemat jesidiorjat kertovat, että ”Isis-vaimot” ovat olleet aktiivisia osallisia Isisin väkivallanteoissa. Uutista varten on jälleen haastateltu terrorismitutkija Juha Saarista, joka tarjoaa vahvistusta jesidien antamalle lausunnolle sanomalla, että ”Isisin alaisuuteen matkustaneet naiset ovat keskimäärin ja useimmiten olleet aktiivisia tämän ryhmän toiminnan edistämisessä siinä missä miehetkin.” Saarinen pitää mahdollisena, että myös suomalaisia naisia on toiminut Isisin aktiivisina jäseninä, mutta huomauttaa, ettei tästä ole tarjolla selkeitä todisteita. Ajankohdaltaan uutinen sijoittuu al-Hol-uutisoinnin alkumetreille.

Uutisen 5.9. otsikossa sen sijaan lukee: ”WP: Isisin naiset harjoittavat väkivaltaa al-Holin leirillä Syyriassa – hunnusta luopumisesta haaveillut 14-vuotias murhattiin”. Uutisen oheen kirjoitettu kuvaus on nyt täysin identtinen uutisen otsikon kanssa. Uutinen kertoo leirin

naisten ja harjoittamasta väkivallasta sekä yleisellä tasolla että muutamia esimerkkitapauksia esittäen. Hunnusta luopumisesta haaveilleen 14-vuotiaan tytön epäilty murha, joka on nostettu uutisen otsikkoon, on yksi esimerkkitapauksista. Ajankohdaltaan uutinen sijoittuu alkusyksyyn, jolloin al-Hol-uutisointi ei ollut yhtä kiivasta kuin kesällä, kun suomalaispoliitikot ja -tutkijat ensikertaa ryhtyivät kommentoimaan aihetta tai loppuvuodesta, kun julkisuuteen levisi tietoja hallituksen suunnitelmista leirin suomalaisasukkaiden auttamiseksi.

Uutisesta 11.6.b löytyi 87 analyysiin soveltuvaa kommenttia, joista erittelin yhdeksän kommenttiteemaa: *turvallisuusuhka* (46/52,87%), *vastuunkanto* (24/27,59%), *tyytymättömyys päättäjiin* (10/11,49%), *maltillisuus* (6/6,90%), *leirin lasten suojeleminen* (4/4,6%), *valtionvarojen tuhlaus* (4/4,6%), *kulttuurinen erilaisuus* (3/3,45%), *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisointi* (3/3,45%) ja *leiriläisten kuoleman toivominen* (2/2,30%). Kommenttiteemat olivat pääosin edellisestä luvusta tuttuja. Ainoastaan yksi kommenttiteema, *maltillisuus*, ei ollut esiintynyt aikaisemmissa laadullisesti analysoimissani uutisissa. *Maltillisuus*-kommenttiteemalla viitataan kommentteihin, joissa joko kehoitettiin suhtautumaan aiheeseen maltilla, painotettiin Suomen vastuuta omista rikolliskansalaisista tai valettiin uskoa suomalaisiin päättäjiin. Suurin ero kahteen edelliseen uutiseen verrattuna oli se, että tällä kertaa *turvallisuusuhka* oli kommenttiteemoista ylivoimaisesti suosituin. Tämä oli odotettavissa, keskittyhän koko uutinen ja teema, johon uutinen kuuluu, leirin suomalaisnaisten mahdolliseen väkivaltaisuuteen – seikkaan, joka eittämättä lisää naisiin liittyvää turvallisuusuhkaa. Lisäksi tällä kertaa vain kahdessa kommentissa leirin suomalaisasukkaita ja heidän paluutaan vastustettiin yleisellä tasolla (2,3%).

Uutisesta 5.9. sen sijaan löytyi 79 kommenttia, joista erittelin kahdeksan kommenttiteemaa: *turvallisuusuhka* (36/45,57%), *leiriläisten kuoleman toivominen* (9/11,36%), *leirin lasten suojeleminen* (8/10,13%), *tyytymättömyys päättäjiin* (7/8,86%), *kulttuurinen erilaisuus* (3/3,80%), *vastuunkanto* (3/3,80%), *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisointi* (2/2,53%) ja *maltillisuus* (2/2,53%). Kommenttiteemat olivat jossain määrin samoja kuin edellisen uutisen; esimerkiksi molemmissa uutisissa *turvallisuusuhka*-kommenttiteema oli selkeästi suosituin. Muiden kommenttiteemojen osuudet poikkesivat edellisestä uutisesta merkittävästi. Tämän uskon selittävän sitä, miksi uutisten reaktiot erosivat niin huomattavasti toisistaan; miksi uutisessa 11.6.b funktioiltaan erilaisilta vaikuttavat tykkäys ja vihainen reaktio olivat lähes yhtä suosittuja, ja uutisessa 5.9. taas vihainen reaktio oli ylivoimaisesti kaikista suosituin ja surullisen reaktion osuus poikkeuksellisen suuri. Toisin kuin uutisessa 11.6.b tässä uutisessa yleisellä tasolla leirin

suomalaisasukkaita tai heidän paluutaan vastustavien kommenttien osuus oli merkittävä (13/16,46%).

4.1.1. Tykkäyksen monet käyttötavat

Molempien uutisten kommentteissa *turvallisuusuhkaa* (46/52,87% ja 36/45,57%) lähestyttiin toisinaan erilaisten uhkaavien figuuraatioiden kautta, joista iso osa oli edellisestä luvusta tuttuja. Näitä merkittävämmässä asemassa olivat kuitenkin tällä kertaa sellaiset kommentit, joissa turvallisuushkadiskurssiin liitettiin myötäilemällä uutisten esittämiä uhkakuvia. Tämän eron esitän selittyvän sillä, että toisin kuin aikaisemmin, nyt ajatus uhkaavuudesta oli sisällytetty valmiiksi uutisten diskursseihin. Tavat, joilla uutisen esittämää uhkakuvaa myötäiltiin kommentteissa, erosivat kuitenkin uutisten 11.6.b ja 5.9. välillä.

Ensimmäisen uutisen (11.6.b) kommentteissa uutisen esittämää uhkakuvaa mukailtiin useimmiten toteamalla naisten osallisuuden väkivallantekoihin olevan itsestäänselvyys. Muutamit kommentoijista jopa kuvailivat ”sinisilmäiseksi”, ”naiiviksi” tai ”typeräksi” ajatella, ettei näin olisi tai totesivat, ettei uhkasta varmistumiseen olisi tarvittu tutkijan lausuntoa. Tulkintani mukaan tällaisilla ilmaisuilla kommentoijat halusivat kertoa olevansa samaa mieltä uutisen esittämän turvallisuushkadiskurssin kanssa.

Toisen uutisen (5.9.) kommentteissa edellä kuvailemani puheen sijaan suosituin tapa myötäillä uutisen esittämää uhkakuvaa oli toteamalla, etteivät uutisessa esiintyvät henkilöt, kuten ”tollaset tyypit”, ”nämä naikkoset” ja ”nuo hullut”, ole tervetulleita Suomeen. Tässä kohtaa on hyvä muistaa, että toisin kuin uutisessa 11.6.b, uutisessa 5.9. kukaan henkilö, kuten tutkija, ei ilmaissut ajatuksiaan naisten väkivaltaisuudesta, vaan uutisen kuvaukset väkivallasta koostuivat tiedoista, joita leirillä asuvien ”Isis-vaimojen” väkivallanteoista oli saatu toisilta uutistoimistoilta. Vastuu moraalisen arvostelman tekemisestä ”Isis-vaimoista” ja tämän arvostelman ääneen toteamisesta oli siis tällä kertaa uutisen kirjoittajan sijaan uutisen affektiivisella yleisöllä.

Erilaiset tavat myötäillä uutisten turvallisuushkadiskursseja avaavat tulkintani mukaan ymmärrystä siihen, miksi uutisista ensimmäiseen (11.6.b) kertyi huomattavasti tykkäyksiä vihaisten reaktioiden ohella, mutta toiseen (5.9.) ei. Samalla hahmottuu, miten kaksi ensiajattelemalta hyvin erilaista reaktiota, vihainen reaktio ja tykkäys, voidaan valjastaa käyttäjien toimesta palvelemaan samaa tarkoitusta. Esitän, että uutisen 11.6.b turvallisuusuhan itsestäänselvyttä ilmaisevat kommentit olivat yhteydessä uutiseen tullesiin tykkäyksiin. Tarkemmin sanottuna tulkitsem, etteivät uutisen 11.6.b tykkäykset (40,03%) olleet kovin

kaukana saman uutisen vihaisista reaktioista (48,43%), sillä molempien toimintojen taustalla vaikutti pääasiassa ”Isis-vaimoihin” kohdistuva vastustus. Mutta toisin kuin vihaiset reaktiot, joka kohdistivat vastustuksensa suoraan ”Isis-vaimoihin”, tykkäykset ilmaisivat vastustusta välillisesti uutisen esittämän diskurssin kautta. Tykkäys ei kohdistunutkaan kommenttien perusteella ”Isis-vaimoihin” tai muihin leirin asukkaisiin vaan uutisessa esitettyihin näkemyksiin heistä turvallisuusuhkana. Tämä seikka muistuttaa tykkäyksen faattisuudesta eli sen potentiaalista kiinnittää itseensä monia ja toisinaan epäselviäkin merkityksistä (ks. esim. Sumner et al. 2018; Hayes et al. 2016). Väitänkin, ettei tykkäys kieli suinkaan aina ja kaikissa tilanteissa julkaisuun kohdistuvasta positiivisesta asenteesta, vaan se voi toisinaan merkitä jopa päinvastaista, negatiivista asennetta.

Tykkäysten suhteellinen vähäisyys (14,54%) toisessa uutisessa (5.9.) verrattuna ensimmäiseen uutiseen (11.6.b) selittyy edellä mainitsemani logiikan perusteella ensinnäkin asiantuntijalausunnon – joka olisi kutsunut käyttäjät ottamaan kantaa lausuntoon – puutteella. Toisekseen uutisen 5.9. esittämät väkivallanteot ovat hyvin brutaaleja, ja myös tämä saattoi vaikuttaa uutisen tykkäysten vähäisyyteen. Toisin kuin uutisessa 11.6.b, jossa puhutaan vain yleisellä tasolla ”Isis-vaimojen” aktiivisesta roolista järjestössä, uutisessa 5.9. kerrotaan useammastakin konkreettisesta ”Isis-vaimojen” väkivallanteosta. *The Washington Post* -lehden mukaan esimerkiksi ”kaapujensa kätköihin” puukkoja piilottaneet naiset olivat puukottaneet useita leirin vartioita, ja raskaana ollut indonesialainen nainen murhattiin, koska hän puhui länsimaiselle medialle.

Raskaana olleen indonesialaisen naisen murhan sijaan kaikkein suurimmassa roolissa uutisessa 5.9. on hunnusta luopumisesta haaveilleen 14-vuotiaan tytön epäilty murha, josta kerrotaan uutisessa ensimmäisenä ja joka on nostettu myös uutisen otsikkoon. Koska uutinen 5.9. kuvailee väkivaltaa paljon uutista 11.6.b eksplisiittisemmin ja raaemmin, voi myös arvella, etteivät käyttäjät tällä kertaa kokeneet tykkäystä yhtä soveliaaksi reaktioksi kuin edellisen uutisen yhteydessä. Väitettä puoltavat muutkin uutisen 5.9. kommenttiteemat, etenkin *turvallisuusuhan* jälkeen toiseksi suosituin *leiriläisten kuoleman toivominen* (9/11,36%). Vaikka kyseinen kommenttiteema oli tullut tutuksi jo kaikista edellisistä laadullisesti analysoimistani uutisista, missään näistä aikaisemmista uutisista se ei ollut yhtä toisteinen, ja siten tahmea, kuin se oli uutisessa 5.9. Se, että peräti yhdeksän uutisen 5.9. kommentoijaa ilmaisi toivovansa leirin suomalaisasukkaiden kuolevan, kertoo tulkintani mukaan erityisen voimakkaasta affektiivisesta ja negatiivisesta tunneintensiteetistä. Vaikka yleisellä tasolla uhkaavien figuuraatioiden osuus uutisen 5.9. kommenteissa oli verrattain pieni, nousi kommentteista esiin lisäksi sellaisia affektiivisesti latautuneita ja uhkaavia figuuraatiota, jotka

eivät olleet tulleet esiin aikaisemmin laadullisesti analysoimieni uutisten kommentteista, esimerkiksi ”raakalainen” ja ”teurastaja”.

4.1.2. Empatiaa pelon ja vihan lomassa

Mikä sitten selittää uutisen 5.9. surullisia reaktioita (9,6%)? Tulkitsen, että surullinen reaktio kohdistui etenkin 14-vuotiaaseen tyttöön, jonka epäiltiin joutuneen väkivallan uhriksi. Tätä tulkintaa tukee se, että myös edellisessä teemassa, *1. Leirin suomalaisten esittely*, ainoa huomattavasti surullisia reaktioita kerännyt uutinen oli 24.9., jossa kerrottiin lapsen kyseenalaisesta kohtelusta, tarkemmin sanottuna Sannan tyttärestä, joka vietiin Isisin alueelle 8-vuotiaana ja naitettiin 13-vuotiaana. Sannan tyttären kohtalo epäilemättä näyttäytyi surullisena suomalaisille käyttäjille, ei ainoastaan siksi, että vieminen Isisin alueelle on mitä luultavammin asettanut lapsen vaaraan, vaan myös siksi, että alaikäisen naittaminen rikkoo länsimaista moraalikäsitystä avioliitosta kahden aikuisen välisenä sopimuksena. Alaikäisten henkilöiden nähdään yleisesti ottaen olevan henkisesti kykenemättömiä antamaan harkitun suostumuksensa avioliitolle, minkä vuoksi tällaiset avioliitot määritellään pakotetuiksi ja samalla ihmisoikeuksia rikkovaksi väkivallan muodoksi (ks. esim. Gill & Anitha 2011, 5).

Lisäksi kaikissa uutisissa toistunut *leirin lasten suojeleminen* -kommenttiteema on jo tähän mennessä osoittanut, että vaikka al-Holin aikuisiin affektiivinen yleisö kohdisti lähes ainoastaan vihamielisyyttä, pelkoa ja halveksuntaa, al-Holin lapsiin se kohdisti toisinaan myös sääliä ja huolta. Tätä selittää se, että lapsia pidettiin syyttöminä verrattuna heidän vanhempiinsa, joista ainakin osa oli tehnyt päätöksen Isisin alueelle lähtemisestä täydessä ymmärryksessä ja siten tehnyt päätöksen myös lastensa kohtalosta. Tulkitsin kyseiseen kommenttiteemaan kuuluvan sekä sellaiset kommentit, joissa ilmaistiin huolta lapsista että sellaiset kommentit, joissa kritisoitiin leirin suomalaisnaisia heidän suoriutumisestaan äiteinä.

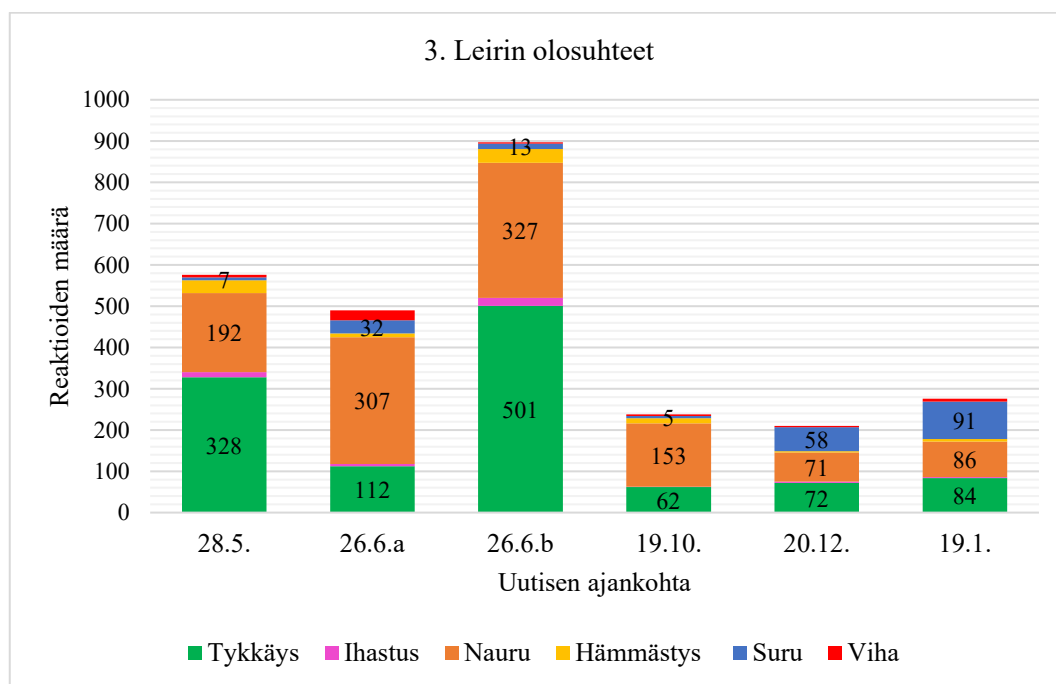
Se, että al-Holin lapset näyttäytyivät affektiiviselle yleisölle syyttöminä, liittyy laajempaan kulttuuriseen ymmärrykseen lapsuusajan viattomuudesta. David Mastey (2019, 353) liittää tämän käsityksen kristilliseen ajatukseen lapsista naiiveina. Ajatuksen mukaan lapset edustavat syntiinlankeemusta edeltävää ideaalia, jossa yksilö on kykenemätön moraaliseen kypsyyteen, eikä yksilön tekoja voida siksi arvottaa hyvinä tai pahoina. Tämä ajatus heijastuu myös kansainvälisiin lastenoikeussopimuksiin, joissa siitäkin huolimatta, että lapset omaavat vähemmän oikeuksia kuin aikuiset, lapset nauttivat aikuisia vahvempaa humanitääristä tukea (Wilson & Brown 2009, 16). Vaikka kaikkien tähän mennessä laadullisesti analysoimieni uutisten kommentteissa oli kyllä esiintynyt sääliä ja huolta *leirin*

lasten suojeleminen -kommenttiteeman muodossa, kyseisen kommenttiteeman tähän mennessä suurin prosentuaalinen osuus oli nimenomaan uutisessa 5.9. (8/10,13%), minkä näen selittävän sitä, ettei surullinen reaktio korostunut muissa tähän asti laadullisesti analysoimissani uutisissa.

4.2. Leirin olosuhteet

Seuraavaksi analysoin teemaa 3. *Leirin olosuhteet*, jonka uutiset kertovat sekä leirillä vallitsevista olosuhteista että leirin asukkaiden kohtelusta. Leirin kurjista olosuhteista kertovien neljän uutisen (26.6.a, 19.10., 20.12. ja 19.1.) ohella teemaan kuuluu kaksi uutista, jotka kertovat leirillä tapahtuneista, Isisiin liitettyjen henkilöiden vangitsemisista Syyrian kurdien hallitsemiin salaisiin vankiloihin (uutiset 28.5. ja 26.6.b).

Kuten kaavio 4. osoittaa, teema erosi kahdesta edellisestä merkittävästi. Suurin ero oli se, että aikaisemmissa teemoissa hallinnut vihainen reaktio oli nyt pudonnut lähestulkoon viimeiseksi. Sen osuus (1,75%) oli vain niukasti enemmän kuin vähiten käytetyn ihastuneen reaktion (1,6%). Toinen huomattava ero oli se, että surullinen reaktio oli kivunnut tässä teemassa kolmannelle sijalle, sen osuus oli peräti 7,67%. Oleellista määrän lisäksi on se, että valtaosa surullisista reaktioista painottui aineiston loppuun, mikä vihjaa tunneintensiteetin ajallisesta muutoksesta. Teeman suosituimpien reaktioiden, eli tykkäyksen (43,13%) ja nauravan reaktion (42,28%), osuudet olivat tällä kertaa todella lähellä toisiaan; ensimmäisen osuus oli vain niukasti suurempi kuin toisen. Hämmästynyt reaktio oli neljäs (3,57%).

Kaavio 4. Teema 3. Leirin olosuhteet

Tästä teemasta en valinnut laadulliseen vertailuun eniten reaktioita keränneitä uutisia (28.5. ja 26.6.b.). Kuten edellä mainitsin, kyseiset uutiset kertovat leirillä tapahtuneista Isisiin yhdistettyjen henkilöiden vangitsemisista. Tähänastisen analyysin perusteella oletan, että näihin uutisiin kertyneet tykkäykset kielivät negatiivisesta asenteesta leirin aikuisia kohtaan. Tulkitsen, että näihin uutisiin kertyi reaktioista eniten tykkäyksiä siksi, että affektiivinen yleisö tulkitsi vangitsemisen moraalisesti oikeudenmukaiseksi: tykkäyksen arvoiseksi. Sen sijaan valitsin laadulliseen vertailuun uutiset 26.6.a ja 19.1., jotka sisällöltään olivat keskenään samankaltaisia, mutta joiden ajalliset kontekstit ja keräämät reaktiot erosivat toisistaan merkittävästi paljastaen muutoksen affektiivisen yleisön tunneintensiteetissä.

Uutiseen 26.6.a kertyi huomattavasti uutista 19.1. enemmän reaktioita: 490 kappaletta, joista suurin osa oli nauravia (307/62,65%). Toisena uutisessa 26.6.a oli tykkäys (112/22,86%), jonka osuus ei ollut pieni, mutta kuitenkin huomattavasti nauravaa reaktiota pienempi. Uutiseen 19.1. taas kertyi yhteensä 276 reaktiota. Koska surullisen reaktion osuus (91/32,97%) oli tässä uutisessa niukasti suurempi kuin nauravan reaktion (86/31,16%) ja tykkäyksen (84/30,43%), kyseinen uutinen muodosti radikaaleimman kontrastin aikaisempiin uutisiin verrattuna. Sen lisäksi, että uutinen oli koko aineistosta ainoa, jossa surullisen reaktio oli kaikista suosituin, oli tämä ensimmäinen kerta, kun surullinen reaktio pääsi määrällisesti lähellekään reaktioiden kärkeä.

Molemmat uutiset kertovat leirin humanitäärisestä hädästä. Uutinen 26.6.a kertoo aiheesta kokonaisvaltaisesti ja se on otsikoitu näin: ”Seitsemän SPR:n työntekijää avustaa leirillä, jossa on myös suomalaisia ”Isis-vaimoja” ja heidän lapsiaan – ”Olosuhteet eivät ole tarpeeksi hyvät”. Uutisen Facebook-julkaisun oheen on kirjoitettu, ”Al-Holin leirillä olevilla ”Isis-vaimoilla” ja lapsilla ei ole tarpeeksi vettä, ruokaa tai telttoja. Lämpötila on yli +40 astetta”. Uutisessa mainitaan leirin tukalan kuumat olosuhteet, veden, telttojen ja ruokien riittämättömyys, *Suomen punaisen ristin* (SPR) pyörittämän kenttäsaaralan ylikuormitus sekä leirin kantokyvyn ylittyminen. Aihetta uutisessa kommentoi SPR:n edustaja.

Uutinen 19.1. sen sijaan keskittyy erityisesti leirin lasten kärsimykseen. Aihetta taustoittaa yleinen kartoitus leirin humanitäärisestä hädästä, mutta koska lasten kärsimys on nostettu uutisen kuvaukseen ja tuodaan esiin heti uutisen alussa, tulkitsen lasten kärsimyksen olevan uutisen pääfokus. Uutisen otsikossa lukee: ”Al-Holin tilanne synkkenee – humanitääristen ongelmien lisäksi yksi merkittävä vaara: ”Äärimmäisen häijy”. Tällä kertaa uutisen Facebook-julkaisun oheen kirjoitettu kuvaus eroaa täysin uutisen otsikosta ja tarjoaa käyttäjille lisätietoa aiheesta. Kuvauksessa lukee: ”Al-Holin leirillä on kuollut satoja lapsia.” Lasten korkean kuolleisuuden ja lasten yleisimpien kuolinsyiden lisäksi uutisessa mainitaan

haavoittuvainen asema, johon leirillä asuvat henkilöpaperittomat lapset todennäköisesti joutuvat. Se, mihin uutisen otsikossa mainittu ”merkittävä vaara” viittaa, selviää vasta uutisen lopussa. Sillä viitataan leirin jihadistinaisten perustamaan uskonnolliseen *Hisbah*²⁵-poliisiin, joka rankaisee järjestön sääntöjä rikkovia tai niistä irtautumaan pyrkiviä naisia väkivallalla.

Uutisesta 26.6.a löytyi 149 analyysiin soveltuvaa kommenttia, joista erittelin kaksitoista kommenttiteemaa: *vastuunkanto* (79/53,02%), *uutismedioiden kritisoiminen* (21/14,09%), *turvallisuushka* (20/13,42%), *leiriläisten pilkkaaminen* (18/12,08%), *leiriläisten kuoleman toivominen* (13/8,72%), *tyytymättömyys päättäjiin* (12/8,05%), *valtionvarojen tuhlaus* (7/4,70%), *tyytymättömyys SPR:in* (5/3,36%), *välinpitämättömyys* (4/2,68%), *leiriläisten epäluotettavuus* (3/2,01%), *kulttuurinen erilaisuus* (3/2,01%), ja *leiriläisten henkisten ominaisuuksien kritisoiminen* (2/1,34%). Kaikki kommenttiteemat, paitsi *tyytymättömyys SPR:in* ja *välinpitämättömyys*, olivat edellisistä uutisista tuttuja, mutta kommenttiteemojen esiintyvyydessä oli taas merkittäviä ja mielenkiintoisia eroja aikaisempaan verrattuna. Koska uutisessa leirin suomalaisasukkaita puolusti juuri SPR:n edustaja, on ymmärrettävää, että affektiivisen yleisön negatiiviset affektit kiinnittyivät tällä kertaa osittain juuri kyseiseen järjestöön leirin suomalaisasukkaiden ja poliittisten päättäjien ohella. Asukkaita tai heidän paluutaan yleisellä tasolla vastustettiin viidessä kommentissa (3,36%).

Uutisesta 19.1. sen sijaan löytyi 83 kommenttia, joista erittelin kymmenen kommenttiteemaa: *vastuunkanto* (23/27,71%), *leirin lasten suojeleminen* (18/21,69%), *turvallisuushka* (15/18,07%), *muiden käyttäjien moralisoiminen* (11/13,25%), *tyytymättömyys päättäjiin* (9/10,84%), *uutismedioiden kritisoiminen* (8/9,64%), *kulttuurinen erilaisuus* (4/4,82%), *leiriläisten epäluotettavuus* (3/3,61%), *valtionvarojen tuhlaus* (3/3,61%) ja *leiriläisten pilkkaaminen* (3/3,61%). Uutena kommenttiteemana uutisessa esiintyi *muiden käyttäjien moralisoiminen*. Sillä tarkoitan kommentteja, joissa moralisoitiin joko muita käyttäjiä tai yleisesti al-Hol-keskustelun vihamielisiä diskursseja. Leirin suomalaisasukkaita tai heidän paluutaan yleisellä tasolla vastustettiin seitsemässä kommentissa (8,43%).

4.2.1. Pilkallinen nauru

Löysin ensimmäisestä uutisesta (26.6.a) yhteistä alaluvussa 3.2. käsittelemäni uutisen 25.5.b kanssa, joka keskittyi leirin suomalaisasukkaiden esittelyyn. Ensinnäkin molempiin uutisiin

---

²⁵ *Hisbah* viittaa muslimiyhteisöjen moraaliin sekä laajasti ottaen julkisen lain ja järjestyksen ylläpitämiseen ja markkinoiden valvomiseen (The Oxford Dictionary of Islam).

kohdistettiin nauravaa reaktiota ylivoimaisesti eniten, joskin nyt käsittelyssä olevassa uutisessa nauravan reaktion osuus oli suurempi kuin edellisessä uutisessa, peräti 62,65%. Toisekseen kuten edellisessä, myös tässä uutisessa *vastuunkanto*-kommenttiteema (79/53,02%) oli ylivoimaisesti suosituin ja se yhdistyi usein humoristisiin ja ivallisiin ilmaisutapoihin. Samoin ilmaisutapojen sisällöt vastasivat pitkälti uutisesta 25.5.b tekemiäni havaintoja. Esimerkiksi aikaisemmin mainitsemani meemit (ks. Kuva 2.) ja lähtömotiivien ivallinen kommentointi ja nauttimiseen kannustaminen toistuivat myös tämän uutisen kommentteissa, mikä viittaa tiettyjen pilkallisten ilmaisujen tahmeuteen.

Vaikka nauravan reaktion osuus kasvoi siirryttäessä uutisesta 25.5.b uutiseen 26.6.a, samoin ei käynyt *vastuunkanto*-kommenttiteemalle, vaan uutisista ensimmäisessä kommenttiteeman osuus oli hieman suurempi kuin jälkimmäisessä. Toisaalta uutisessa 25.5.b marginaalisessa asemassa ollut *leiriläisten pilkkaaminen* -kommenttiteema nosti uutisessa 26.6.a suosiotaan (18/12,08%), minkä tulkitsen tärkeimmäksi selitykseksi nauravan reaktion käytön kasvulle. Tähän kommenttiteemaan kuuluvissa kommenteissa pilkka kohdistui kaikkein useimmiten ”Isis-vaimojen” vaatetukseen, niqabeihin. Se, että uutisessa 26.6.a leirin kuumat olosuhteet on nostettu jopa uutisen Facebook-julkaisun kuvaukseen, vaikuttaa ohjanneen affektiivisen yleisöön tekemään pilaa ”Isis-vaimojen” vaatetuksesta. Peräti yksitoista kommentoijaa nimittäin kehotti ”Isis-vaimoja” riisumaan ”jätessänsä” tai ”kaavuksi” nimittämänsä niqabit yltään viilentyäkseen. Kommentit viittaavat jälleen niqabin tahmeuteen ja osoittavat, että kyse ei ole vain niqabin ja uhkaavien merkitysten yhteen liimautumisesta. Yhtä lailla niqabiin liimautuu myös humoristisia, tai pikemminkin pilkallisia, merkityksiä. Toisaalta, kuten aikaisemmin esitin, nauru ja siten myös huumori eivät affektiivisesti ole kovin kaukana vihasta ainakaan silloin, kun naurulla pyritään ilmaisemaan ylemmyydentunnetta.

Naurulla on teoretisoitu olevan läheinen yhteys myös inhoon. Sen lisäksi, että inholla kuvataan ruokaan liittyviä hylkäyksen affekteja, inholla kuvataan myös sosiaalisen hylkäyksen affekteja. Inhon ilmauksia, kuten sanoja ja ilmeitä, käytetäänkin kulttuurista toiseen ilmaisemaan hyljeksintää ruuan ohella epäsovivia nähtyjä käytöstapoja ja ihmisiä kohtaan. (Schnall et al. 2008, 1097.) Winfried Menninghaus (2003) on esittänyt, että johonkin kohdistuva nauru on hyljeksivä ele, joka jäljittelee inhon reaktioita, kuten oksentamista. Hänen mukaansa inho ja nauru ovatkin toisiaan täydentäviä tapoja tunnustaa toiseutta. (Menninghaus 2003, 11.) Menninghausia mukaillen Imogen Tyler (2008) on todennut, että sekä inho että nauru ovat yhteisöjä rakentavia käytäntöjä. Kuten inho myös nauru tarttuu ja tuo näin ollen yhteisön jäseniä lähemmäs toisiaan ja samalla kauemmas naurun kohteesta. Menninghausin ja Tylerin ajatukset inhon ja naurun suhteesta ovat hyvin yhdistettävissä Buckleyn (2003) ja

Billigin (2005) ajatuksiin naurun moraalista ja sosiaalisista funktioista. Nauraminen liikuttaa naurajaa pois päin siitä, johon nauru kohdistuu. Siten nauraessamme vahvistamme moraalisia arvostelmia ja hierarkioita eli rajoja ”meidän” ja ”muiden” välillä. (Tyler 2008, 23.)

Vaikka vastuunkantoon kehottamisella oli myös uutisessa 26.6.a osansa nauravan reaktion suosiossa, nyt *vastuunkanto*-kommenttiteemaan liitettiin myös toisenlaisia, vakavampia merkityksiä. Pilkallisia tai humoristisia ilmaisuja sisältävien kommenttien jälkeen isoimmassa roolissa olivat uutisessa 26.6.a nimittäin sellaiset vastuunkantoon kehottavat kommentit, joissa ilmaistiin, etteivät leirin suomalaisasukkaat ansaitse myötätuntoa tai sympatiaa. Syyt liitettiin Isis-järjestön julmuuksiin, kuten jesidiyhteisölle aiheutettuihin kärsimyksiin.²⁶ On mielenkiintoista, että jesidien kärsimys korostui juuri uutisen 26.6.a kommentteissa huolimatta siitä, ettei asiaa mainita uutisessa. Kenties aihe oli affektiivisen yleisön tuoreessa mielessä; IS oli nimittäin julkaissut vain alle kaksi viikkoa aikaisemmin uutisen 11.6.a, jossa kerrottiin tästä nimenomaisesta aiheesta. Julkinen keskustelu Isisin jesidiyhteisölle aiheutetusta kärsimyksestä on ilmeisesti herättänyt affektiivisessä yleisössä voimakkaita affekteja. Kyseisen keskustelun tahmeus selittää, miksi affektiivisen yleisön tunneintensiteetti rönssyili sellaisiinkin asioihin, jotka eivät olleet läsnä kyseessä olevassa uutisessa.

Tulkitsin edellisen teeman yhteydessä affektiivisen yleisön näkemyksen siitä, että leirin suomalaisasukkaat – erityisesti naiset – ovat aiheuttaneet inhimillistä kärsimystä muille henkilöille, liittyvän erityisesti vihaiseen reaktioon. Tällä kertaa tämä väite ei kuitenkaan päde, koska uutiseen 26.6.a ei kertynyt vihaisia reaktioita merkittävällä tavalla toisin kuin nauravia reaktioita (62,65%) ja tykkäyksiä (22,86%). Tämä todistaa, ettei reaktioilla faattisina eleinä ole mitään ennalta määrättyjä merkityksiä. Sekä vihainen että naurava reaktio voivat toimia moraalista alemmuutta ja sosiaalista hyljeksintää ilmaisevina affektiivisina eleinä. Siinä missä vihainen reaktio kytkeytyy eritoten pelkoon, tyytymättömyyteen ja vihaan itsessään, naurava reaktio kytkeytyy halveksuntaan ja inhoon.

Muita suosittuja kommenttiteemoja uutisessa 26.6.a olivat *uutismedioiden kritisoiminen, turvallisuusuhka, leiriläisten kuoleman toivominen, sekä tyytymättömyys päättäjiin*. Tähänastisen analyysin perusteella nämä kommenttiteemat vaikuttavat

---

²⁶ *Jesidit* ovat etnisuskonnollinen yhteisö, jonka perinteinen tukikohta sijaitsee Sinjarin kaupungissa Luoteis-Irakissa. Jesidien uskonto on sekoitus Lähi-Idän uskontoja ja siinä on piirteitä Islamista. Jesidejä on vainottu läpi vuosisatojen, ja vuonna 2014 suuri joukko jesidejä joutui pakenemaan Isisin vallatessa heidän asuinseutujansa. Isisin toimesta tuhannet jesidimiehet joutuivat tapetuiksi ja tuhannet naiset taas orjuutetuiksi, kidutetuiksi ja raiskatuiksi. ([Åkman, Erika \(25.5.2019\) Suomalainen Marja auttaa ISIS-vankeina olleita jesidityttöjä Irakissa – ”Tyttöjä on löyty ja raiskattu, heitä on lainattu ja myyty”. IS](#)) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

merkitykseltään negatiivisilta, ja olenkin aikaisemmin esittänyt suurimman osan niistä liittyvän vihaiseen reaktioon. Ainoastaan *uutismedioiden kritisoiminen* -kommenttiteemaa en ole tarkastellut aikaisemmin laadullisesti, mutta tulkintani mukaan sekin on merkitykseltään selvästi negatiivinen. On mielenkiintoista, että juuri tästä uutisesta nousi esiin tähän mennessä kaikkein eniten uutismedioita kritisoivia kommentteja (21/14,09%). Näissä oltiin tyytymättömiä al-Hol-uutisten tiheään julkaisutahtiin ja humanitäärisen avun kehykseen, jonka kautta leirin tilanne uutisessa esitettiin. Uutismedioita syytettiin esimerkiksi aivopesuyrityksestä.

Tällä kertaa edellä mainitut kommenttiteemat eivät kuitenkaan liittyneet vihaiseen reaktioon, sillä kuten edellä mainitsin, vihaisen reaktion osuus oli uutisessa 26.6.a hyvin pieni. Toisaalta, kuten alaluvussa 4.1.1. totesin, tykkäys on monikäyttöinen toiminto; se voi toimia positiivisten affektien ilmaisukeinon ohella myös negatiivisten affektien vaihtoehtoisena ilmaisukeinona. Tämä edellyttää, että uutiseen kohdistamistaan negatiivisista affekteista huolimatta käyttäjä löytää uutisesta jonkin merkityksellisen seikan, johon haluaa kohdistaa hyväksyntää. Uutisen 26.6.a tykkäysten suhteellisen suurta osuutta (22,86%) selittää tulkintani mukaan juuri tämä logiikka, joka osoittaa, että nauravan reaktion ohella myös tykkäys voi olla vastuunkantoon kehottava ele. Tarkemmin sanottuna tulkitsen, että uutisesta 26.6.a tykänneet käyttäjät pyrkivät ilmaisemaan pitävänsä leirin kurjia oloja oikeutettuna rangaistuksena leirin suomalaisasukkaille.

4.2.2. Tunneintensiteetti muuttuu

Toisen uutisen (19.1.) kommenttiteemat vastaavat edellisen uutisen (26.6.a) kommenttiteemoja siinä määrin, että kuten edellisessä myös tässä *vastuunkanto* oli kommenttiteemoista suosituin ja *turvallisuusuhka* kolmanneksi suosituin. Kommenttiteemojen yhtäläisyydet korreloituivat myös uutisten reaktioihin; kuten uutisessa 26.6.a myös uutisessa 19.1. nauravien reaktioiden ja tykkäysten osuudet olivat merkittäviä, vaikkakaan eivät yhtä merkittäviä. En kuitenkaan ole kiinnostunut niinkään siitä, mikä näitä kahta uutista yhdisti vaan siitä, mikä niitä erotti. Tykkäysten ja nauravien reaktioiden ohella uutisesta 19.1. nousi nimittäin esiin merkittävä määrä myös surullisia reaktioita (91/32,97%), mikä nosti surullisen reaktion uutisen suosituimmaksi reaktioksi. Tämä oli poikkeuksellista muihin kyseisen teeman uutisiin verrattuna sekä koko aineistoon suhteutettuna. Vaikka aikaisemminkin surullinen reaktio oli noussut esiin lasten kärsimystä käsittelevissä uutisissa, ei näissäkään uutisissa sen osuus ollut

ollut varsinaisesti suuri. Uutinen 19.1. olikin koko aineiston ainoa uutinen, jossa surullinen reaktio oli kaikkein suosituin tai edes määrällisesti lähellä suosituinta reaktiota.

Kuten kaavio 5. näyttää, surullista reaktiota alkoi esiintyä huomattavasti vasta aineiston lopussa joulu- ja tammikuussa. Vaikuttaa siis siltä, että ajan mittaan affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui jossain määrin. On kuitenkin huomioitava, että muutosta tuskin selittää vain ajallinen konteksti, vaan todennäköisesti sitä selittävät myös eroavaisuudet uutisten sisältöjen välillä. Molemmat merkittävän määrän surullisia reaktioita teeman sisällä keränneet uutiset (19.1. ja 20.12.) käsitelivät nimittäin juuri lasten kärsimystä, kun taas loput uutisista kertoivat kärsimyksestä yleisemmällä tasolla. Toisaalta tunneintensiteetin muutos heijastui myös reaktioiden kokonaismäärään. Aineiston lopussa, syksyllä ja talvella, julkaistut teeman uutiset eivät olleet yhtä reaktiorikkaita kuin aineiston alussa, kesällä, julkaistut teeman uutiset.

Surullisten reaktioiden merkittävää osuutta uutisessa 19.1. selittävät tulkintani mukaan kommenttiteemojen *leirin lasten suojeleminen* (18/21,69%) ja *muiden käyttäjien moralisoiminen* (11/13,25%) tähän mennessä suurimmat osuudet. Näistä ensimmäinen oli toiseksi suosituin ja toinen neljänneksi suosituin. Tätä aikaisempi suurin *leirin lasten suojeleminen* -kommenttiteeman osuus oli löytynyt uutisesta 5.9., jossa käsiteltiin ”Isis-vaimojen” väkivaltaa ja 14-vuotiaan tytön epäiltyä murhaa. Esitin kommenttiteeman heijastuvan myös reaktioihin, sillä kyseiseen uutiseen kertyi poikkeuksellisen suuri määrä surullisia reaktioita. Kun vertaa aikaisempaa uutista 5.9. nyt käsiteltävään uutiseen 19.1., vaikuttaa, että lapsiin kohdistuvan huolen ja empatian sekä surullisen reaktion välillä oli korrelaatio; kun *leirin lasten suojeleminen* -kommenttiteeman osuus kasvoi, niin kasvoi myös surullisten reaktioiden määrä. Tämä vahvistaa väitettäni siitä, että surullinen reaktio heijasti ensisijaisesti leirin lapsiin kohdistuvaa empatiaa affektiivisessä yleisössä.

Näin ollen väitän, että aineiston loppupuolella affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui. Tähän vaikutti uutisten sisältöjen muuttumisen lisäksi ajallinen konteksti. Tammikuussa ensimmäisten al-Holin suomalaisasukkaiden, kahden orvoksi jääneen lapsen, palautusoperaatio oli jo takana päin. Vaikuttaa siltä, että leirin kurjien olojen konkretisoituminen orpolasten kohtaloon herätti affektiivisessä yleisössä aikaisempaa vähemmän vastustusta ja enemmän myötätuntoa.

Tunneintensiteetin muutos heijastui myös *muiden käyttäjien moralisoiminen* -kommenttiteeman kehittymiseen. Uutinen 19.1. oli nimittäin ensimmäinen, jossa kommentoijat ryhtyivät ilmaisemaan moralisoivia arvostelmia toisistaan. Enää ei ollutkaan kyse ainoastaan siitä, minkälaisia moraalisia arvostelmia uutisen affektiivinen yleisö teki ”toisista” eli uutisissa

esiintyvistä ”Isis-vaimoista ja -lapsista” vaan myös siitä, minkälaista moraalista hierarkiaa yleisön, ”meidän”, jäsenet rakensivat suhteessa toisiinsa. Tässä neuvottelussa leirin lapset olivat suurin kiistakapula, sillä samalla kun lapsiin kohdistuvaan vihamieliseen asenteeseen puututtiin, saatettiin aikuisten vastuunkannon ja uhkaavuuden perään yhä kuluttaa. Moralisovissa kommenteissa lapsiin vihamielisesti suhtautuvat henkilöt leimattiin esimerkiksi tekopyhiksi ja sairaiksi. Erityisen mielenkiintoista oli nauravan reaktion käyttöön puuttuminen. Neljä kommentoijaa totesi nauravan reaktion käytön lasten kärsimyksestä kertovien uutisen yhteydessä olevan joko sairasta tai moraalitonta.

Nämä moralisoivat ilmaisut toivat mieleeni inhon. Kuten aikaisemmin totesin ”Isis-vaimoihin” kohdistuvan pilkan yhteydessä, inho on moraalinen affekti, jolla on keskeinen rooli sosiaalisten normien rakentumisessa ja ylläpitämisessä. Inho sosiaalisen hylkäyksen affektina motivoi hylkäämään sellaiset ihmiset ja ideat, joiden nähdään vahingoittavan ”meidän” ydinarvoja (Nikunen & Pantti 2018, 78). Uutinen 19.1. osoittaa, ettei käsitys ydinarvoista ollut kaikkien affektiivisen yleisön jäsenten kesken jaettu, vaan ydinarvoista käytiin toisinaan tahmeaa, affektiivisesti latautunutta neuvottelua. Käytännössä tämä näkyi siinä, että vaikka affektiivisessä yleisössä vallitsi vahva konsensus siitä, etteivät leirin aikuiset asukkaat ansaitse empatiaa ja rakkautta, leirillä asuvien lasten kohdalla vastaukset huolenpidon ja välittämisen ansaitsevuuden kysymyksiin jakoivat affektiivista yleisöä.

5. Paluu al-Holista

Lokakuussa 2019 tilanne al-Holissa kärjistyi, kun Turkki aloitti hyökkäyksen Syyrian kurdialueille. Turkki perusteli hyökkäystään Syyrian kurdien YPG-joukkojen, eli Syyrian kurdialuetta hallitsevan PYD-puolueen armeijan, väitetyillä terrorismikytköksillä. Tämä aiheutti Turkin mukaan tarpeen perustaa Turkin ja Syyrian rajalle ”suojavyöhyke”, jolla voitaisiin ehkäistä terrorismin leviämistä.²⁷ Vaikka suunniteltu suojavyöhyke ei sijoittunut al-Holin alueelle, hyökkäyksellä oli vaikutuksensa leiriin. Sen seurauksena Syyrian kurdijoukot joutuivat luopumaan monista Isisin vastaisista operaatioistaan keskittääkseen voimansa puolustautumiseen. Siten hyökkäys uhkasi leiriä pyörittävän kurdihallinnon vakautta ja loi otollisen tilan al-Holissa oleskelevien Isis-terroristien voimistumiselle.²⁸

Hyökkäys väitetyesti myös edisti leirillä tarjottua humanitääristä apua voimistaessaan huolta erityisesti leirin haavoittuvaisimmassa asemassa olevien asukkaiden, lasten, turvallisuudesta. IS:n 20.11.2019 julkaisemassa uutisessa²⁹ todettiin, että hyökkäys saattaa vauhdittaa leirin suomalaisasukkaiden paluuta. Uutisen mukaan useat länsimaat olivat jo ryhtyneet toimiin ja sallineet joidenkin, pääasiassa orvoksi jääneiden, leirillä asuneiden lasten paluun kotimaahansa. Joukossa oli myös muutamia lastensa kanssa palanneita ”Isis-vaimoja”. Pian uutisen jälkeen alkoivat spekulatiot Suomen suunnitelmista leirin suomalaisasukkaiden auttamiseksi. Hallitus sai kuitenkin vasta 16.12.2019 sovittua kantansa al-Hol-asiaan ja ilmoitti tuoreen pääministerin, Sanna Marinin, johdolla pyrkivänsä noutamaan lapset leiriltä niin pian kuin mahdollista, mutta että velvoitetta vapaaehtoisesti alueelle menneiden aikuisten tuomisesta Suomeen ei olisi. Linjaus oli odotettavissa, sillä lukuisat perus- ja ihmisoikeussopimukset suosittivat, että erityisesti lasten suhteen ryhdytään viipymättä toimiin heidän Suomeen tuomisekseen (Mustasaari 2019).

Analyysini päättyy näihin tapahtumiin. Jaottelin paluusta kertovat uutiset siten, että teema 4. *Paluun spekulointi* koostuu aikavälillä 16.7.–16.12.2019 julkaistuista viidestätoista uutisesta. Niissä leirin suomalaisasukkaiden paluuta spekuloidaan erilaisiin epävirallisiin lähteisiin viitaten. Teema 5. *Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio* sen sijaan koostuu aikavälillä 16.12–21.12.2019 julkaistuista kahdeksasta uutisesta, jotka

---

²⁷ [Ortamo, Simo \(10.10.2019\) Miksi Turkki hyökkää Syyriaan, ja mitä siitä seuraa? Tässä 100 ja 400 sanan mittaiset vastaukset. YLE](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

²⁸ [Hall, Richard & Daragahi, Borzou \(10.10.2019\) Turkey's attack on Syria stokes fears of mass Isis prison break. Independent](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

²⁹ [Kotkavirta, Johannes \(20.11.2019\) Isis-lapset palaavat Eurooppaan – sisäministeriö valmistautuu vastaanottoon Suomessa. IS](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

käsittelevät sitä, kuinka kahden orvoksi jääneen lapsen varsinainen palautusprosessi leiriltä Suomeen eteni.

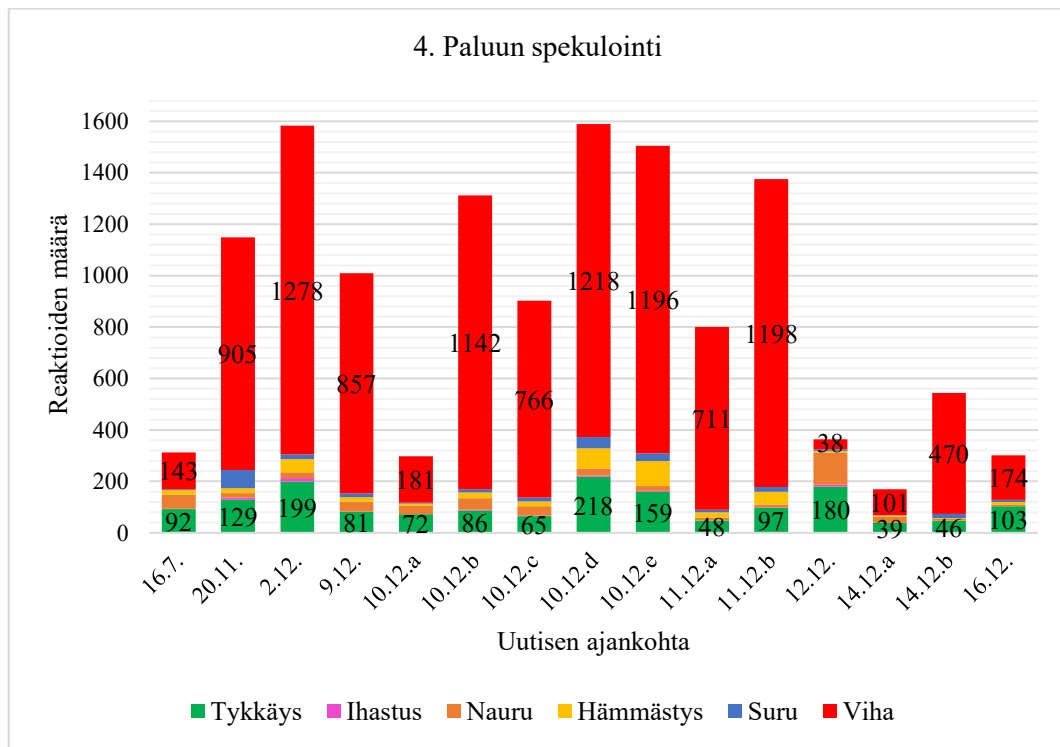
Tähän asti olen toteuttanut analyysiä valitsemalla kustakin teemasta kaksi uutista, joita olen vertaillut keskenään laadullisen analyysin keinoin. Tämä on ollut perusteltua, sillä aikaisemmista teemoista on löytynyt huomattavaa reaktioiden vaihtelua eri uutisten väliltä. Vaihtelu on selittynyt useimmiten eroavaisuuksilla uutisten sisältöjen välillä, mutta parhaimmillaan se on paljastanut hienovaraisia kohtia, joissa affektiivisen yleisön tunneintensiteetti on muuttunut. Kahden viimeisen teeman kohdalla poikkesin tästä kaavasta; määrällinen analyysi koski jokaista teemojen uutista, mutta laadullinen analyysi koski vain yhtä uutista kustakin teemasta. Valinta on perusteltu kahdesta syystä. Ensinnäkin teemojen 4. ja 5. sisällä uutisten reaktioissa ei ollut yhtä merkittäviä eroja kuin aikaisempien teemojen sisällä, vaan reagointi oli verrattain johdonmukaista. Näkemykseni mukaan vertaileva analyysi teemojen sisällä ei olisi siksi tarjonnut oleellisesti uutta tietoa aineistostani. Toisekseen, toisin kuin aikaisemmat teemat, jotka olivat sisällöltään keskenään hyvin erilaisia, nämä kaksi teemaa olivat sisällöltään hyvin samanlaisia. Molemmat teemat kertoivat leirin asukkaiden paluusta Suomeen; ensimmäisessä teemassa siitä kerrottiin spekuloiden ja toisessa taas faktapohjaisesti. Siksi näin perustelluksi vertailla reagointia teemojen välillä.

5.1. Spekuloinneista kahden orpolapsen varsinaiseen paluuseen

Viidellätoista uutisellaan teema 4. *Paluun spekulointi* oli aineiston laajin. Teema 5. *Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio* sen sijaan koostui kahdeksasta uutisesta. Teemoja ei yhdistänyt ainoastaan niiden aihepiirit vaan myös niiden kerryttämät reaktiot. Kaavioista 5. ja 6. näkyikin, että vihainen reaktio hallitsi ylivoimaisesti molempia teemoja ja että molempien uutisiin kertyi keskimäärin todella paljon reaktioita. Tarkempi havainnointi kuitenkin näyttää, että teemojen välillä oli hienovaraisia, mutta mielenkiintoisia vivahde-eroja. Vaikka vihainen reaktio oli molemmissa teemoissa kaikista suosituin, teemassa 5. suosiotaan kasvattivat tykkäys ja ihastunut reaktio huomattavasti. Muutoksen vuoksi olen erityisen kiinnostunut siitä, miten affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui, kun kaikkien leirin suomalaisasukkaiden, aikuisten ja lasten, paluun spekulointi konkretisoitui kahden pienen orpolapsen todelliseen kohtaloon.

Teemassa 4. vihaisen reaktion osuus oli huimat 78,5% eli suurempi kuin missään muussa teemassa. Toisena oli tykkäys, jonka osuus oli paljon vihaista reaktiota pienempi (12,21%). Muiden reaktioiden eli nauravan (3,59%), hämmästyneen (3,22%), surullisen

(2,07%) ja ihastuneen (0,40%) reaktion osuudet olivat hyvin pieniä. Reagointi teeman sisällä oli verrattain johdonmukaista. Poikkeuksen muodosti uutinen 12.12., jossa toisin kuin muissa uutisissa, vihainen reaktio ei ollut suosituin, vaan sen ohittivat tykkäys ja naurava reaktio. Eron selitys on tulkintani mukaan yksinkertainen. Kyseinen uutinen oli ainoa uutinen teemasta, joka sen sijaan, että olisi vihjannut siitä, että leirin suomalaisasukkaat ovat palaamassa Suomeen, vihjasi, ettei näin tule tapahtumaan. (ks. Kaavio 5.)

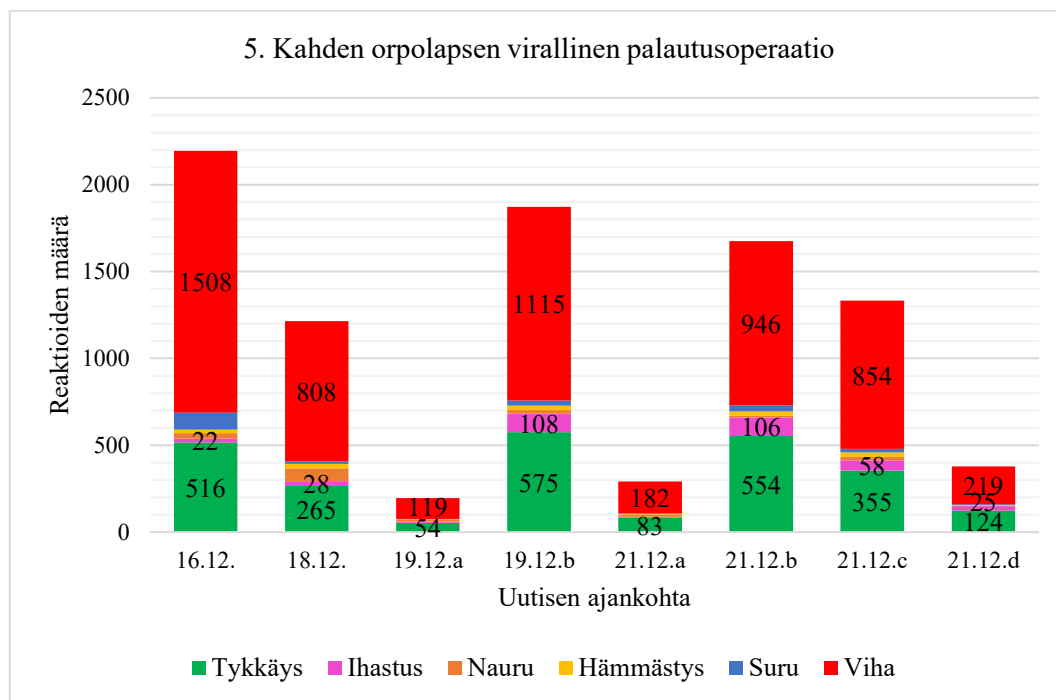

Kaavio 5. Teema 4. Paluun spekulointi

Teemassa 5. vihainen reaktio ei ollut aivan yhtä ylivoimaisen suosittu kuin edellisessä teemassa (62,81%). Toisena oli edellistä teemaa mukailleen tykkäys, jonka osuus oli nyt jonkin verran suurempi kuin edellisessä teemassa (27,59%). Kolmantena oli poikkeuksellisesti tällä kertaa ihastunut reaktio (3,93%). Neljäntenä oli surullinen (2,24%), viidentenä naurava (1,99%) ja kuudentena hämmästynyt (1,44%) reaktio. Mielenkiintoista on, että vaikka ihastuneen reaktion osuus oli myös teemassa 5. pieni, oli se kuitenkin huomattavasti suurempi kuin missään muussa teemassa. Lisäksi oli merkillistä, että ihastunutta reaktiota käytettiin kaikista eniten juuri aineiston lopussa, uutisissa 19.12.b, 21.12.b ja 21.12.c. Vertailussa teemojen välillä onkin erityisen kiinnostavaa se, miksi ihastunut reaktio nousi esiin juuri näiden uutisten yhteydessä ja tässä ajallisessa kontekstissa, joulukuun lopussa. Miksi teemassa 4. ihastuneen reaktion osuus oli häviävän pieni, mutta teemasta 5. se erottautui silmiin

pistävästi? Toisekseen kiinnostavaa on se, miksi tykkäyksen osuus oli teemassa 5. huomattavasti suurempi kuin teemassa 4. (ks. Kaavio 6.)

Kaavio 6. Teema 5. Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio

Valitsin laadulliseen vertailuun teemasta 4. uutisen 10.12.d ja teemasta 5. uutisen 21.12.b. Ensimmäisen valinta johtui yksinkertaisista syistä. Uutiseen 10.12.d kertyi teeman 4. uutisista kaikkein eniten reaktioita, 1590 kappaletta, ja lisäksi siinä esiintyi verrattain paljon variaatiota. Huomattavan vihaisten reaktioiden määrän (1218/76,6%) lisäksi uutiseen kertyi teeman keskiarvoa suurempi määrä myös tykkäyksiä (218/13,71%). Uutiseen 21.12.b kertyi vielä edellistäkin uutista enemmän reaktioita, 1676 kappaletta. Silti se ei ollut aineiston reaktiorikkain, vaan tätäkin enemmän reaktioita kertyi samaan teemaan kuuluviin uutisiin 16.12. ja 19.12.b. Päädyin kuitenkin valitsemaan laadulliseen vertailuun uutisen 21.12.b, koska siinä esiintyi verrattain paljon variaatiota. Käyttäjät olivat sen yhteydessä aktivoituneet käyttämään ihastunutta reaktiota, ja sen osuus (106/6,32%) olikin aineiston kokonaisuuteen nähden huomattava. Kaikkein eniten uutisen 21.12.b yhteydessä käytettiin kuitenkin vihaista reaktiota, joskaan sen osuus (946/56,44%) ei ollut aivan yhtä ylivoimainen kuin uutisessa 10.12.d. Sen sijaan toiseksi tulleen tykkäyksen osuus oli uutisessa 21.12.b paljon suurempi kuin uutisessa 10.12.d (554/33,05%).

Uutisen 10.12.d otsikossa lukee: ”Halla-aho: Al-holin leiriltä ollaan tuomassa pian charter-lennolla kaikki lähtöhalukkaat – ”Minulla ei ole syytä epäillä näitä tietoja””.

Uutisen Facebook-julkaisun ohien on kirjoitettu: ”Perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-aho vahvistaa Ilta-Sanomille tietonsa, joiden mukaan al-Holin leiriltä oltaisiin tuomassa jo tällä viikolla charter-lennolla kotiin kaikki lähtöhalukkaat leirillä olevat suomalaiset.” Uutisen keskiössä on siis perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-ahon lausunto. Hän kertoo saaneensa tiedon leirin suomalaisasukkaiden suunnitelluista palautuksista, mutta että ei pysty varmistamaan tietojensa lähdettä. Myöhemmin uutisessa kerrotaan, että ulkoministeriö on kiistänyt Halla-ahon lausunnon. Tätä tietoa lukija ei kuitenkaan pelkästä uutisen otsikosta tai kuvauksesta saa, joten sellaiselle lukijalle, joka ei klikannut uutista auki vaan luki vain uutisen otsikon ja Facebook-kuvauksen, on luultavasti jäänyt väärä kuva palautussuunnitelmien tilasta. Halla-ahon lisäksi aihetta kommentoivat muutamat muutkin poliitikot. Uutisen lopussa todetaan, ettei hallitus ole vielä tehnyt asiasta varsinaista päätöstä, sillä hallituskriisin seurauksena Suomessa ei ole vähään aikaan ollut poliittisia päätöksiä tekevää hallitusta. Uutisen mukaan samana päivänä nimitetty Sanna Marinin hallitus saa ensitöikseen ottaa kantaa al-Hol-kysymykseen.

Uutisen 21.12.b otsikossa sen sijaan lukee: ”Al-holin lapset saapuivat Suomeen – poliisi: ”Operaatio ohi””. Facebook-julkaisun oheiseen kuvaukseen on kirjoitettu: ”Al-Holin lapsia kuljettanut kone laskeutui Suomeen myöhään lauantai-iltana”. Uutisessa kerrotaan, että paluuoperaatio sujui hyvin ja että lapset ovat sosiaali- ja terveysviranomaisten hallussa. Uutisessa kerrataan myös viranomaisten aikaisemmin samana päivänä järjestämää tiedotustilaisuutta, jossa muun muassa ilmoitettiin, ettei lasten turvallisuuden ja yksityisyyden suojan vuoksi julkisuuteen anneta lapsia koskevia tietoja ja että viranomaiset pyrkivät turvaamaan lasten kasvun ja kehityksen edellytykset.

Uutisesta 10.12.d, löytyi 137 analyysiin soveltuvaa kommenttia, joista erittelin yksitoista kommenttiteemaa: *tyytymättömyys päättäjiin* (54/39,42%), *valtionvarojen tuhlaus* (28/20,44%), *turvallisuusuhka* (23/16,79%), *Halla-ahon tai perussuomalaisten kritisoiminen* (16/11,68%), *vastuunkanto* (9/6,57%), *kulttuurinen erilaisuus* (5/3,65%), *uutismedioiden kritisoiminen* (5/3,65%), *hallituksen tai paluun puolustaminen* (5/3,65%), *leiriläisten epäluotettavuus* (3/2,19%), *paluun spekulointi* (2/1,46%) ja *Halla-ahon puolustaminen* (2/1,46%). Leirin suomalaisasukkaita tai heidän paluutaan yleisellä tasolla vastustettiin yhdessätoista kommentissa (8,03%). Uutisesta nousi esiin jopa neljä uutta kommenttiteemaa: *Halla-ahon tai perussuomalaisten kritisoiminen*, *hallituksen tai paluun puolustaminen*, *paluun spekulointi* ja *Halla-ahon puolustaminen*.

Uutisella 10.12.d on jonkin verran yhteistä teeman 1. *Leirin suomalaisten esittely* yhteydessä käsittelemäni uutisen 11.12. kanssa. Ensinnäkin molempiin uutisiin kertyi

ylivoimaisesti eniten vihaisia reaktioita: ensimmäiseen peräti 83,56% ja toiseen 76,60%. Toisekseen molemmissa uutisissa kaksi suosituinta kommenttiteemaa olivat samat eli *tyytymättömyys päättäjiin* oli kaikista suosituin, ja *valtionvarojen tuhlaus* toiseksi suosituin. Yhtäläisyydet on helppo ymmärtää. Sen lisäksi, että uutiset sijoittuvat samaan ajalliseen kontekstiin – ne on julkaistu peräkkäisinä päivinä joulukuussa – molemmissa uutisissa vihjataan leirin suomalaisasukkaiden paluusta. Vaikka yhtäläisyydet uutisten välillä ovat huomionarvoisia, niin ovat myös eroavaisuudet. Ensinnäkin nyt käsiteltävään uutiseen 10.12.d kertyi huomattavasti enemmän reaktioita kuin edelliseen uutiseen 11.12. Toisekseen, vaikka pääpiirteittäin kommenttiteemojen esiintyvyys oli yhtäläinen uutisten välillä, uutisesta 10.12.d nousi esiin uusia kommenttiteemoja, joista etenkin *Halla-ahon tai perussuomalaisten kritisoiminen* ja *hallituksen tai paluun puolustaminen* toivat analyysiin uusia ja mielenkiintoisia näkökulmia.

Uutisesta 21.12.b löytyi sen sijaan 166 analyysiin soveltuvaa kommenttia, joista erittelin kymmenen kommenttiteemaa: *valtionvarojen tuhlaus* (71/42,77%), *tyytymättömyys päättäjiin* (50/30,12%), *leirin lasten suojeleminen* (30/18,07%), *muiden käyttäjien moralisoiminen* (29/17,47%), *turvallisuusuhka* (12/7,23%), *hallituksen tai paluun puolustaminen* (7/4,22%), *leiriläisten epäluotettavuus* (6/3,61%), *kulttuurinen erilaisuus* (3/1,81%), *uutismedioiden kritisoiminen* (3/1,81%) ja *leiriläisten pilkkaaminen* (2/1,2%). Leirin suomalaisasukkaita tai heidän paluutaan yleisellä tasolla vastustettiin kahdeksassa kommentissa (4,82%). Vaikka kaksi suosituinta kommenttiteemaa olivat samoja kuin edellisessä uutisessä 10.12.d, muilta osin kommenttiteemat ja niiden esiintyvyys uutisten välillä erosivat merkittävästi. Siispä on ymmärrettävää, että myös uutisten reaktiot erosivat keskenään jossain määrin.

5.1.1. Sitkeä viha ja epävakaa tahmeus

Ennen kuin analysoin sitä, mikä uutisia 10.12.d ja 21.12.b erottaa toisistaan, on aika paneutua siihen, mikä niitä yhdistää eli vihaiseen reaktioon. Kuten edellä totesin, kaksi suosituinta kommenttiteemaa, *tyytymättömyys päättäjiin* ja *valtionvarojen tuhlaus*, olivat uutisissa samat. Tämä yhtäläisyys on tulkintani mukaan tärkein vihaisen reaktion ylivoimaisuutta molemmissa uutisissa selittävä seikka. Se, että kyseiset kommenttiteemat nousivat niin vahvasti esiin näissä uutisissa, oli odotettavissa. Koska molemmissa uutisissa käsitellään al-Holia nimenomaan päättäjien ja heidän toimiensa näkökulmasta, on ymmärrettävää, että vihainen reaktio kiinnittyi näihin samaisiin seikkoihin. Alaluvussa 3.2. osoitin, kuinka paluuta vihjailevan uutisen 11.12.

yhteydessä affektiivisen yleisön negatiivisten affektien kohde siirtyi osittain leirin suomalaisasukkaista suomalaisiin päättäjiin, joiden nähtiin palautusten suunnittelemisen johdosta olevan vastuussa turvallisuusuhan konkretisoitumisesta. Samalla se, minkä koettiin olevan uhattuna, ei enää ollut ainoastaan suomalaisten turvallisuus vaan myös luottamus politiikkaan sekä taloudellinen toimeentulo. Tätä tulkintaa tukevat myös tässä luvussa käsiteltävät uutiset.

Paluuta spekuloidessa uutisessa 10.12.d *tyytymättömyys päättäjiin* - kommenttiteema oli kaikista suosituin (54/39,42%). Kommenttiteema oli lähes yhtä isossa roolissa orpolasten paluusta kertovassa uutisessa 21.12.b (50/30,12%), jossa se oli kokonaisuudessaan toiseksi suosituin kommenttiteema. Yhtä isossa roolissa kyseinen kommenttiteema on ollut aikaisemmin vain uutisessa 11.12., jossa leirin suomalaisasukkaiden esittelemisen ohessa vihjailtiin heidän paluustaan. Tuossa yhteydessä totesin, että vaikka yksittäiset päättäjät, poliitikot, puolueet ja ideologiat vilahtelivat kommentteissa, mikään niistä ei ollut niin toisteinen, että sitä olisi ollut perusteltua kutsua tahmeaksi merkiksi kyseisessä kontekstissa.

Tämä ei päde tässä luvussa käsiteltäviin uutisiin. Molempien uutisten kommentteissa syyttely kohdistui nimittäin toistuvasti tiettyihin yksittäisiin henkilöihin tai seikkoihin. Kaikkein räikeimmin tämä näkyi uutisessa 10.12.d, jonka yhteydessä peräti 17 kommentoijaa syytti nimenomaan ulkoministeri Pekka Haavistoa päättäjien joukosta. Tätä selittää Haaviston epäluottamusta herättäneisiin al-Hol-toimiin liittyvä uutisointi, joka oli uutisen 10.12.d julkaisun aikaan, joulukuun alussa, erityisen kiivasta. Se, että Haavistoa syyteltiin sellaisenkin uutisen kommentteissa, jossa hänet mainittiin vain ohimennen, eli uutisen 10.12.d kommentteissa, kielii Haavisto-kohun tahmeudesta. On kuitenkin mielenkiintoista, ettei seuraavana päivänä julkaistun, aikaisemmin analysoimani, uutisen 11.12. kommentteissa mainittu Haavistoa samalla tavalla toisteisesti, vaikka tämänkin uutisen kommentteja hallitsi päättäjiin kohdistuva tyytymättömyys. Tätä selittää nettikeskustelujen tahmeuden epävakaus. Tunneintensiteetti voi roihahtaa nopeasti, mutta myös hiipua nopeasti. (Paasonen 2014, 37.) Siksi on ymmärrettävää, että hieman eri merkitykset ja objektit korostuivat samaa aihepiiriin kuuluvien uutisten kommentteissa.

Myös uutisen 21.12.b kommentteissa syyteltiin Haavistoa, mutta ei niin toisteisesti kuin edellisen uutisen kommentteissa. Tätä enemmän kommentoijat nimittäin tarttuivat al-Hol-toimien näennäiseen ilmastoristiriitaan. Tämä tapahtui kauhistelemalla sitä, että kaksi orpolasta noudettiin leiriltä yksityislennolla. Nämä kommentoijat esittivät – totisesti huolissaan tai näpäyttääkseen päättäjiä – valinnan olevan ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, jonka kärkeen

on nostettu esimerkiksi ympäristöasiat.³⁰ Se, että uutisen 21.12.b kommentteissa tartuttiin jälleen uuteen seikkaan, vahvistaa tulkintaani al-Hol-keskustelun tahmeuden epävakaudesta. Vaikka päättäjiin kohdistuva tyytymättömyys ja viha säilyi sitkeänä läpi aineiston, mitkään niihin liittyvät merkitykset eivät olleet tasaisen tahmeita ajasta ja paikasta riippumatta. Tämä tuo mieleeni Anna Rantasilan (2018, 43) huomion siitä, että affektiivisen yleisön keskuudessa tunneintensiteetti kiertää ja elää jaettujen merkitysten ja tulkintojen mukana tarrautuen vuorotellen eri ideoihin, kuviin tai kehoihin.

Päättäjiä kritisovia äänenpainoja toisteisemmassa roolissa uutisessa 21.12.b olivat kommentit, joissa kauhisteltiin sitä, kuinka paljon resursseja al-Hol-operaatioon oltiin valmiita käyttämään eli *valtionvarojen tuhlaus* -kommenttiteema (71/42,77%). Sen osuus oli merkittävä jopa edelliseen uutiseen 10.12.d verrattuna, jossa kyseinen kommenttiteema oli toiseksi suosituin (28/20,44%). Kuten totesin aikaisemmin uutisen 11.12. yhteydessä, *valtiovarojen tuhlaus* -kommenttiteema liittyy läheisesti *tyytymättömyys päättäjiin* -kommenttiteemaan; molemmat ilmaisivat tyytymättömyyttä ja etenkin epäluottamusta politiikkaa ja sen oikeudenmukaisuutta kohtaan. Mutta toisin kuin *tyytymättömyys päättäjiin* -kommenttiteemassa, jossa affektiivinen yleisö ilmaisi tyytymättömyytensä syyttämällä tiettyjä henkilöitä tai poliittisia elimiä – kuten Pekka Haavistoa tai hallitusta, – *valtionvarojen tuhlaus* -kommenttiteemassa yleisö ilmaisi tyytymättömyytensä kiinnittämällä huomiota tiettyihin tekoihin tai tekemättä jättämisiin.

Kuva 3. Näyttökuvaa uutisen 21.12.b Facebook-julkaisusta

³⁰ [Valtioneuvosto: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta: Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

Se, että tyytymättömyys uutisessa 21.12.b tarttui henkilöitä tai poliittisia elimiä enemmän tekoihin tai tekemättä jättämisiin, on ymmärrettävää, kun pohtii, mitkä asiat ovat todennäköisesti kyseisessä uutisessa kiinnittäneet yleisön huomion kaikkein vahvimmin. Siinä missä edellinen uutinen ainoastaan spekuloi mahdollisilla al-Hol-toimilla, uutinen 21.12.b kertoi selkeästi ne konkreettiset toimet, joilla leiriltä palaaajia oli autettu. Tätä tietoa korostettiin esimerkiksi kuvalla, joka oli valittu uutisen Facebook-julkaisuun. Kuvassa näkyy lentokone asfaltilla auringonlaskun aikaan (ks. Kuva 3.) Siten se mukailee uutisen Facebook-julkaisun kuvausta, jossa todettiin lapsia kuljettaneen koneen laskeutuneen Suomeen. Tietoa siitä, esiintyykö kuvassa se nimenomainen kone, jolla lapset kuljetettiin Suomeen, ei uutisesta saa, eikä se oikeastaan ole analyysini kannalta edes merkityksellistä. Yhtä kaikki väitän, että kuvan keskeinen rooli uutisessa ohjasi affektiivisen yleisön huomion kiinnittymään juuri operaation materiaaliin seikkoihin ja kulueriin. Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että vihainen reaktio kiinnittyi uutisessa 21.12.b vahvasti juuri valtionvarojen tuhlaamiseen ja myös al-Hol-operaation näennäiseen ilmatoristiriitaan. Kuva on käytännön esimerkki siitä, miten ei-inhimilliset toimijat ohjaavat affektiivisen tunneintensiteetin muodostumista ja elämistä verkossa (Karppi 2018, 18).

Totesin aikaisemmin, että uutisella 10.12.d on yhteistä uutisen 11.12. kanssa niin reaktioiden kuin kommenttiteemojenkin näkökulmasta. On kuitenkin varottava korostamasta näitä yhtäläisyyksiä liikaa, sillä uutisten välinen vertailu paljasti uutisista myös mielenkiintoisia eroavaisuuksia. Ensinnäkin nyt käsiteltävään uutiseen 10.12.d kertyi runsaasti edellistä uutista enemmän reaktioita. Toisekseen uutisessa 10.12.d vihainen reaktio ei tarttunut vain jo tutuksi tulleisiin seikkoihin, eli leirin suomalaisasukkaisiin, heidän paluuseensa tai paluuta edistäviin päättäjiin ja toimiin, vaan myös oppositiopuolue perussuomalaisten puheenjohtaja Jussi Halla-ahoon. Tähän viittaa kommenttiteema *Halla-ahon tai perussuomalaisten kritisoiminen*, jonka osuus uutisessa 10.12.d oli huomattava (16/11,68%); kokonaisuudessaan se oli uutisen neljänneksi suosituin kommenttiteema. Kommenteissa kritisoitiin Halla-ahoa hänen lausunnostaan liittyen leirin suomalaisten paluuseen; sitä pidettiin epäluotettavana ja epätotena. Uutisessahan todetaan, että viranomaistaho, ulkoministeriö, oli kiistänyt Halla-ahon väitteen. Tästä myös muutamat Halla-ahoa kritisoivat kommentoijat eksplisiittisesti muistuttivat. Halla-ahoa syytettiin kommenteissa valehtelun ja epäluotettavuuden lisäksi esimerkiksi julkisuushakuisuudesta. Kolme kommentoijaa esitti Halla-ahon harhaanjohtavan lausunnon olevan esimerkki laajemmasta ongelmasta hänen edustamassaan perussuomalaisten puolueessa.

Kommenttien taustalla kaikuu populismiin ja siihen yhdistettyihin puolueisiin julkisessa keskustelussa liitetyt negatiiviset merkitykset. Vaikka populismi ei ole poikkeuksellista vaan pikemminkin tyypillistä politiikalle (Laclau 2005), yhdistetään se suomalaisessa politiikan tutkimuksessa ja julkisessa keskustelussa useimmiten juuri perussuomalaisiin (Palonen & Saresma 2017, 14). Tuula Vaarakallion ja Emilia Palosen (2017, 59) mukaan populismi alkoi 2010-luvun taitteesta lähtien näyttäytyä kahtiajakoja erilaisten ryhmien välillä kärjistävänä voimana, jota erilaiset mielikuvat uhkista – todellisista tai keksityistä – ruokkivat. Julkisessa keskustelussa populismi onkin usein leimakirves tai haukkumasana. Sanan laajimmalle levinneen negatiivisen merkityksen mukaan populismi on epämääräistä, vastuutonta tai jopa vilpillistä poliittista puhetta, joka pyrkii kosiskelemaan massoja likaisia keinoja kaihtamatta. (Hatakka 2018, 31.)

Halla-ahoa ja perussuomalaisia kritisoivat kommentit uutisessa 10.12.d paljastavat erään merkittävän reaktioihin liittyvän ongelman: harhaanjohtavuuden. Affektiivisen yleisön al-Holin suomalaisasukkaisiin sekä heidän paluutaan edistäneisiin päättäjiin kohdistuvat negatiiviset affektit olivat analyysin myötä iskostuneet mieleeni niin vahvasti, etten odottanut vihaisen reaktion kohdistuvan aineistossa näiden seikkojen ohella myös johonkin aivan uuteen asiaan. Se, että tulin oman aineistoni parissa tällä tavalla yllätetyksi, paljastaa reaktioiden suurimman heikkouden; ne hämärtävät käyttäjiensä todellisia affekteja (vrt. Ellis 2018), mikä voi johtaa reaktioiden väärintulkitsemiseen. Vaikka reaktioilla voikin hyvin nopeasti eritellä sitä, herättääkö uutinen käyttäjässä esimerkiksi positiivisia vai negatiivisia affekteja, sitä, mihin osaan uutisessa nämä affektit kohdistuvat, ei reaktioilla pysty ilmaisemaan. Tämä on erityisen ongelmallista esimerkiksi silloin, kun kyseessä on uutisen 10.12.d tapainen uutinen, josta affektiivinen yleisö löytää monia erillisiä närkästystä herättäviä asioita.

5.1.2. Affektiivisen yleisön identiteettityö

Seuraavaksi paneudun siihen, mikä näitä kahta leirin suomalaisasukkaiden paluuta käsittelevää uutista kaikkein merkittävimmin erotti toisistaan eli tykkäykseen ja ihastuneeseen reaktioon. Kuten aikaisemmin totesin, tykkäyksen ja ihastuneen reaktion osuudet kasvoivat merkittävästi siirryttäessä uutisesta 10.12.d uutiseen 21.12.b. Ensimmäisessä tykkäyksen osuus oli 13,71% ja ihastuneen reaktion 0,31%. Määrät ovat vaatimattomia, kun niitä vertaa jälkimmäiseen uutiseen, jossa tykkäys kattoi 33,05% ja ihastunut reaktio 6,32% kaikista reaktioista. Tulkiten,

että kasvua selittää kolme kommenttiteemaa: *hallituksen tai paluun puolustaminen*, *leirin lasten suojeleminen* sekä *muiden käyttäjien moralisoiminen*.

Se, että *hallituksen tai paluun puolustaminen* -kommenttiteema esiintyi myös ensimmäisessä uutisessa (10.12.d) paljastaa, etteivät affektiivisen yleisön päättäjiin kohdistuvat affektit olleet pelkästään negatiivisia silloinkaan, kun uutisissa ainoastaan spekuloidtiin paluulla. Kommenttiteeman (5/3,65%) perusteella tulkitsin, että ainakin osa niistä 13,71 prosentista käyttäjiä, jotka reagoivat uutiseen 10.12.d tykkäyksellä, kuuluivat tähän päättäjiä tai heidän päätöksiansä puolustaneeseen vähemmistöön. Vaihtoehtoinen selitys tykkäyksille kyseisessä uutisessa oli Halla-ahon ja hänen lausuntonsa puolustaminen, mutta kommenttien analyysistä saadut tulokset eivät puoltaneet tätä näkemystä. Halla-ahoa puolustaneiden kommenttoijien määrä (2/1,46%) oli nimittäin yli puolet vähemmän kuin hallitusta tai paluuta puolustaneiden kommenttoijien määrä. Kommentit eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia reaktioihin. Molempien kommenttiteemojen osuuksien ollessa näin pieniä uutisessa 10.12.d ei olekaan perusteltua väittää, että kommenttiteemat todistaisivat, että tykkäykset kyseisessä uutisessä kiinnittyivät merkittävällä tavalla Halla-ahoa enemmän muihin päättäjiin. Vihaisten reaktioiden yltäkylläisyys ja kommenttiteemojen *tyytymättömyys päättäjiin* ja *valtionvarojen tuhlaus* suosio samassa uutisessa kuitenkin osoittivat vahvasti, että oli affektiivisen yleisön suhtautuminen Halla-ahoon tai perussuomalaisiin millainen tahansa, ainakin yleisön suhtautuminen päättäjiin ja heidän toimiinsa al-Hol-tilanteessa oli pääasiassa negatiivinen, jopa vihamielinen.

Kommenttiteeman *hallituksen tai paluun puolustaminen* osuus ei ollut merkittävästi ensimmäistä uutista suurempi toisessa uutisessa eli uutisessa 21.12.b (7/4,22%). Näin ollen tulkitsen, ettei tykkäyksen ja ihastuneen reaktion osuuksien kasvu uutisessa 21.12.b selity sillä, että affektiivisen yleisön suhtautuminen nimenomaan päättäjiin olisi muuttunut myönteisemmäksi, kun paljastui, ettei leiriltä aiottu palauttaa kaikkia lähtöhalukkaita vaan ainoastaan kaksi orpolasta. Päinvastoin pettymys ja tyytymättömyys päättäjiin säilyi vahvana, mihin viittaa *tyytymättömyys päättäjiin* ja *valtionvarojen tuhlaus* -kommenttiteemojen suuri suosio myös uutisessa 21.12.b. Sen sijaan esitän, että tykkäyksen ja ihastuneen reaktion määrien kasvu liittyi nimenomaan empaattiseen suhtautumiseen leirin lapsiin, mitä oli ilmennyt myös aikaisemmin analysoimissani lasten inhimillistä kärsimystä käsittelevissä uutisissa.

Perustellakseni tulkintaani, että tykkäykset ja ihastuneet reaktiot kohdistuivat uutisessa 21.12.b ensisijaisesti lapsiin, käännyn jälleen *leirin lasten suojeleminen* ja *muiden käyttäjien moralisoiminen* -kommenttiteemojen puoleen. Esitin niiden liittyvän tiiviisti toisiinsa teemassa 3. *Leirin olosuhteet*. Tätä väitettä myös uutinen 21.12.b vahvistaa, sillä

siinäkin molempien kommenttiteemojen osuus oli merkittävä; ensimmäinen oli kommenttiteemoista kolmas (30/18,07%) ja toinen neljäs (29/17,47). Uutisessa 10.12.d kyseiset kommenttiteemat sen sijaan loistivat poissaolollaan, mikä selittynee ainakin osittain sillä, ettei vielä tällöin tiedetty, että leiriltä aiotaan hakea ainoastaan kaksi orvoksi jäänyttä alle 7-vuotiaasta lasta eikä yhtään aikuista.

Vaikka suurin osa lapsia puolustaneista kommentoijista uutisessa 21.12.b ei tehnyt eksplisiittisesti eroa apua ansaitsevien ja ansaitsemattomien lasten välille, oli affektiivisesta yleisöstä löydettävissä myös tähän liittyvää neuvottelua. Yhteensä 12 jompaankumpaan kommenttiteemaan kuulunutta kommentoijaa muistutti, että nämä kaksi Suomeen palaavaa lasta ovat orpoja. Seitsemän kommentoijaa taasen huomautti lasten heikkoudesta viittaamalla joko heidän pienuuteensa tai nuoruuteensa – olihan julkisuuteen kerrottu kyseisten orpolasten olevan alle seitsemänvuotiaita. Lisäksi neljä kommentoijaa totesi, etteivät lapset itse ole syyllisiä tilanteeseensa vaan joutuneet al-Holiin vanhempiensa päätösten seurauksena. Kommentit saivat minut pohtimaan, olisiko affektiivisen yleisön suhtautuminen lapsiin erilainen, kenties vähemmän empaattinen, jos kyseessä olisivat olleet näitä kahta lasta vanhemmat lapset tai lapset, joiden vanhemmat ovat vielä elossa. Viittaukset orpouteen, nuoruuteen, pienuuteen, viattomuuteen tai muihin vastaaviin ominaisuuksiin nimittäin kielivät siitä, että affektiivinen yleisö näki näiden ominaisuuksien lisäävän lasten avun ansaitsevuutta.

Erottelu apua ansaitsevien ja ansaitsemattomien lasten välillä oli läsnä myös Sanna Mustasaaren (2020a) al-Holin julkista keskustelua koskevassa tutkimuksessa. Siinä missä tyypillisesti lapsen kärsimyksen kohtaaminen herättää herkästi ihmisessä myötätuntoa, sääliä ja huolta (van Wichelen 2015, 560), terrorismiin liitettyjen lasten kohdalla tämä vaikutus ei ole suoraviivainen. Lapsen hahmoon nimittäin liitettiin al-Hol-keskustelussa myötätuntoa rikkovia, uhkaavia merkityksiä ensimmäisestä, 7.3.2019 julkaistusta, uutisesta lähtien. Tämä ilmeni esimerkiksi, kun CNN:n toimittaja kysyi Sannan huntun pukeutuneelta 13-vuotiaalta tyttäreltä, aikooko hän elää kuin normaalit ihmiset ja riisua niqabin yltään Suomessa. Näin kärsivästä, kaltoin kohdellusta lapsen hahmosta kehkeytyi uhkaava, ei-suomalainen subjekti. Tämä uhkaava ja ei-suomalaisen lapsen subjekti omaksuttiinkin nopeasti osaksi julkista al-Hol-keskustelua. Tämän myötä julkista keskustelua alkoi hallita tulkinta, jonka mukaan oikeus palata Suomeen koski vain kaikkein pienimpiä lapsia, joiden ei ajateltu vielä omaksuneen toiseutta ja uhkaavuutta merkitseviä islamin käytäntöjä. (Mustasaari 2020a 13–14.)

Kuten aikaisemmin analysoimassani uutisessa 19.1., myös uutisessa 21.12.b *muiden käyttäjien moralisoiminen* -kommenttiteemassa moralisoitiin toisia käyttäjiä nimenomaan vihamielisyydestä lapsia kohtaan. Erilaisia moralisoinnin keinoja olivat jälleen

esimerkiksi nimittely ja häpeämiseen kehottaminen. Tämä moralisointi paljasti affektiivisen yleisön identiteettityön polarisoituneen luonteen. Identiteettityöhön kuuluu oleellisesti neuvottelu siitä, keitä me olemme, millaisia meidän pitäisi olla ja keistä meidän tulee välittää. Tutkimalla turvapaikanhakijoita koskevia verkkokeskusteluja Nikunen ja Pantti (2018) ovat havainneet, että turvapaikanhakijoita puolustavat kannanotot ovat usein samalla hyökkäyksiä turvapaikanhakijoita vastustavia näkemyksiä vastaan ja toisin päin. Kuten Nikusen ja Pantin aineistossa myös omassa aineistossani negatiivisten ja positiivisten tunteenilmausten kohteet ristesivät tuottaen erilaisia poliittisia ja moraalisia näkökantoja sekä sosiaalisia hierarkioita. (Nikunen & Pantti 2018, 78–80.)

Tämä lasten puolustamiseen liittyvä muiden moralisointi tuo mieleeni Ahmedin huomiot vihan ja rakkauden narratiivien liitoksesta. Monikulttuurisuuskeskustelussa viha voi kohdistua kansallisen subjektin ulkopuolisten ”toisten” ohella myös sen sisälle, sellaisiin ”toisiin”, jotka eivät heijasta takaisin kansakunnan hyvää käsitystä itsestään (Ahmed 2018, 176). Muita moralisoivien kommentoijien joukossa tätä hyvää käsitystä itsestä ilmensi kyky rakastaa al-Holin suomalaislapsia heidän erilaisuudestaan huolimatta. Toisin sanoen kommentoijat moralisoivat al-Holin lapsia vihaavia ja pelkääviä henkilöitä, koska he halusivat puolustaa jaettua moraalikäsitystä siitä, että aikuisilla on velvollisuus suojella lapsia heidän taustoistaan riippumatta. Tämä moraalikäsitys on vaikuttanut esimerkiksi valtioita sitoviin ihmisoikeussopimuksiin, kuten *lapsen oikeuksien sopimukseen* (LOS), joka on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus.³¹ LOS velvoittaa sopimuksen ratifioineet valtiot suojelemaan lapsia kaikelta fyysiseltä tai psyykkiseltä väkivallalta, kuten pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, kaltoinkohtelulta tai hyväksikäytöltä. Velvoite on erityisen vahva silloin, kun lapsi kohtaa tätä kohtelua vanhempiensa taholta. (Mustasaari 2020, 27.) Näin ollen oli ymmärrettävää, että niin moni affektiivisen yleisön jäsen näki lasten paluun al-Holin kurjista ja vaarallisista oloista turvalliseen Suomeen olevan positiivinen asia. Tähän viittaa edellä mainittujen kommenttiteemojen lisäksi 554 tykkäystä ja 106 ihastunutta reaktiota, jotka kattoivat yhteensä 39,37 prosenttia uutisen 21.12.b reaktioista.

Toisin sanoen tulkitsen, että sekä ihastuneen reaktion että tykkäyksen käytöllä käyttäjät ilmaisivat pitävänsä orpolasten paluuta oikeudenmukaisena. Ihastuneella reaktiolla ja tykkäyksellä oli siis aineiston lopussa lomittuvia funktioita huolimatta siitä, että aikaisemmin aineistossa tykkäystä oli käytetty ilmaisemaan lähinnä päinvastaisia affekteja: hyväksyntää al-

---

³¹ [Unicef: Mikä on lapsen oikeuksien sopimus?](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

Holin suomalaisasukkaihin kohdistuvaa kritiikkiä kohtaan. Ihastuneen reaktion ja tykkäyksen lomittuneiden funktioiden vuoksi kysyn, miksi ihastunut reaktio nousi esiin merkittävästi vain orpolasten paluuta käsittelevistä uutisista eikä myös esimerkiksi ”Isis-vaimojen” väkivaltaisuutta käsitelleestä uutisesta 11.6.b, johon käyttäjät kyllä kohdistivat runsaasti tykkäyksiä ilmaisten hyväksyntää uutisten esittämää turvallisuushkadiskurssia kohtaan.

Tulkintani mukaan tätä selittää käyttäjien halu ja tarve erottautua tykkäysten massasta. Tykkäys oli seitsemän vuoden ajan ainoa Facebookin käyttäjilleen tarjoama reaktio, tai paremminkin reaktionkaltainen toiminto, sillä ennen reaktioiden lanseerausta tykkäystä kutsuttiin yksinkertaisesti tykkäykseksi. Vaikka tykkäys kehitettiin alun perin vaihtoehdoksi lyhyille positiivisille kommenteille³², ajan saatossa sen funktiot kehittyivät paljon tätä moninaisemmiksi. Tykkäyksen monikäyttöisyyttä ovat havainnollistaneet Hayes ja kumppanit (2016), jotka löysivät tutkimuksessaan tykkäyksien käytön taustalta laajan joukon erilaisia funktioita tykätyn sisällön kirjaimellisesta positiivisesta arvottamisesta esimerkiksi sen huomioimiseen ja tykkäyksen ironiseen käyttöön. Täten he kutsuvat tykkäystä parakielelliseksi digitaliseksi toiminnoksi, joka edesauttaa kommunikaatiota ja vuorovaikutusta ilman erillistä kielenkäyttöä. Tykkäys siis edustaa faattista kommunikaatiota eli esittää sosiaalisuutta, mutta sisältää todellisuudessa varsin rajallisen määrän jaettua informaatiota. (Hayes et al. 2016, 173.)

Olen myös omassa tutkimuksessani osoittanut, että ilman kunkin tykkäyksen kontekstin erillistä arvioimista ei voida tulkita, mitä tarkalleen ottaen tykkäyksen lähettäjä on tykkäyksellä halunnut ilmaista. Vasta kommenttien tarkka laadullinen analyysi reaktioiden ohessa auttoi ymmärtämään tykkäysten kontekstisidonnaisia merkityksiä. Kenties myös joidenkin affektiivisen yleisön jäsenten mielestä tykkäys on merkitykseltään liian epäselvä ja monitulkintainen, jotta se olisi ollut sopiva reaktio kuvaamaan vahvaa sitoutumista orpolasten ihmisoikeuksiin, ja siksi ihastunut reaktio nousi esiin aineistossa juuri tässä yhteydessä.

Vaikka uutinen 21.12.b osoitti, että moni affektiivisen yleisön jäsen tunnisti leirin lasten uhriaseman ja avuntarpeen, olisi virheellistä väittää, että yleisön suhtautuminen lapsiin olisi ollut yksiselitteisesti ymmärtäväinen tai empaattinen. Monet kommentoijat nimittäin liittivät leirin aikuisten ohella myös leirin lapsiin uhkaavia merkityksiä, minkä havaitsin parhaiten *turvallisuusuhan* kommenttiteemassa. Esimerkiksi uutisessa 21.12.b yhteensä neljä kommentoijaa liitti eksplisiittisesti juuri lapsiin aikuisten ohella tai sijaan terroristisia tai muita uhkaavia merkityksiä. Nämä merkitykset ovat julkisesta keskustelusta tuttuja ja kielivät

---

³² [Peelman, Leah \(2009\) I like this. Facebook](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

terrorismin, ja varsinkin Isisiin, liittyvien negatiivisten merkitysten tahmeudesta. Isis on paikoitellen nostanut lapsiterroristeja taisteluidensa ja väkivaltaisten propagandavideoidensa kärkeen. (Capone 2017, 178). Onkin olemassa todisteita, kuten videomateriaalia, Isisin lapsiterroristien osallistumisesta esimerkiksi vankien teloituksiin ja itsemurhaiskuihin. Tämä Isisin käytäntö, jossa korostetaan lapsien osallisuutta, eroaa merkittävästi muista terroristiryhmistä tai sotilasryhmistä, joissa lapset ovat pysytelleet tyypillisesti taka-alalla. (Bloom & Horgan 2019, 2–3.) Näiden todisteiden valossa Isisin lapsiterroristeja on kuvailtu julkisuudessa erilaisin affektiivisesti latautunein figuraatioin: esimerkiksi ”tikittäviksi aikapommeiksi” tai ”menetetyksi sukupolveksi” (Bloom & Horgan 2019, 165).

Francesca Caponen (2017) mukaan juuri Isis-lapsitaistelijoihin liitetäänkin erityisen negatiivisia merkityksiä julkisessa keskustelussa verrattuna muihin lapsitaistelijoihin tai -sotilaisiin. Siinä missä muiden järjestöjen lapsitaistelijoiden uhriasema on tyypillisesti tunnistettu, Isisin lapsitaistelijoiden yhteydessä on tapana korostaa uhriaseman sijaan heidän uhkaavuuttansa; näin Isisin lapsiterroristit ovat kehystyneet julkisessa keskustelussa ”pahemmiksi kuin lapsisotilaat” (Capone 2017, 164.) On selvää, että altistuminen väkivallalle, puhumattakaan siihen osallistumisesta, on omiaan aiheuttamaan lapselle pitkäaikaisia ja vaikeita traumoja. Siispä vastaanottaessaan Isis-jäseniä tai heidän jälkeläisiään valtiot ottavat aina jonkinlaisen riskin siitä, että palaajat tulevat mahdollisesti osallistumaan uudelleen terroristisiin tekoihin tai muuhun laittomaan toimintaan. Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että uhkakuvat olivat läsnä leirin aikuisia käsitelleiden keskustelujen ohella leirin lapsia käsitelleissä keskusteluissa. Tästä huolimatta on syytä tarkastella uhkakuvia kriittisesti. Ovatko Isisin väkivallalle altistuneet lapset todella niin sanotusti toivottomia tapauksia – ”pahempia kuin lapsisotilaat” (Capone 2017) – vai ovatko heihin liitetty uhkakuvat liioiteltuja?

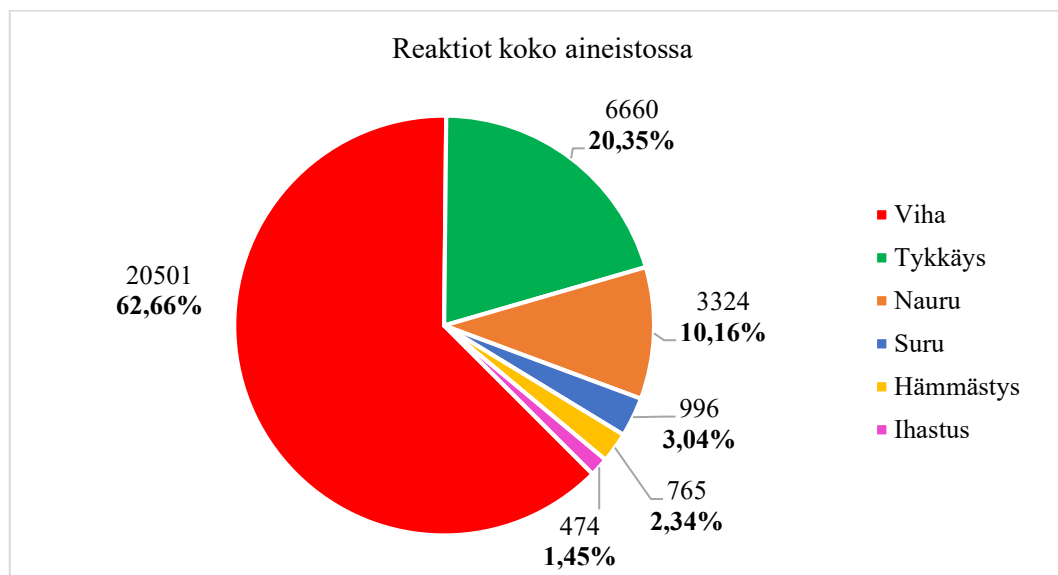
On huomioitava se, mistä myös affektiivinen yleisö muistutti vedotessaan lasten viattomuuteen. Yksikään lapsi ei ole terroristi syntyessään, vaan lapsi opetetaan haluamaan olla osa väkivaltaista ryhmää (Bloom & Horgan 2019, 1). Tämä tapahtuu usein houkuttelemalla, viettelemällä ja jopa pakottamalla lasta sekä hyväksikäyttämällä lapsen heikompaan asemaan suhteessa aikuiseen. (Bloom & Horgan 2019, 5). Siispä on ymmärrettävää, että vaikka affektiivisen yleisön keskuudessa vallitsi vahva konsensus leirin radikalisoituneiden aikuisten uhkaavuudesta ja avun ansaitsemattomuudesta, ajatukset siitä, ovatko leirin lapset uhka kansalliselle turvallisuudelle ja ansaitsevatko he apua vai eivät, sen sijaan jakoivat affektiivista yleisöä. Tätä ristiriitaa kuvaa kolmen erilaisen reaktion – vihaisen reaktion, tykkäyksen ja ihastuneen reaktion – yhteen lomittuminen orpolasten paluusta kertovassa uutisessa.

6. Yhteenveto ja loppusanat

Lähtiessäni tämän tutkimuksen tekoon, näin tärkeimmäksi tehtäväkseni avata ymmärrystä siihen, millaisia affekteja ja merkityksiä Facebook-reaktioihin voi kiinnittyä. Mitä pidemmälle tutkimukseni eteni, sitä selvemmin kuitenkin ymmärsin tämän tehtävän mahdottomuuden. Näin ollen vähintään yhtä tärkeäksi tehtäväksi alkoi muodostua tehtävä osoittaa, että huolimatta siitä, kuinka tarkasti reaktioita ja niiden rinnalla esiintyviä kommentteja tutkii, osa reaktioiden merkityksistä jää piiloon tai vähintäänkin epäselviksi. Sanoisikin, että tutkimukseni on raottanut verhoa reaktioiden olemuksen ymmärtämiseen, pikemmin kuin paljastanut reaktioihin kiinnittyviä affekteja ja merkityksiä.

6.1. Määrällisten tulosten yhteenveto

Vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen, miten käyttäjät reagoivat Ilta-Sanomien al-Holin pakolaisleiriä koskeviin uutisiin, saadaan, kun tarkastellaan reaktioiden kokonaismääriä. Ylivoimaisesti eniten käyttäjät reagoivat uutisiin viihaisella reaktiolla (62,66%). Toisena, huomattavasti ensimmäistä pienemmällä osuudella, oli tykkäys (20,35%), kolmantena naurava reaktio (10,16%), neljäntenä surullinen reaktio (3,04%), viidentenä hämmästynyt reaktio (2,34%) ja kuudentena ihastunut reaktio (1,45%). (Kaavio 7.)

Kaavio 7. Eri reaktioiden kokonaismäärät aineistossa

Vaikka erot reaktioiden kokonaismäärissä olivat ainakin suosituimpien reaktioiden välillä huomattavia, siinä mitkä reaktiot korostuivat missäkin teemassa ja uutisessa

esiintyi huomattavaa vaihtelua. Vihainen reaktio oli suosituin reaktio neljässä teemassa viidestä eli teemoissa 1. *Leirin suomalaisten esittely* (54,94%), 2. *Väkivalta* (60,36%), 4. *Pahuun spekulointi* (78,5%) ja 5. *Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio* (62,81%). Ainoa teema, jossa vihainen reaktio ei ollut suosituin, oli siis teema 3. *Leirin olosuhteet*, jossa vihaisen reaktion osuus oli päinvastoin häviävän pieni, vain 1,75%. Vihainen reaktio ei kuitenkaan ollut yhtä suosittu jokaisessa neljästä teemasta. Suosituimmillaan se oli leirin suomalaisasukkaiden paluuta käsittelevissä uutisissa ja etenkin uutisissa, joissa paluuta käsiteltiin spekuloiden.

Toiseksi suosituin reaktio, tykkäys, oli vihaisen reaktion tavoin melko tasaisen suosittu. Toisella sijalla se oli yhteensä kolmessa teemassa viidestä eli teemassa 2. (26,61%), teemassa 4. (12,21%) ja teemassa 5. (27,59%). Tykkäys oli ainoa reaktio, joka onnistui voittamaan vihaisen reaktion kerran. Tämä tapahtui teemassa 3., jossa tykkäys oli osuudella 43,13% niukasti ensimmäinen toiseksi tulleen nauravan reaktion edellä. Kolmannella sijalla tykkäys oli yhdessä teemassa, teemassa 1. (14,68%).

Toisin kuin vihainen reaktio ja tykkäys, kokonaisuudessaan aineiston kolmanneksi suosituin reaktio, naurava reaktio, ei ollut tasaisen suosittu. Toiselle sijalle se ylsi kahdessa teemassa, teemoissa 1. (24,95%) ja 3. (42,28%). Kaikissa muissa teemoissa nauravan reaktion osuus oli sen sijaan melko marginaalinen. Kolmannella sijalla se oli kahdessa teemassa, teemoissa 2. (7,48%) ja 4. (3,59%). Teemassa 5. naurava reaktio oli vasta viides (1,99%).

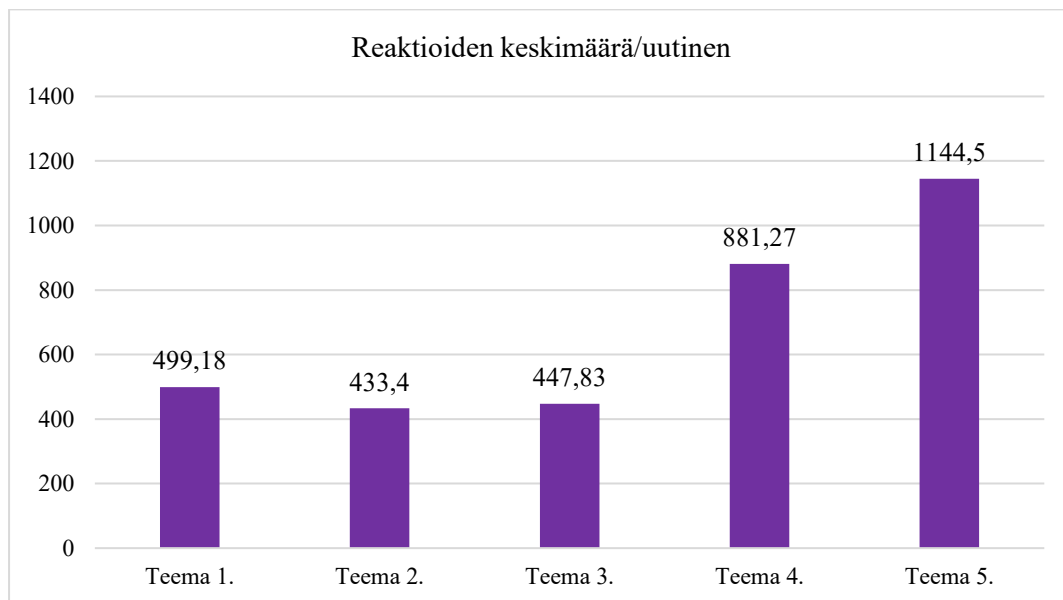
Muiden reaktioiden osuudet olivat aineistossa kokonaisuudessaan pieniä. Aineiston neljänneksi suosituin reaktio, surullinen reaktio, oli suosituimmillaan teemassa 3., jossa se oli kolmas (7,67%). Neljäs surullinen reaktio oli kolmessa teemassa, joista jokaisessa sen osuus jäi edelliseenkin osuuteen verrattuna melko pieneksi: teemoissa 1. (3,86%), 2. (4,57%) ja 5. (2,24%). Viides surullinen reaktio oli yhdessä teemassa, teemassa 4. (2,07%).

Aineiston viidenneksi suosituin reaktio oli hämmästynt reaktio. Parhaimmillaan se ylsi neljännelle sijalle, ja näin tapahtui kahdessa teemassa: teemoissa 3. (3,57%) ja 4. (3,22%). Viides hämmästynt reaktio oli vastaavasti kahdessa teemassa: teemoissa 1. (1,31%) ja 2. (1,8%). Kuudennella, eli viimeisellä, sijalla hämmästynt reaktio oli yhdessä teemassa, teemassa 5. (1,44%).

Aineiston vähiten käytetty reaktio, ihastunut reaktio, sijoittui viimeiselle eli kuudennelle sijalle jokaisessa paitsi yhdessä teemassa. Ainoa teema, jossa ihastunut reaktio ei ollut viimeinen, oli teema 5., jossa se oli peräti kolmanneksi suosituin osuudella 3,93%. Vaikka osuus saattaa ensikuulemalta vaikuttaa pieneltä, on kontrasti merkittävä, kun sitä vertaa

ihastuneen reaktion osuuksiin muissa teemoissa. Teemassa 1. sen osuus oli 0,25%, teemassa 2. 0,18%, teemassa 3. 1,6% ja teemassa 4. 0,25%.

Sitä, mitkä olivat reaktioiden määrien perusteella uutisaiheen affektiivisia ja tahmeita kiinnekohtia, kuvaa Kaavio 8., johon olen koonnut kunkin teeman uutiskohtaisen reaktioiden keskimäärän.

Kaavio 8. Reaktioiden keskimäärä uutisessa teemoittain

Kaavio osoittaa, että paluusta kertovat uutiset olivat aineiston kaikkein selkein affektiivinen ja tahmea kiinnekohta. Tätä kuvaa se, että keskimäärin teemojen 4. *Paluun spekulointi* ja 5. *Kahden orpolapsen virallinen palautusoperaatio* uutisiin kertyi noin kaksinkertainen määrä reaktioita verrattuna muiden teemojen uutisiin. Kaikkein reaktiorikkain teema oli teema 5., jossa yhteen uutiseen kertyi keskimäärin yli tuhat reaktiota, kun sen sijaan teemoissa 1. 2. ja 3. yksikään uutinen ei ylittänyt tuhannen reaktion rajapyykkiä.

Reaktioiden määrä ei kuitenkaan ollut ainoa uutisten tahmeutta ilmentänyt aspekti. Yhtä oleellisesti tahmeutta ilmensi, kuten analyysissäni olen osoittanut, myös reagoinnin laatu ja reaktioiden rinnalla esiintyneet kommentit. Määrällinen vertailu teemojen välillä kuitenkin viittaa siihen, että leirin suomalaisasukkaiden paluun konkretisoituessa affektiivisen yleisön tunneintensiteetti voimistui. Tätä voi tulkintani mukaan selittää muutamakin eri seikka.

Ensimmäinen voimistumista selittävä seikka on se, että kun spekulatiot leirin suomalaisasukkaiden paluusta tulivat julki, asukkaiden esittämä ”uhka” liikkui lähemmäs

affektiivista yleisöä – ja kuten Ahmed (2018) on todennut, liike voimistaa affekteja. Tämä tarkoittaa, että uhkaavasta merkistä tai kehosta tulee entistä uhkaavampi sen liikkuesssa lähemmäs subjektia. Ahmed havainnollistaa tätä efektiä pelolla, jolla eittämättä oli erittäin keskeinen rooli omassa aineistossani. Pelon kohteesta tulee entistä pelottavampi, kun se kulkee subjektin ohi, sillä subjekti kuvittelee sen läheisyyden enteilevän vahingoittumista. (Ahmed 2018, 89.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kun leirin suomalaisasukkaiden paluuta alettiin konkreettisesti spekuloidaan, affektiivisessa yleisössä voimistui pelko esimerkiksi turvallisuusuhan ja päättäjiin kohdistuvan tyytymättömyyden konkretisoitumisesta. Tämä mitä luultavimmin voimisti affektiivisessa yleisössä myös erilaisia pelkoon läheisesti liittyviä negatiivisia affekteja, kuten vihaa.

Toisekseen voimistumista selittää valta, jonka media omaa säädellössään, mitkä aiheet milloinkin ovat pinnalla julkisessa keskustelussa. Valtaa voi havainnoida tarkastelemalla kaavioista 2.–6. al-Hol-utisten vaihtelevaa julkaisutahtia. Kaaviossa näkyvät ajalliset piikit reagoinnin määrissä osoittavat, että uutisten julkaisutahdin kiihtymisellä oli yhteys myös reagoinnin määrän kiihtymiseen. Tulkitsen, että IS:n paikoitellen todella kiivasta al-Hol-utisoinnin tahtia ei motivoinut ainoastaan halu ja velvollisuudentunne tarjota lukijoille relevanttia tietoa ajankohtaisesta aiheesta. Sen lisäksi sitä motivoi sensaatiohakuisuus, joka on oleellista iltapäivälehtien ansaintalogiikalle – ovathan skandaalit ja kohut median ominta polttoainetta (Dahlgren et al. 2011, 7).

Vaikka al-Holin tapaus ei itsessään varsinainen kohu tai skandaali olekaan, siihen liittyy monia poliittisia skandaaleja, jotka eittämättä kasvattivat IS:n al-Hol-utisten huomioarvoa voimistaessaan affektiivisen yleisön affekteja ärtymyksestä mielenkiintoon. Tällaisia olivat esimerkiksi jo aikaisemmin mainitsemani Haavisto-kohu sekä *Keskustan* silloisen puheenjohtaja Katri Kulmunin niin kutsuttu Instragram-kyselykohu³³. Lisäksi näen, että hallituksen toimet yleisesti al-Holiin liittyen olivat eräänlainen kohu, skandaali tai niiden sarja, sillä ne herättivät kansalaisissa toistuvasti suuria skandaaleille ja kohuille tyypillisiä ärtymyksen, pettymyksen ja intohimon affekteja. Määrittelen skandaalin rikkomuksia sisältäviksi teoiksi tai tapahtumiksi, jotka julkisiksi tullessaan aiheuttavat suuttumusta (Alho 2011, 102; Thompson 2000). Skandaalin syntyminen ei välttämättä edellytä, että on toimittu väärin, mutta on tyypillistä, että voimakkaan suuttumuksen herättyä skandaaliin vaaditaan

---

³³ [Paananen, Veera & Nalbantoglu, Minna \(13.12.2019\) Katri Kulmuni pyysi anteeksi Instragram-kyselyään al-Holin leiriläisistä – Ehti herättää laajaa arvostelua: ”Ihan oikeasti, Suomi?” kysyi ihmisoikeusjärjestö. HS \(linkki tarkistettu 22.3.2021\)](#)

julkisuudessa ratkaisua. (Alho 2011, 102). Erilaisten skandaaleiden kirjo al-Holiin liittyen oli moninainen. Se ulottui suhteellisen selkeistä vastuun rikkeistä, kuten Haaviston epäluottamusta herättäneistä toimista, sellaiseen poliittiseen päätöksentekoon, joka herättää julkisuudessa voimakkaita ja ristiriitaisia affekteja, mutta johon ei ole yksinkertaisia oikein tai väärin - vastauksia, kuten päätös siitä, tuleeko leirin suomalaisasukkaita auttaa vai ei.

Onkin syytä olettaa, että al-Hol-aiheen tahmeutta voimisti leirin suomalaisasukkaiden paluun konkretisoitumisen ohella uutisoinnin tahdin tihentyminen, mikä lisäsi myös aiheen tuttuutta. Susanna Paasonen ja Mari Pajala (2011) ovat esittäneet, että henkilöihin ja ilmiöihin kasautuvat negatiiviset tunteet muotoutuvat, kasaantuvat ja vahvistuvat affektiivisena arvona, kun samoja aiheita kierrätetään lööpeissä päivästä toiseen. Affektien kasaantuessa ja voimistuessa myös aiheeseen liittyvistä *mediahahmoista* tulee leimallisen affektiivisia eli voimakkaita tunnereaktioita herättäviä. (Paasonen & Pajala 2011, 115–116, 140.) Näin kävi aineistossani erityisesti lehdistön luomalle ”Isis-vaimon” mediahahmolle, jota toistettiin uutisesta ja kommentista toiseen, ja johon liitettiin erityisen paljon uhkaavia ja pilkallisia merkityksiä.

Myös teknologisilla muutoksilla on ollut sensaatiohakuisuutta voimistavia vaikutuksia. Nykyistä digitaalista kulttuuria luonnehtii palveluiden yltäkylläisyys ja kuluttajien mahdollisuus liikkua sulavasti mediatuotteesta toiseen. Vaikka mediatuotteiden tarjonta näyttäytyy tänä päivänä kuluttajalle lähestulkoon rajattomana, on kuluttajien huomion määrä edelleen rajallinen. Tämä ristiriita on lisännyt kilpailua media-alan toimijoiden välillä ja pakottanut alaa uudistamaan taktiikoitaan. (Webster 2014, 4–6.) Tänä päivänä uutismediat seuraavat menekkiään esimerkiksi mittaamalla julkaisujensa internetissä keräämiä klikkauksia (Christin 2020, 5). Klikkausten merkityksen kasvu on saanut aikaan ilmiön, jota kutsutaan *klikki-* tai *klikkausjournalismiksi* (eng. *clickbait*). Sillä viitataan uutisotsikoiden muuttuneisiin funktioihin; otsikon tärkein tehtävä ei enää ole perinteiseen tapaan tiivistetysti kertoa, mistä uutisessa on kyse, vaan saada yleisö klikkaamaan uutinen auki. (Mäkinen 2016, 35.) Yksi tehokas keino saada yleisön jäsen, kuten Facebook-käyttäjä, klikkaamaan uutinen auki, on herättää käyttäjässä nopeasti voimakas tunnereaktio. Tästä syystä klikkijournalismi hyötyy esimerkiksi tunteisiin vetoavista otsikoista. Myös al-Hol-uutiset pyrkivät vetoamaan käyttäjien tunteisiin otsikoilla, joissa käytettiin toistuvasti erilaisia moraalisesti ja affektiivisesti latautuneita sanoja ja ilmaisuja, kuten ”Isis-vaimo”, ”äärimmäiset julmuudet”, ”väkivalta”, ”murhaaminen”, ”humanitääriset ongelmat” ja ”charter-lento”.

Kolmanneksi ja viimeiseksi voimistumista selittävät Facebookin algoritmit. Kuten Taina Bucher (2018, 67) on todennut, Facebook kontrolloi käyttäjiensä uutisvirtaa

algoritmisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että seuraamalla esimerkiksi käyttäjien kaverisuhteita, toimintoja sekä julkaisujen keräämää interaktion määrää ja laatua – toisin sanoen käyttäjien sitoutumista – algoritmit päättävät, mitä kunkin käyttäjän uutisvirta sisältää milloinkin. Uutisvirran sisältö on siis riippuvaista joukosta ennalta määriteltystä oletuksista siitä, mikä tekee julkaisusta relevantin tai huomionarvoisen kullekin käyttäjälle. (Bucher 2018, 78.) Huomiolla ja interaktiivisuudella on siis Facebookissa itseään ruokkiva funktio. Ensinnäkin jokainen julkaisuun kohdistettu toiminto kasvattaa todennäköisyyttä siitä, että kyseinen julkaisu ilmestyy myös toisten käyttäjien, esimerkiksi toiminnon tehneen käyttäjän läheisten Facebook-ystävien, uutisvirtaan.

Toisekseen jokainen käyttäjän julkaisuun kohdistama toiminto kasvattaa myös todennäköisyyttä siitä, että käyttäjä tulee näkemään samanlaista sisältöä uutisvirrassaan myös toiste. Kerroin luvussa 2. Facebookin ilmoittaneen vuonna 2017, että alustan algoritmit antavat tykkäyksiä enemmän painoarvoa reaktioille. Kuitenkaan, ainakaan vielä tämän tutkimuksen julkaisuun mennessä, Facebook ei ole ilmoittanut algoritmiansa arvottavan eri reaktioita eri tavoin, mikä tarkoittaa tulkintani mukaan, että yksittäinen reaktio on sitoutumisen näkökulmasta alustalla aina arvokkaampi kuin tykkäys, laadustaan riippumatta. Tämä on yksi mahdollinen selitys sille, että vihaisia reaktiota keränneisiin uutisiin, kuten esimerkiksi paluusta kertoneisiin uutisiin, kertyi paljon enemmän reaktiota kuin sellaisiin uutisiin, joissa tykkäykset olivat suosituimpia, kuten leirin olosuhteista kertoneisiin uutisiin. Vihaiset reaktiot, kuten muutkin reaktiot, kasvattavat Facebookin algoritmisten vaikutusten vuoksi julkaisujen huomioarvoa enemmän kuin tykkäykset.

Vaikka aineistosta saa kenties vaikutelman, että affektiivisen yleisön tunneintensiteetti voimistui joulukuussa, kun leirin suomalaisasukkaiden paluu lähestyi, tämä ei välttämättä pidä paikkaansa – ainakaan niin yksiselitteisesti kuin aineisto antaa ymmärtää. Tämä johtuu siitä, että aineisto ei kata kaikkia IS:n Facebookissa julkaisemia al-Hol-uutisia ajalta maaliskuu 2020 – tammikuu 2021. Käytännön syistä tutkimuksen edetessä aineistosta nimittäin rajautui pois yli 100 uutista, joissa al-Holia lähestyttiin lähtökohtaisesti poliittisen päätöksenteon kautta esimerkiksi esittelemällä poliitikkojen lausuntoja siitä, tulisiko leirin suomalaisasukkaita auttaa vai ei. Todella monet näistä uutisista olivat erittäin tahmeita eivätkä suinkaan kaikki joulukuussa julkaistuja. Näin ollen aineisto ei rakenna kovin luotettavaa kuvaa aiheen tunneintensiteetin ajallisista muutoksista. Teemallinen vertailu kuitenkin vihjaa, että aiheina al-Holiin liittyvä poliittinen päätöksenteko ja leirin suomalaisasukkaiden paluu saivat affektiivisen yleisön tunneintensiteetin voimistumaan.

6.2. Laadullisten tulosten yhteenveto

Vastatakseni seuraaviin tutkimuskysymyksiin eli siihen, mihin aspekteihin al-Holin pakolaisleiriä koskevissa uutisissa mitkäkin reaktiot kiinnittyvät ja miten reaktiot sosiaalis-teknologisina toimintoina ilmentävät käyttäjiensä affekteja, siirryn laadullisen analyysin tulosten pariin. Tulokset osoittavat, että vihainen reaktio kohdistui pääasiassa leirin suomalaisasukkaihin ja suomalaisiin päättäjiin. Sillä, kumpaan näistä ryhmistä vihainen reaktio kohdistui, on loppupeleissä melko vähän väliä, sillä olihan päättäjiinkin kohdistetuissa negatiivisissa affekteissa yleensä kyse pääasiassa tyytymättömyydestä heidän päätöksiinsä ja toimiinsa nimenomaan al-Hol-asiassa. Toisaalta analyysini osoitti, että vihaisen reaktion sisällään pitämät merkitykset erosivat huomattavasti riippuen reaktion kohteesta.

Silloin kuin vihainen reaktio kohdistui ensimmäiseen ryhmään, leirin suomalaisasukkaihin, piti se sisällään vihan ohella merkittävästi myös pelkoa. Tähän viittaa suuri määrä kommentteja, joissa viitattiin leirin asukkaiden esittämään turvallisuusuhkaan esimerkiksi terrorismiin liittyvien figuraatioiden kautta. Tällaiset kommentit toistuivat uutisesta toiseen, mutta korostuivat uutisissa, joiden keskiössä oli leirin asukkaiden väkivaltaisuus tai radikalisoituneisuus.

Kahdessa laadullisesti analysoimassani uutisessa, 26.6.a ja 10.12.d, vihainen reaktio tarttui merkittävällä tavalla johonkin kolmanteen seikkaan. Ensimmäisessä, leirin humanitäärisestä hädästä kertovassa uutisessa vihainen reaktio tarttui SPR:iin ja toisessa, leirin suomalaisasukkaiden paluuta spekuloidessa uutisessa Jussi Halla-ahoon ja perussuomalaisiin. On kuitenkin huomautettava, että näissäkin uutisissa oli kyse varsin marginaalisesta ilmiöstä, minkä vuoksi väitän, että affektiivisen yleisön keskuudessa vallitsi vahva konsensus negatiivisten affektien kohteista.

Vihan kokonaisvaltaisesta sitkeydestä huolimatta siihen kiinnittyneet negatiiviset merkitykset olivat epätasaisen tahmeita. Erityisen huomattavaa tämä oli silloin, kun vihainen reaktio kohdistui päättäjiin. Verratessani uutista 11.12. uutiseen 10.12.d huomasin, että ensimmäisen kommentteissa päättäjiin kohdistuvat negatiiviset affektit jakautuivat tasaisesti eri hallitukseen kuuluvien puolueiden ja poliitikkojen välille. Sen sijaan päivää aikaisemmin julkaistun uutisen 10.12.d kommentteissa tyytymättömyys ja viha päättäjiä kohtaan konkretisoitui erityisellä tavalla Pekka Haaviston hahmoon. Sitä, mitkä merkitykset affektiivisessä yleisössä korostuivat, näyttivät ohjailevan uutisten tekstisisältöjen ohella esimerkiksi uutisten kuvavalinnat. Tähän viittasi se, että al-Hol-operaation ”ilmastoristiriitaan”

puututtiin ainoastaan uutisen 21.12.b kommentteissa, jonka Facebook-julkaisun kansikuvaksi oli valittu kuva laskeutuneesta lentokoneesta.

Nämä huomiot vahvistavat näkemystä toisaalta nettikeskustelujen tahmeuden epävakaudesta ja toisaalta ei-inhimillisten toimijoiden kyvystä ohjata sitä, miten tunneintensiteetti elää verkossa. Affektiivisen yleisön keskuudessa tunneintensiteetti kiertää ja elää jaettujen merkitysten ja tulkintojen mukana, tarrautuen vuorotellen eri ideoihin, kuviin tai kehoihin (Rantasila 2018, 43). Sitä, mihin sosiaalisen median alustoilla tunneintensiteetti tarttuu milloinkin, ohjailevat inhimillisten toimijoiden, eli käyttäjien, ohella myös ei-inhimilliset toimijat, kuten painikkeet ja algoritmit (Karppi 2018, 18) tai, kuten tämä tutkimus osoitti, alustalla julkaistujen sisältöjen kuva- ja otsikkovalinnat.

Vihaisen reaktion ylivoimainen suosio aineistossa merkitsee tulkintani mukaan kahta seikkaa. Toisaalta se merkitsee sitä, että negatiiviset affektit hallitsivat affektiivista yleisöä. Toisaalta se merkitsee myös sitä, että affektiivinen yleisö käytti vihaista reaktiota monipuolisesti. Sitä käytettiin aineistossa niin al-Holin suomalaisasukkaisiin kohdistuvan vihan ja pelon kuin päättäjiin ja heidän toimiinsa kohdistuvan tyytymättömyydenkin ilmaisemiseen. Se, että vihaiseen reaktioon kiinnittyi aineistossa niin monenlaisia ja -tasoisia negatiivisia affekteja, on ymmärrettävää. Facebook tarjoaa hyvin suppean valikoiman sellaisia reaktioita, jotka ovat perinteisesti negatiiviseksi tulkittavia: ainoastaan vihaisen ja surullisen reaktion. Reaktioiden tarjonnasta puuttuu esimerkiksi pelko ja tykkäyksen vastakohta, alaspäin osoittava peukalo, jolla käyttäjä voisi ilmaista, että ”ei tykkää” sisällöstä ilman, että joutuu samalla ilmaisemaan vihaa tai surua. Reaktiot yksin antavatkin varsin huonon kuvan siitä, kuinka moni käyttäjä kohdisti uutisiin todellista vihaa, kuinka moni vihaan läheisesti liittyvää pelkoa ja kuinka moni vähemmän intohimoisia negatiivisia affekteja, jotka kumpuavat sellaisista ajatuksista, kuten ”en halua nähdä tällaista sisältöä uutisvirrassani”.

Tässä kohtaa on hyvä muistaa Susanna Paasosen (2014, 25) huomio siitä, ettei verkkosisältöjen välityksellä voi tutkia käyttäjien affekteja tai emootioita sinänsä, vaan ainoastaan niiden tekstuaalisia esityksiä. Vaikka onkin mahdollista, että reaktiot onnistuvat toisinaan representoimaan käyttäjiensä todellisia affekteja, ei tästä ulkopuolisen tarkastelijan ole mahdollista saada varmuutta. Toisekseen on muistettava Darren Ellisin (2018, 23) huomio siitä, että ennalta tuotettuina ja universaaleina objekteina hymiöt yksinkertaistavat ja hämärtävät käyttäjiensä todellisia affekteja. Tämä efekti pätee kaikkiin hymiöidenkaltaisiin objekteihin, mutta on erityisen selkeä, kun puhutaan poikkeuksellisen rajatusta tarjonnasta koostuvasta Facebookin reaktio-toiminnosta. Esimerkiksi se, että jokaisen laadullisesti analysoimani uutisen yhteydessä vaihteleva joukko kommentoijia – 2,3 prosentista 16,46

prosenttiin – ilmaisi vastustusta ilman erillisiä perusteita, sai minut pohtimaan, olisivatko nämä käyttäjät reagoineet uutiseen esimerkiksi alaspäin osoittavalla peukalolla vihaisen reaktion sijaan, jos sellainen olisi Facebookissa tarjolla. Monikäyttöisyydestään huolimatta vihaisen reaktion funktio oli aineistossa yksinkertainen; sillä ilmaistiin aina jonkinlaista ja johonkin kohdistunutta vastustusta.

Myös aineiston toiseksi suosituin reaktio, tykkäys, osoittautui monikäyttöiseksi toiminnoksi. Positiivisten affektien ilmaisemisen ohella, ja oikeastaan paljon sitä enemmän, tykkäystä käytettiin ilmaisemaan al-Holin suomalaisasukkaisiin kohdistuvaa vihaa ja muita negatiivisia affekteja. Tämä tapahtui välillisesti ilmaisemalla hyväksyntää asukkaita kritisoivia mielipiteitä, tai sitä, että he ovat kohdanneet vaikeuksia ja kärsimystä, kohtaan. Siten tykkäyksen funktiot olivat paljon monipuolisempia kuin aina jonkinlaista vastustusta ilmaisseen vihaisen reaktion. Tämä haastaa tykkäyksen alkuperäistä funktiota positiivisten affektien nopeana ilmaisukeinona. Toki myös tätä tykkäyksen funktiota esiintyi aineistossa esimerkiksi orpolasten paluusta kertoneen uutisen 21.12.b kommentteissa, joissa puolustettiin lasten viattomuutta ja oikeutta palata kotimaahansa, mutta huomattavasti tykkäyksen toista funktiota vähemmän.

Aineiston kolmanneksi suosituin reaktio, naurava reaktio, paljastui olevan kurinpidollisena ja pilkallisena eleenä varsin lähellä vihaista reaktiota. Molempia käytettiin nimenomaan ilmaisemaan vastustusta, moraalista ylemmyyttä ja sosiaalista hyljeksintää uutisia ja niissä esiintyneitä henkilöitä kohtaan. Tätä selittää se, että naurua voidaan käyttää kurinpidollisena eleenä ilmaisemaan toiseutta, hyljeksintää ja inhoa (ks. esim. Billig 2005; Buckley 2003; Menninghaus 2003). Laadullinen analyysi kuitenkin paljasti hienovaraisia eroavaisuuksia vihaisen ja nauravan reaktion merkitysten väliltä.

Ensinnäkin, toisin kuin vihainen reaktio, joka kohdistui sekä leirin suomalaisasukkaisiin että Suomen päättäjiin, naurava reaktio kohdistui vain ryhmistä ensimmäiseen. Toisekseen erot siinä, korostuiko uutisessa vihainen vai naurava reaktio, heijastuivat myös kommentteihin, mitä havainnollistin kommenttiteemojen erittelyllä. Pelkistetysti sanoen vihainen reaktio korostui uutisissa, joiden kommentteissa painotettiin suomalaisasukkaiden uhkaavuutta ja päättäjien vastuuta uhan konkretisoitumisesta. Naurava reaktio puolestaan korostui uutisissa, joiden kommentteissa painotettiin leirin suomalaisasukkaiden velvollisuutta vastuunkantoon. Vaikuttaa siis siltä, että vihaista reaktiota käytettiin ilmaisemaan vihan ohella myös pelkoa ja yleistä tyytymättömyyttä. Sen sijaan nauravaa reaktiota käytettiin ilmaisemaan inhoa ja moraalista ylemmyyttä leirin

suomalaisasukkaita – jotka nähtiin alempiarvoisina sosiaalista järjestystä rikkovien valintojensa ja elämäntyyliensä vuoksi – kohtaan.

Se, korostuiko affektiivisessä yleisössä viha ja pelko vai moraalinen ylemmyys ja inho liittyi pitkälti uutisen sisältöön. Jos uutisessa vihjattiin tai kerrottiin leirin suomalaisasukkaiden esittämästä turvallisuushasta tai paluusta, affektiivisessä yleisössä korostui viha ja pelko ja täten myös vihainen reaktio. Jos taas uutisessa esiteltiin leirin suomalaisasukkaita tai kerrottiin leirin kurjista oloista, affektiivisessä yleisössä korostui moraalinen ylemmyys ja inho ja tämän myötä myös naurava reaktio. Se mikä tätä eroa selittää, ei ole aivan selkeää, mutta näen, että sillä on tekemistä uhan konkretisoitumisen kanssa. Esitin edellä Ahmediin (2018) viitaten, että uhkaavasta merkistä tai kehosta tulee entistä uhkaavampi, kun se liikkuu lähemmäs subjektia. Tämän ajatuksen valossa on ymmärrettävää, että uutisointi al-Holista tai sen suomalaisasukkaista herätti affektiivisessä yleisössä naurua silloin, kun uutisessa ei ollut läsnä asukkaiden esittämä turvallisuushaka. Naurun kohteelle kun on mitä luultavimmin helpompi nauraa silloin, kun se on turvallisen etäisyyden päässä eikä aiheuta naurajalle välitöntä uhkaa.

Neljänneksi suosituin reaktio oli surullinen, viidenneksi hämmästynyt ja kuudenneksi ihastunut reaktio. Sekä surullinen että ihastunut reaktio kytkeytyivät aineistossa vahvasti lapsiin kohdistuvaan empatiaan, mitä ilmensivät surullisen reaktion määrälliset piikit lasten kärsimyksestä kertovissa uutisissa ja ihastuneen reaktion määrälliset piikit orpolasten paluusta kertovissa uutisissa. Surullisen ja ihastuneen reaktion funktiot olivat siis samankaltaisia – molemmilla puolustettiin leirin suomalaislasten ihmisoikeuksia. Tämä tapahtui käytännössä siten, että surullisella reaktiolla käyttäjät ilmaisivat pitävänsä lasten kärsimystä epäoikeudenmukaisena ja ihastuneella reaktiolla käyttäjät ilmaisivat iloitsevansa lapsiin kohdistuvista avustustoimista. Hämmästynyt reaktio oli ainoa reaktio, jonka merkitys jäi analyysissä epäselväksi, sillä se ei korostunut erityisellä tavalla yhdessäkään analysoimassani uutisessa tai teemassa vaan oli tasaisen epäsuosittu läpi uutisten.

Kuten edellä totesin neljänneksi suosituin reaktio, surullinen reaktio, korostui johdonmukaisesti niissä uutisissa, joissa keskityttiin leirin lasten kohtaamaan kärsimykseen. Koska ne aineiston kaksi uutista, joissa juuri lasten kärsimys oli keskiössä, oli julkaistu aineiston lopussa, syntyi vaikutelma, että affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui sen mukaa, mitä pidemmälle IS:n al-Hol-uutisointi eteni. Koska ei-inhimilliset toimijat kuten uutisten sisällöt ohjailevat merkittävällä tavalla sitä, miten affektiivinen tunneintensiteetti muodostuu ja elää verkossa (vrt. Karppi 2018, 18), ei kuitenkaan voida olettaa, että surullisen reaktion piikki selittyisi ainoastaan sillä, että affektiivisen yleisön suhtautuminen leirin lapsiin

muuttui aikaisempaa empaattisemmaksi. Yhtä lailla – ellei enemmänkin – piikkiä selittää se, että lasten kärsimyksestä kertovat uutiset, jotka pitivät sisällään tunteisiin vetoavia otsikoita ja kuvauksia esimerkiksi korkeasta lapsikuolleisuudesta, julkaistiin juuri aineiston loppupuolella.

Tulkintaa siitä, että affektiivisen yleisön tunneintensiteetti muuttui aikaisempaa empaattisemmaksi aineiston loppupuolella, vahvistaa kuitenkin seuraava seikka. Surullisen reaktion tavoin myös aineiston vähiten käytetty reaktio, ihastunut reaktio, korostui aineiston lopussa orpolasten paluusta kertovissa uutisissa. Vaikka näissäkään uutisissa ihastuneen reaktion osuus ei ollut varsinaisesti suuri, oli se silti muihin uutisiin verrattuna huomattava. Kun ottaa huomioon sekä surullisen että ihastuneen reaktion hetkelliset piikit aineistossa, näyttää siltä, että joulukuun lopussa, kun leirin kurjat ja vaaralliset olot konkretisoituivat tietoon siitä, että kaksi pientä suomalaista lasta oli jäänyt orvoksi, affektiivisen yleisön leirin aikuisiin kohdistuvat vihan ja pelon affektit antoivat tilaa leirin lapsiin kohdistuvalle empatian ja rakkauden affekteille. Ihastuneen reaktion kokonaisuudessaan pientä osuutta aineistossa selittää tulkintani mukaan ainakin osittain se, että sen merkitysten tulkittiin olevan lähellä tykkäyksen merkityksiä. Toisin sanoen, käyttäjät ovat ymmärrettävästi tottuneempia käyttämään tykkäystä kuin ihastunutta reaktiota kuvaamaan positiivisia affektejaan – onhan tykkäys-toiminto ollut olemassa jo vuodesta 2009, kun muut reaktiot lanseerattiin vasta vuonna 2016.

Vaikka tykkäystä käytettiin aineistossa positiivisten affektien ilmaisemista enemmän ilmaisemaan välillisesti al-Holin suomalaisasukkaisiin kohdistuvia negatiivisia affekteja, oli sillä orpolasten paluuta käsittelevien uutisten yhteydessä myös päinvastaisia, positiivisia funktioita. Siten tykkäyksen funktiot lomittuivat paikoin ihastuneen reaktion funktioiden kanssa. Tämän vuoksi on tärkeä kysyä, miksi ihastunut reaktio nousi esiin merkittävällä tavalla vain orpolasten paluuta käsittelevissä uutisissa eikä lisäksi esimerkiksi kansallista turvallisuutta puolustavissa uutisissa. Esitän tämän selittyvän käyttäjien halulla erottautua vuosien saatossa moninaisia ja ristiriitaisiakin merkityksiä kerryttäneestä tykkäyksestä. Kuten aikaisemmat tutkimukset (ks. esim. Hayes et al. 2016), myös tämä tutkimus osoitti, että ilman kunkin tykkäyksen kontekstin erillistä arvioimista on mahdotonta tulkita, mitä tarkalleen ottaen tykkäyksen lähettäjä on toiminnolla halunnut ilmaista. Näin ollen tulkitsen, että ihastuneen reaktion hetkellistä piikkiä selitti se, että myös joidenkin affektiivisen yleisön jäsenten mielestä tykkäys vaikutti merkitykseltään liian epäselvältä ja monitulkintaiselta, jotta he olisivat kokeneet sen sopivaksi reaktioksi kuvaamaan vahvaa sitoutumista al-Holin suomalaisten orpolasten ihmisoikeuksiin.

6.3. Loppusanat

Facebookin reaktio-toiminto on eittämättä mullistanut käyttäjien mahdollisuuksia eritellä affektejaan alustalla nopeasti. Uudistuksen jälkeen positiivisten affektien ilmaisemisen ohella myös negatiivisten affektien ilmaiseminen on ollut nopeaa ja helppoa. Tänä päivänä käyttäjän ei tarvitse muotoilla kirjoitettua kommenttia halutessaan ilmaista suhtautuvansa julkaisuun negatiivisesti, vaan tämä onnistuu yhdellä klikkauksella: painamalla vihaista tai surullista reaktiota. Analyysini osoitti, että tähän tarkoitukseen soveltuu myös naurava reaktio, johon kiinnittyi aineistossa runsaasti kurinpidollisia ja pilkallisia merkityksiä (Billig 2005; Buckley 2003). Se, että positiivisten affektien ilmaisun ohella negatiivisten affektien ilmaisu on tänä päivänä nopeaa ja helppoa Facebookissa, haastaa Richard Grusinin (2010, 4, 127) väitettä siitä, että nykymediakulttuuri tähtäisi negatiivisten affektien minimointiin ja positiivisten affektien optimointiin.

Reaktio-toiminnon lanseeraus on näkemykseni mukaan erinomainen todiste siitä, että tänä päivänä Facebook ei pyri ainoastaan positiivisten vaan kaikenlaisten affektien maksimointiin. Tämä johtuu siitä, että tunneintensiteetti on alustalle arvokasta riippumatta siitä, motivoivatko sitä positiiviset vai negatiiviset affektit. Tunneintensiteetti voimistaa käyttäjien sitoutumista alustaan, ja sitoutumisella on hyvin keskeinen rooli Facebookin taloudellisessa menestyksessä (Karppi 2018). Koska julkaisun keräävät reaktiot ilmentävät merkittävällä tavalla julkaisun tahmeutta eli sitä, mihin käyttäjien huomio kiinnittyy, reaktiot ilmentävät myös julkaisun arvoa, sillä kuten Susanna Paasonen (2014, 25) on osuvasti todennut; mitä tahmeampaa sosiaalisessa mediassa jaettu sisältö on, eli mitä herkemmin käyttäjien affektit kiinnittyvät siihen, sitä enemmän se kiertää. Ja mitä enemmän sisältö kiertää, sitä korkeampi affektiivinen arvo sillä on.

Kaiken kaikkiaan Facebook-reaktiot eivät ole vain inhimillistäneet alustaa ja helpottaneet käyttäjien affektienilmaisua. Ne ovat myös auttaneet Facebookia paremmin mittaamaan, analysoimaan ja standardisoimaan käyttäjien affekteja, toisin sanoen uuttamaan käyttäjistä affektiivista työvoimaa (Stark & Crawford 2015, 8). Tästä käyttäjien affektiivisesta työvoimasta reaktioiden kontekstissa ei hyödy ainoastaan Facebook, jolle reaktiot antavat tietoa esimerkiksi siitä, millainen sisältö tai mitkä reaktiot sitouttavat käyttäjää parhaiten. Käyttäjien reagoimisen tuottamasta affektiivisesta työvoimasta hyötyvät myös alustalla toimivat kaupalliset toimijat, kuten IS. IS jakaakin sisältöjä Facebookissa pyrkimyksenään lisätä kävijävirtaa omilla verkkosivuillaan, mikä lisäisi verkkosivujen arvoa mainospaikkana. Facebook siis tarjoaa uutisyhtiöille rahallista arvoa huomion muodossa. (Myllylahti 2018, 240–

241.) Koska Facebookin algoritmit suosivat huomion näkökulmasta kaikkia reaktioita yli tykkäysten, vaikuttaa siltä, että maksimoidakseen julkaisujensa huomion uutismedioiden kuten IS kannattaa julkaista Facebookissa uutisia, jotka keräävät itseensä runsaasti nimenomaan reaktioita tykkäysten sijaan. Viedäkseni ajatusta pitemmälle, esitän, että uutismedioiden kannattaa julkaista Facebookissa uutisia, jotka herättävät käyttäjissä juuri niitä reaktiota, joita käyttäjät käyttävät tottuneesti ja innokkaasti. Tämän tutkimuksen perusteella tällainen reaktio on erityisesti vihainen reaktio.

Toisin sanoen, tutkimukseni perusteella kaikki reaktiot eivät ole yhtä käyttökelpoisia affektienilmaisussa, vaan käyttäjät käyttävät huomattavasti joustavammin ja runsaammin esimerkiksi merkitykseltään selvärajaista vihaista reaktiota kuin merkitykseltään tykkäyksen kaltaista ihastunutta reaktiota. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko uutismedioiden kuten IS:n taloudellisesti kannattavaa julkaista Facebookissa ennen kaikkea sellaisia uutisia, jotka herättävät käyttäjissä negatiivisia affekteja? Hyötyykö Facebook ja siellä operoivat uutismediat erityisellä tavalla juuri käyttäjiensä negatiivisista affekteista? On toki muistettava, että aineistoni on vain pieni otanta kaikista IS:n Facebookissa julkaisemista uutisista, minkä vuoksi sen pohjalta ei voida tehdä yleistettäviä päätelmiä reaktioiden suosiosta ja taloudellisesta arvosta. Kysymys eri Facebook-reaktioiden käyttökelpoisuudesta ja suosiosta ja siitä, miten reaktiot vaikuttavat alustalla julkaistavien kaupallisten sisältöjen tuottavuuteen on kuitenkin ehdottomasti tarkemman tutkimisen arvoinen. Kysymykseen voisi vastata esimerkiksi laajasta uutisaineistosta koostuva määrällinen tutkimus, jossa tutkittaisiin sitä, onko uutismedioiden suosituimmilla uutisilla jotakin yhteistä reaktioiden näkökulmasta.

Lisäksi on huomioitava, että tutkimuksestani jäi puuttumaan reaktioita käyttävien ihmisten oma ääni. Toki tutkimusaineistoni sisälsi reaktioiden ohella myös käyttäjien kommentteja, joita analysoimalla rakensin ymmärrystä reaktioiden taustalla vaikuttaneista affekteista ja merkityksistä. Kommentit eivät kuitenkaan ole suoraan verrannollisia reaktioihin, ja vaikka monet kommenteista sisälsivätkin voimakkaan affektiivisia ja kuvainnollisia ilmaisuja, myös todella monet kommenteista olivat yksinkertaisia, lyhyitä tai vaikeasti tulkittavia. Lisäksi jokaisessa uutisessa vain suhteellisen pieni osa uutiseen reagoineista käyttäjistä oli jättänyt uutiseen myös kommentin. Tämä tarkoittaa, että iso osa affektiivisesta yleisöstä ei jättänyt jälkeensä pienintäkään vihjettä, joka olisi auttanut minua tulkitsemaan reaktioita. Affektitutkimuksen kenttä voisikin siis tulevaisuudessa hyötyä tutkimuksesta, jossa haastateltaisiin Facebook-käyttäjiä siitä, millaisia merkityksiä ja affekteja he itse ajattelevat liittyvän reaktioihin.

Tutkimukseni osoitti, että Facebook-reaktiot ovat varsin joustavia affektien merkitsijöitä. Tykkääminen, ihastus, nauru, hämmästys, suru ja viha kuvaavat sellaisia affekteja ja toimintoja, jotka jokainen tunnistaa. Niinpä niihin on helppo samaistua. Erilaisten reaktioiden tarjonta on myös tarpeeksi laaja, jotta affektien nopea erittely on mahdollista ja käyttäjän on helppo löytää sopiva reaktio kuvaamaan aina kunkin hetkisiä affektejaan. Tarjonta ei kuitenkaan ole niin laaja, että se tekisi affektien erittelystä hidasta. Ei siis ole ihme, että käyttäjät ovat ottaneet reaktiot omakseen, ja niiden suosio suhteessa alustan muihin toimintoihin on noussut nopeasti.³⁴

Koska Facebook perusteli reaktio-toiminnon lanseerausta käyttäjien pitkäaikaisella tyytymättömyydellä vähiin mahdollisuuksiin ilmaista tunteitaan alustalla nopeasti ja helposti³⁵, voi ajatella, että reaktioiden suosio oli odotettavissa. Käyttäjien tyytymättömyyttä selittää ja kehystää laajempi yhteiskunnan ja kulttuurin muutos. Yhteiskunnan modernisoitumisen ja kapitalisoitumisen myötä kulttuuri on tunteellistunut ja ihmisten emotionaaliset resurssit ovat kaupallistuneet (Illouz 2007, 3–4). Hymiöt, emojiit, sosiaaliset painikkeet ja reaktiot ovat näiden muutosten sivutuote. Reaktio-toiminnon lanseerausta onkin luontevaa tarkastella niiden kahden tavoitteen valossa, jotka Tero Karppi (2018) on todennut kaikkein oleellisimmiksi Facebookin taloudellisen menestyksen kannalta, kun todennäköistä on, että alustan aktiivisten käyttäjien määrän kasvu tulee hidastumaan.³⁶ Facebookin tulee sekä laajentaa käyttäjien sitoutumisen tapojen mahdollisuuksia että vahvistaa olemassa olevien käyttäjien sitoutumisia (Karppi 2018, 38–39). Näistä tavoitteista ainakin ensimmäisen alusta on onnistunut täyttämään esimerkiksi juuri reaktio-toiminnon avulla, ja vaikka toisen tavoitteen onnistumisen suhteen on kenties liian aikaista tehdä tulkintoja, se, että reaktioita käytetään kasvavissa määrin, vihjaa positiiviseen suuntaan. Aika näyttää, mikä on Facebookin menestyksen tulevaisuus. Riittävätkö reaktiot ja muut alustan uudistukset parantamaan olemassa olevien käyttäjien sitoutumisia siinä määrin, että ne korvaavat ne haitat, jolla alustan aktiivisten käyttäjien määrän kasvun hidastumisella on alustan taloudelliselle menestykselle.

Vaikka reaktio-toiminto vaikuttaa olleen onnistunut uudistus Facebookille, voi toiminnolla argumentoida olleen myös kyseenalaisia vaikutuksia. Kenties merkittävin asia, jonka tutkimukseni paljasti, on reaktioiden affekteja yksinkertaistava ja hämärtävä vaikutus,

---

³⁴ [Shah, Pritam \(28.6.2018\) Facebook's new Reactions are being used more – a lot more. *Quintly*](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

³⁵ [Krug, Sammi \(24.2.2016\) Reactions Now Available Globally. *Facebook*](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

³⁶ [Facebook \(2016\) Annual Report 2015](#) (linkki tarkistettu 22.3.2021)

joka toisinaan voi johtaa jopa niiden väärintulkittamiseen. Näin kävi itselleni, kun yllätyin siitä, että vihaista reaktiota kohdistettiin aineistossa myös oppositiota edustaneeseen ja al-Holin suomalaisasukkaiden paluuta vastustaneeseen Jussi Halla-ahoon. Tämä yksinkertaistava ja hämärtävä vaikutus on läsnä kaikissa hymiöissä, emojiissa ja niiden kaltaisissa toiminnoissa, mutta on erityisen selkeä juuri Facebook-reaktioissa johtuen eri reaktiovaihtoehtojen hyvin rajallisesta tarjonnasta.

Koska erilaisia reaktioita on tarjolla vain kuusi, on hyvin todennäköistä, että usein käyttäjät joutuvat tekemään kompromisseja pohtiessaan, mikä reaktio sopii parhaiten kuvaamaan käyttäjän affekteja missäkin yhteydessä. Aineistoni osoitti, että Facebookissa esimerkiksi tykkäys ei tarkoita läheskään aina kirjaimellista tykkäystä, vaan se voi pitää sisällään myös voimakkaan negatiivisia merkityksiä. Selvisi myös, että Facebookissa pelko voi ottaa helposti vihan muodon ja inho naurun. Ihmismielen todellinen affektien kirjo on nimittäin todella paljon moninaisempi kuin Facebook-reaktiot antavat ymmärtää. Siksi on tärkeää pohtia, mitä reaktioiden kaltaisten sosiaalis-teknologisten toimintojen yleistyminen tekee affektien ilmaisulle ja sosiaaliselle kanssakäymiselle. Tulevatko nämä affekteja yksinkertaistavat ja hämärtävät toiminnot korvaamaan esimerkiksi kirjoitetun affektienilmaisun siinä määrin, että ne tekevät verkossa tapahtuvasta affektienilmaisusta vaikeasti tulkittavaa? Ainakin tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että Facebook-reaktiot ovat yksinään varsin epäluotettavia, korkeintaan suuntaa antavia affektien merkitsijöitä.

Lähdeluettelo

Tutkimuskirjallisuus

Ahmed, Sara (2018) *Tunteiden kulttuuripolitiikka* (käänt. Halttunen-Riikonen, Elina). Tampere: niin & näin. Alkuperäisjulkaisu 2004.

Ahmed, Sara (2010a) Creating disturbance: Feminism, Happiness and Affective Differences. Teoksessa: Liljeström, Marianne & Paasonen, Susanna (toim.) *Working with Affect in Feminist Readings: Disturbing Differences*. Lontoo: Routledge, 33–46.

Ahmed, Sara (2010b) Happy Objects. Teoksessa: Seigworth, Gregory J. & Gregg, Melissa (toim.) *The Affect Theory Reader*. Durham & Lontoo: Duke University Press, 29–51.

Alho, Arja (2011) Tilaamatta ja yllätyksenä. Teoksessa: Dahlgren, Susanne, Kivistö, Sari & Paasonen, Susanna (toim.) *Skandaali! Suomalaisen taiteen ja politiikan mediakohut*. Helsinki: Helsinki-kirjat, 93–114.

Al-Rawi, Ahmed (2020) Networked Emotional News on Social Media, *Journalism Practice* 14:9, 1125–1141.

Basile, Angelo, Caselli, Tommaso & Nissim, Malvina (2017) Predicting Controversial News Using Facebook Reactions. *Proceedings of the Fourth Italian Conference on Computational Linguistics (CLIC-it 2017)*.

Billig, Michael (2005) *Laughter and Ridicule: Toward a Social Critique of Humour*. Lontoo: SAGE Publications.

Bloom, Mia & Horgan, John (2019) *Small Arms: Children and Terrorism*. Ithaca: Cornell University Press.

boyd, danah (2011) Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics and Implications. Teoksessa: Papacharissi, Zizi (toim.) *A Networked Self: Identity, Community and Culture on Social Network Sites*. New York: Routledge, 39–58.

Bucher, Taina (2018) *If...Then: Algorithmic Power and Politics*. New York: Oxford University Press.

Buckley, Francis H. (2003) *The Morality of Laughter*. Michigan: The University of Michigan Press.

Burchardt, Marian & Giera, Mar (2019) To See or not to See: Explaining Intolerance Against the “Burqa” in European Public Space. *Ethnic and Racial Studies* 42:5, 726–744.

Cannarella, John & Spechler, Joshua A. (2014) Epidemiological Modeling of Online Social Network Dynamics, <<https://arxiv.org/abs/1401.4208>> (linkki tarkistettu 14.3.2021)

Capone, Francesca (2017) ‘Worse’ than Child Soldiers? A Critical Analysis of Foreign Children in the Ranks of ISIL. *International Criminal Law Review* 17:1, 161–185.

- Christin, Angele (2020) *Metrics at Work – Journalism and the Contested Meaning of Algorithms*. Princeton: Princeton University Press.
- Cohen, Nicole S. (2008) The Valorization of Surveillance: Towards a Political Economy of Facebook. *Democratic Communiqué* 22:1, 5–22.
- Coté, Mark & Pybus, Jennifer (2007) Learning to Immaterial Labour 2.0: MySpace and Social Networks. *Ephemera* 7:1, 88–106.
- Dahlgren, Susanne, Kivistö, Sari & Paasonen, Susanna (2011) Johdanto: skandaalin maisema. Teoksessa: Dahlgren, Susanne, Kivistö, Sari & Paasonen, Susanna (toim.) *Skandaali! Suomalaisen taiteen ja politiikan mediakohut*. Helsinki: Helsinki-kirjat, 7–21.
- Dean, Jodi (2010) Affective Networks. *MediaTropes* 2:2, 19–44.
- Dijck, José van (2013) *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. New York: Oxford University Press.
- Ellis, Darren (2018) Social Media, Emoticons and Process. Teoksessa: D. Sampson, Tony, Maddison, Stephen & Ellis, Darren (toim.) *Affect and Social Media: Emotion, Mediation, Anxiety and Contagion*. Lontoo: Rowman & Littlefield, 18–25.
- Eubanks, Phillip & Schaeffer, John D. (2004) A Dialogue Between Traditional and Cognitive Rhetoric: Readings of Figuration in George W. Bush's "Axis of Evil" Address. *Rhetoric Society Quarterly* 34:2, 53–70.
- Fei, Liu & Bo, Xiao (2014) Do I Switch? Understanding Users' Intention to Switch Between Social Network Sites. *47th Hawaii International Conference on System Science*, 551–560.
- Gerges, Fawaz A. (2017) *Isis: A History*. Princeton: Princeton University Press.
- Gerlitz, Carolin & Helmond, Anne (2013) The Like Economy: Social Buttons and the Data-Intensive Web. *new media & society*. 15:8, 1348–1365.
- Gill, Aisha K. & Anitha, Sundari (2011) *Forced Marriage: Introducing a Social Justice and Human Rights Perspective*. Lontoo: Zed Books.
- Graefer, Anne (2014) 'Charlotte Makes Me Lafe [sic] Sooo Much': Online Laughter, Affect and Femininity in *Geordie Shore*. *Journal of European Popular Culture* 5:2, 105–120.
- Grusin, Richard (2010) *Premediation – Affect and Mediality After 9/11*. New York: Palgrave.
- Haraway, Donna (1997) *Modest_Witness@Second_Millennium. FemaleMan©_Meets_OncoMouse™*. New York: Routledge.
- Hardt, Michael (1999) Affective Labor. *Boundary 2* 26:2, 89–100.
- Hatakka, Niko (2018) Liittolaisia ja vastuksia: Neljä näkökulmaa populismin ja median suhteeseen. Teoksessa: Niemi, Mari K & Houni, Topi (toim.) *Media & populismi*. Tampere: Vastapaino, 31–53.

Hayes, Rebecca A., Carr, Caleb T. & Wohn, Donghee Yvette (2016) One Click, Many Meanings: Interpreting Paralinguistic Digital Affordances in Social Media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 60:1, 171–187.

Herkman, Juha (2005) *Kaupallisen television ja iltapäivälehtien avoliitto: Median markkinoituminen ja televisioituminen*. Tampere: Vastapaino.

‘Hisbah’ Teoksessa: Esposito, John L. (toim.) *The Oxford Dictionary of Islam*. Oxford Islamic Studies Online. <<http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e851>> (linkki tarkistettu 9.3.2021)

Horsti, Karina (2015) Techno-cultural Opportunities: The Anti-immigration Movement in the Finnish Mediascape. *Patterns of Prejudice* 49:4, 343–366.

Illouz, Eva (2007) *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

Jarrett, Kylie (2015) Gifts, Commodities and Social Reproduction in Facebook. Teoksessa: Hillis, Ken, Paasonen, Susanna & Petit, Michael (toim.) *Networked Affect*. Cambridge: MIT Press, 203–220.

Juntunen, Marko, Creutz-Sundblom, Karin & Saarinen, Juha (2016) Suomesta Syyrian ja Irakin konfliktikentälle suuntautuva liikkuvuus. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja* 43/2016. <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79737>> (linkki tarkistettu 14.3.2021)

Kansallinen Mediatutkimus (2019) KMT 2019 Lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. <<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/03/Lukijamaarat2019.pdf>> (linkki tarkistettu 14.3.2021)

Karppi, Tero (2018) *Disconnect: Facebook's Affective Bonds*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Karppi, Tero (2015) Happy Accidents: Facebook and the Value of Affect. Teoksessa: Hillis, Ken, Paasonen, Susanna & Petit, Michael (toim.) *Networked Affect*. Cambridge: MIT Press, 221–234.

Karppi, Tero (2014) *Disconnect.Me – User Engagement and Facebook*. Turku: Turun yliopisto.

Kerslake, Laura & Wegerif, Rupert (2017) Book Review: The Semiotics of Emoji: The Rise of Visual Language in the Age of the Internet. *Media and Communication* 5:4, 75–78.

Keskinen, Suvi (2009) Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa: Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Tampere: Vastapaino, 33–45.

Koivunen, Anu (2008) Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31:3, 5–24.

Kosonen, Miia, Laaksonen, Salla-Maaria, Rydenfelt, Henrik & Terkamo-Moisio, Anja (2018) Sosiaalinen media ja tutkijan etiikka. *Media & Viestintä* 41:1, 117–124.

Kyrölä, Katariina (2010) Expanding laughter – Affective Viewing, Body Image Incongruity and *Fat Actress*. Teoksessa: Liljeström, Marianne & Paasonen, Susanna (toim.) *Working with Affect in Feminist Readings: Disturbing Differences*. Lontoo: Routledge, 72–84.

Larsson, Anders Olof (2018) Diversifying Likes: Relating Reactions to Commenting and Sharing on Newspaper Facebook Pages. *Journalism Practice* 12:3, 326–343.

Lazzarato, Maurizio (1996) Immaterial Labour. Teoksessa: Virno, Paolo & Hardt, Michael (toim.). *Radical Thought in Italy: A Potential Politics*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 133–147.

Lem, Winnie (2013) Citizenship, Migration and Formations of Class in Urban France. *Dialect Anthropol* 37:3–4, 443–461.

Lucas, Gavin (2016) The Story of Emoji. *Creative Review*, 36:5, 194–197.

Marengo, Davide, Gianotta, Fabrizia, & Settanni, Michele (2017) Assessing Personality Using Emoji: An Exploratory Study. *Personality and Individual Differences* 112, 74–78.

Mastey, David (2019) The Relative Innocence of Child Soldiers. *The Journal of Commonwealth Literature* 54:3, 352 – 366.

Menninghaus, Winfried (2003) *Disgust: Theory and History of a Strong Sensation* (käänt. Eiland, Howard & Golb, Joel). New York: State University of New York Press. Alkuperäisjulkaisu 1999.

Miller, Vincent (2008) New Media, Networking and Phatic Culture. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 14:4, 387–400.

Milner, Ryan M (2012) *The World Made Meme: Discourse and Identity in Participatory Media*. Lawrence, Kansas: University of Kansas.

Muhammed, Husein (2011) *Yhtä erilaiset – Islam ja suomalainen kulttuuri*. Helsinki: Teos.

Mustasaari, Sanna (2020a) Affective Constructions of Justice: ISIS-Families and the Law in the Finnish Public Debate. *Oñati Socio-Legal Series Forthcoming: Minority Families and the Law: Interactions of Ethnic, Religious, and Cultural Minorities with Law and State Institutions*. <<https://doi.org/10.35295/osls.iisl/0000-0000-0000-1159>> (linkki tarkistettu 14.3.2021)

Mustasaari, Sanna (2020b) Finnish Children or 'Cubs of the Caliphate'? Jurisdiction and State 'Response-ability' in Human Rights Law, Private International Law and the Finnish Child Welfare Act. *Oslo Law Review* 7:1, 22–45.

Mustasaari, Sanna (2019) Al-Holin suomalaisnaiset ja -lapset kansainvälisen yksityisoikeuden näkökulmasta. *Perustuslakiblogi – Suomen valtiosääntöoikeudellisen seuran ajankohtaispalsta*. <<https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2019/12/17/sanna-mustasaari-al->

Myllylahti, Merja (2018) An Attention Economy Trap? An Empirical Investigation into Four News Companies' Facebook Traffic and Social Media Revenue. *Journal of Media Business Studies* 15:4, 237–253.

Mäkinen, Jari (2016) Klikkausjournalismi: tiedeuutisten uusi mahdollisuus vai syvin sudenkuoppa? Teoksessa: Järvi, Ulla & Tammi, Tuukka (toim.) *Maito tappaa ja muita outoja tiedeuutisia*. Tampere: Vastapaino.

Mäkinen, Katariina (2017) Struggles of Citizenship and Class: Anti-immigration Activism in Finland. *The Sociological Review* 65:2, 218–234.

Nielsen, Rasmus Kleis & Ganter, Sarah Anne (2018) Dealing with Digital Intermediaries: A Case Study of the Relations Between Publishers and Platforms. *new media & society* 20:4, 1600–1617.

Nikunen, Kaarina & Pantti, Mervi (2018) Tapaus Ku Klux Klan: Affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat. Teoksessa: Maasilta, Mari & Nikunen, Kaarina (toim.) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino, 71–91.

Nordberg, Erkki (2007) *Islamistinen terrorismi ja sen vastainen puolustus*. Helsinki: Art House.

Oikkonen, Venla (2017) Affect, Technoscience and Textual Analysis: Interrogating the Affective Dynamics of the Zika Epidemic Through Media Text. *Social Studies of Science* 47:5, 681–702.

Paasonen, Susanna (2014) Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & Viestintä* 37:4, 22–39.

Paasonen, Susanna (2012) Tahmea verkko, eli huomioita internetistä ja affektista. Teoksessa: *Suomalaisen Tiedeakatemian vuosikirja 2011*. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia, 67–72.

Paasonen Susanna & Pajala, Mari (2011) Pääministerin morsian iltapäivälehtien kierrätyksessä. Teoksessa: Dahlgren, Susanne, Kivistö, Sari & Paasonen, Susanna (toim.) *Skandaali! Suomalaisen taiteen ja politiikan mediakohut*. Helsinki: Helsinki-kirjat, 115–142.

Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (2017) Perussuomalaiset ja populistinen retoriikka. Teoksessa: Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (toim.) *Jätkät ja jytkyt: Perussuomalaiset ja populistin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 13–44.

Papacharissi, Zizi (2014) *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. New York: Oxford University Press.

Probyn, Elspeth (2005) *Blush: Faces of Shame*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Rantasila, Anna (2018) Tahmaiset affektit: Fukushima Daiichin ydinonnettomuus YLE:n uutisoinnin verkkokommenteissa. *Lähikuva* 30:3, 30–45.

Salgado, Susana & Bobba, Giuliana (2019) News on Events and Social Media: A Comparative Analysis of Facebook Users' Reactions. *Journalism Studies* 20:15, 2258–2276.

Schnall, Simone, Haidt, Jonathan, Clore, Gerald L. & Jordan, Alexander H. (2008) Disgust as Embodied Moral Judgement. *Personality and Social Psychology Bulletin* 4:8, 1096–1109.

Shifman, Limor (2014) *Memes in Digital Culture*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Seigworth, Gregory J. & Gregg, Melissa (2010) An Inventory of Shimmers. Teoksessa: Seigworth, Gregory J. & Gregg, Melissa (toim.) *The Affect Theory Reader*. Durham & Lontoo: Duke University Press, 1–29.

Senft, Theresa (2014) emoticon. *Britannica Academic* <<https://academic-eb-com.eres.qnl.qa/levels/collegiate/article/emoticon/608755#article-contributors>> (linkki tarkistettu 6.3.2021)

Sparks, Colin (2000) Introduction: The Panic Over Tabloid News. Teoksessa: Calabrese, Andrew & Sparks, Colin (toim.) *Tabloid Tales. Global Debates over Media Standards*. Lanham: Rowman & Littlefield, 1–40.

Stark, Luke & Crawford, Kate (2015) The Conservatism of Emoji: Work, Affect and Communication. *Social Media + Society*, 1–11.

Sumner, Erin M., Ruge-Jones, Luisa & Alcorn, Davis (2018) A Functional Approach to the Facebook Like button: An Exploration of Meaning, Interpersonal Functionality, and Potential Alternative Response Buttons. *new media & society* 20:4, 1451–1469.

Terranova, Tiziana (2004) *Network Culture: Politics for the Information Age*. Lontoo: Pluto Press.

Tibi, Bassam (2005) *Islam Between Culture and Politics*. Lontoo: Palgrave Macmillan.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tyler, Imogen (2008) “Chav Mum Chav Scum” Class Disgust in Contemporary Britain. *Feminist Media Studies* 8:1, 17–34.

Vaarakallio, Tuula & Palonen, Emilia (2017) Populismien käsite 2000-luvulla. Teoksessa: Palonen, Emilia & Saresma, Tuija (toim.) *Jätkät ja jytkyt: Perussuomalaiset ja populismin retoriikka*. Tampere: Vastapaino, 45–70.

van Wichelen, Sonja (2015) Scales of Grievability: On Moving Children and the Geopolitics of Precariousness. *Social & Cultural Geography* 16:5, 552–566.

Villi, Mikko (2006) Mediakonvergenssi ja verkkoviestintä. Teoksessa Aula, Pekka, Matikainen, Janne & Villi, Mikko (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Yliopistopaino, 101–120.

Välimäki, Matti (2019) *Politiikkaa kansallisten, kansainvälisten ja ideologisten reunaehtoien puitteissa: Suomalaiset puolueet ja maahanmuutto 1973–2015*. Turku: Turun yliopiston julkaisuja.

Walther, Joseph P. & D’Addario, Kyle P. (2001) The Impacts of Emoticons on Message Interpretation in Computer-mediated Communication. *Social Science Computer Review* 19:3, 324–347.

Webster, James G. (2014) *The Marketplace of Attention: How Audiences Take Shape in Digital Age*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Wetherell, Margaret (2013) Affect and Discourse – What’s the Problem? From Affect as Excess to Affective/Discursive Practice. *Subjectivity* 6:4, 349–368.

Wetherell, Margaret (2012) *Affect and Emotion: A New Social Science Understanding*. Lontoo: SAGE Publications.

Willet, Cynthia & Willett, Julie (2014) Going to Bed White and Waking Up Arab: On Xenophobia, Affect Theories of Laughter, and the Social Contagion of the Comic Stage. *Critical Philosophy of Race* 2:1, 84–105.

Wilson, Richard Ashby & Brown, Richard D. (2009) Introduction. Teoksessa: Wilson, Richard Ashby & Brown, Richard (toim.) *Humanitarianism and Suffering: The Mobilization of Empathy*. New York: Cambridge University Press, 1–28.

World Bank (2020) *Violence Without Borders: The Internationalization of Crime and Conflict*. Washington DC: World Bank.

Uutis- ja verkkosivuaineistot

Bloomberg 2016

Facebook.com-verkkosivusto

Helsingin Sanomat 2019

Ilta-Sanomat 2019

Independent 2019

Mashable 2017

Quintly 2018

Sanoma.fi-verkkosivusto

Statista.com-verkkosivusto

STT.fi-verkkosivusto

The Guardian 2019

Unicef.fi-verkkosivusto

Unicode 2020

Usa Today Tech 2020

Valtioneuvosto.fi-verkkosivusto

YLE 2019